

ÇEVRE DENETİMİNİN TEMELLERİ VE TÜRKİYE'DE ÇEVRE DENETİMİ

ANKARA – 2013

Bu kitabın her türlü basım ve dağıtım hakkı Çevre ve Şehircilik Bakanlığına aittir.

Bu çalışma Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü,
Çevre Envanteri ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı
tarafından yayıma hazırlanmıştır.

ANKARA - 2013

ISBN : 978-605-5294-21-2

Yayın No : 20

Adres : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı – Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim
Genel Müdürlüğü

Vekâletler Caddesi No:1, Bakanlıklar - Ankara

Tel : 0 312 410 17 50

Faks : 0 312 417 02 57

e-ileti : cebyd@csb.gov.tr

web : www.csb.gov.tr/gm/ced

ÖNSÖZ

Dünyada son birkaç yüzyılda yaşanan hızlı sanayileşme ve çarpık kentleşme süreci, doğal kaynakların bilinçsiz tüketiminin de etkisiyle çevre üzerinde yoğun bir baskı oluşturmaya başlamıştır. Bu baskılar sonucu çevrenin kendini yenileme kapasitesini aşmaya başlaması ile gezegenimizin geleceğine yönelik ciddi şüphelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Nitekim küresel ısınma, iklim değişikliği, çölleşme, kuraklık ve doğal afetlerde artış ile kirliliğin sınır ötesi taşınımı gibi sorunlar önlem alınmadığı takdirde, dünyamızın giderek yaşanmaz bir hale geleceğini açıkça ortaya koymaktadır.

Artık çevre felaketleri sınır tanımamakta ve küresel boyutta gerçekleşmektedir. Bu nedenle çevre sorunları ile mücadele, ülkelerin sadece çevre politikalarını değil, dış ve güvenlik politikalarının da temel öncelikleri arasında yer almakta ve ortak çaba gerektirmektedir.

“Kalkınma” ile “çevre” olgularının birbiri ile çelişen değil, birini bütünleyen kavramlar olarak algılanmasını savunan “sürdürülebilir kalkınma” yaklaşımının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bir başka deyişle, doğal kaynakların kullanımında, çevre değerlerinin ekonomi politikalarıyla entegrasyonu kalkınmanın sürekliliğini sağlamada temel koşul olmaktadır.

Son dönemde artan bilinçlenme ile birlikte küresel bir kamu malı niteliğini kazanan çevre, iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda sürdürülebilirlik özelliğini yitirmemelidir. Bu bilinçle, gelecek kuşakların bize emaneti olan çevreyi korumak ve geliştirmek ahlaki bir sorumluluktur. Daha gelişmiş ve refah bir dünyada yaşama hedeflerimiz gelecek nesillerin daha iyi koşullarda yaşama hakkının ortadan kaldırılmasını da meşru kılmamalıdır.

Anayasamızda da ifade edildiği üzere, çevreyi korumak ve geliştirmek, tüm kurum ve kuruluşlar ile vatandaşların ortak ödevidir. Dolayısıyla her kişi, kurum ve kuruluş çevrenin korunması ve geliştirilmesinde ortak ve eşit sorumluluğa sahiptir. Bu çerçevede Bakanlığımız görevleri kapsamında çevre alanında hukuki düzenlemeleri yapmakta, uygulamada idari ve teknik kapasitemizi artırarak çevre denetimlerini gerçekleştirmektedir.

Çevre denetimi konusunu ayrıntılı bir şekilde anlatan ve Bakanlığımızın yıllar içerisinde gerçekleştirdiği çevre denetimlerinin bir özetini veren bu kitabın bütün çevre dostu kullanıcılar için yol gösterici, bilgilendirici kaynak niteliğinde bir değer taşımasını umut eder, hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Erdođan BAYRAKTAR
Çevre ve Şehircilik Bakanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	9
2. GENEL İLKELER RAPORU	11
2.1. Giriş.....	11
2.2 Tanım	12
2.3 Ana Öğeler.....	12
2.4. Planlama.....	12
2.5. Saha Gezileri.....	13
2.6. Saha/Firma Düzeyinde Analiz, Takip ve Raporlama.....	13
2.7. Denetim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi ve Raporlanması	14
2.8. IMPEL Tarafından Gerçekleştirilecek Olan Minimum Kriterler ile Bağlantılı Gelecekteki Araştırmalar İçin İş Tanımı.....	14
3. DENETİMLERİN SIKLIĞI RAPORU	17
3.1. Giriş.....	17
3.2. Tanım ve Denetimleri Amaçları	17
3.3. Kapsam	17
3.4. Rutin Denetimlerin Sıklığı.....	18
3.4.1. Temel Alınacak Periyodun Oluşturulması	18
3.4.2. Denetim Sıklığının Belirlenmesi	19
3.4.3. Denetim Sıklığını Etkileyen Kriterler	19
3.5. Diğer Denetimlerin Sıklığı.....	19
3.6. Sonuçlar	20
4. İŞLETMEÇİNİN KENDİNİ İZLEME RAPORU	21
4.1. Giriş.....	21
4.2. Arka Plan	21
4.3. Yasal Hususlar	22
4.4. Kendini İzlemenin Kapsamı.....	22
4.5. İşletmenin Üzerindeki Kendini İzlemeye	23
İlişkin Yükümlülükler.....	23
4.5.1 Enstrümantal Ölçümler	24
4.5.2 Numune Alma	24
4.5.3. Analiz.....	25
4.5.4 Proses/Tesis Faaliyetleri	25
4.5.5 Verilerin Sayısının Azaltılması ve	25
Raporlama	25
4.6. Yetkili Otoritelerin Rolü	26
4.7. Sonuçlar	27

5. DENETİMLERİN PLANLANMASI VE RAPORLANMASI RAPORU	29
5.1. Giriş.....	29
5.2 Tanım	29
5.3. Kapsam	29
5.4. Denetimlerin Planlanması	30
5.4.2 Ana Unsurlar.....	30
5.4.3 Denetime Tabi Tutulacak Tesisler	30
5.4.4 Verilerin Yönetimi	31
5.4.5 Uygun Kaynaklar.....	31
5.4.6 Denetimler İçin Uygun Zaman.....	31
5.4.7 Rehberler.....	32
5.4.8 Denetimlerin Sıklığı.....	32
5.4.9 Denetimleri Tamamlamak İçin Kaynak Tahmini	33
5.4.10 Tepkisel Denetimler.....	33
5.4.11 Öncelik Belirleme	33
5.4.12 Planın Revizyonu	34
5.5 Denetimlerin Raporlanması.....	34
5.5.1 Hedefler.....	34
5.5.2 Ana Unsurlar.....	34
5.5.3 Denetim Otoritesinin Rolünün Tanımlanması	35
5.5.4 Denetim Otoritesinin Mali ve İnsan Kaynakları Hakkında Nicel Veriler	35
5.5.5 Kapsamlı Planın Ayrıntıları	35
5.5.6 Gerçekleştirilen Denetim Sayısı.....	35
5.5.7 İzin ya da Yasal Gerekliliklere Uygunluk Seviyesi ve Uygunsuzluğun Bir Sonucu Olarak Alınan	35
Önlemler.....	35
5.5.8 Tamamlayıcı Sorumluluk ile Birlikte Denetim Raporlama	36
5.5.9 Mevzuat, İzinler vb Etkinliğinin Analizi	36
5.5.10 Planın Başarı veya Başarısızlığının Bir Tanımı ve Değerlendirmesi, Bunun Gelecek İçin Planlanan Faaliyetlere Dair Tavsiyeler ile İlişkilendirilmesi	36
5.5.11 Raporlama Sıklığı.....	36
5.5.12. Raporun Kamu İçin Erişilebilirliği	36
5.6 Sonuçlar	37
6. DENETİMLERİN PLANLANMASI	41
6.1. İçeriğin tanımlanması (kutu 1a)	41
6.2. Önceliklerin belirlenmesi (kutu 1b)	41
6.3. Amaç ve stratejilerin tanımlanması (kutu 1c).....	42
6.4. Planlama ve gözden geçirme (kutu 1d)	42
6.5. Uygulama çerçevesi (kutu 2)	43

6.6. Uygulama ve Raporlama (kutu 3)	43
6.7. Performans izleme (kutu 4)	44
7. TÜRKİYE'DE ÇEVRE DENETİMİ.....	47
7.1. Genel.....	47
7.2. Çevre Denetimi Yönetmeliği	51
7.3. Çevre Denetimine Yönelik Projeler ve Eğitimler	53
7.3.1. IMPEL Aracılığıyla Türkiye'de Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi (EUROPEAID/114824/D/SV/TR)	53
7.3.2. IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi-1	53
7.3.3. IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi-2	54
7.3.4. Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi (G2G10/TR/9/1).....	54
7.3.5. Türkiye'de EMAS (ECO-Yönetim ve Denetim Programı) Sisteminin Kurulması ve Uygulanması Projesi	55
7.3.6. IPPC Direktifinin Uygulanması Konulu Seminer	55
(INFRA/20888).....	55
7.3.7. Çevre Denetimine Yönelik Yayınlar.....	56
8. TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇEVRE DENETİMLERİ.....	57
8.1. Bakanlık Tarafından Gerçekleştirilen Çevre Denetimleri	57
8.2. Yetki Devirleri	68
8.3. Büyük Endüstriyel Kaza Riski Taşıyan Tesislerin Denetimi	69
8.4. Piyasa Gözetimi ve Denetimi.....	71
8.4.1 Temel Dayanaklar ve Yasal Çerçeve:	71
8.4.2. Bakanlığımızda PGD	72
8.4.3 PGD Ulusal Koordinasyon ve Politika Oluşturma.....	73
8.5. Çevre Denetim Görevlisi Eğitimleri	74
9. IMPEL AĞI TÜZÜĞÜ	75
10. AVRUPA KONSEYİ VE PARLEMENTOSUNUN ÇEVRE DENETİMLERİ İÇİN TAVSİYE KARARI.....	83
KAYNAKÇA	91
YAYIN LİSTESİ.....	92

1. GİRİŞ

Çevre Denetimleri, çevre ile ilgili mevzuata tabi faaliyetlerin/tesislerin uygunluğunu kontrol ve teşvik etmek, faaliyetlerin/tesislerin yasal gerekliliklere uygunluğunu temin edebilmek için ek yaptırım hareketlerinin mevzuat çerçevesinde (örneğin izinlerin değiştirilmesi veya iptal edilmesi gibi) gerekli olup olmadığını belirlemek üzere çevre üzerindeki etkilerini izlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Temelde, denetim sürecinde yerine getirilecek olan amaçlar birincil olarak şöyledir:

- Çevresel mevzuatın uygulanması
- Çevresel mevzuatın yaptırımı

Görüldüğü üzere çevre denetimi sürecinin üç önemli aşaması bulunmaktadır. Bu aşamalardan ilki çevre ile ilgili mevzuata tabi faaliyet ve tesislerin, mevzuatın gerektirdiği kurallara uygun davranıp davranmadığının kontrol edilmesi, ikincisi faaliyetlerin çevre üzerindeki etkilerinin izlenmesi ve son olarak da bu faaliyetler neticesinde mevzuata aykırılık bulunması durumunda yaptırım uygulanmasıdır.

Çevre mevzuatının kapsamının çok geniş olması, çok farklı konuları içermesi yürütülecek denetim faaliyetinin kapsam ve önemini de artırmaktadır. Denetim faaliyetinin en önemli sonucu ise, öncelikle çevreyi koruyucu gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak, bunun yanı sıra caydırıcılık ve tazmin etkisi olan yaptırımların uygulamaktır.

Yaptırım süreci, bir yasa veya yönetmeliğe uygunluğun var olduğunun ortaya konduğu durumlarda ceza ve önlem gibi yasal araçlar kullanılarak mevzuata uygunluğun temin edilmesidir. Uygunluğun belirlenmesi durumunda aşağıda belirtilen idari yaptırımlar uygulanabilir:

- İdari yaptırım, yani iyileştirici/düzeltici faaliyete geçilmesi: buna ihlali yapanın aleyhine bile olsa iyileştirici/düzeltici faaliyetler de dahildir;

- Para cezası; yani, kuralları ihlal eden kişi/kuruluşun, uygunsuzluğun olduğu süreç için veya ihlal başına ödeyeceği cezadır;
- İzin veya muafiyetin değiştirilmesi;
- (Kısmi olarak) izin veya muafiyetin iptal edilmesi;
- Suç işleyen iyileştirici/düzeltici harekette bulunmasını gerekli kılacak şekilde resmi bir yazının veya bildirim (idari yaptırım kararı) kullanılması.

Temel olarak iki denetim metodolojisi mevcuttur:

- Saha ziyareti denetimi,
- Saha ziyareti yapılmadan gerçekleştirilen (masa başı) denetim.

En genel anlamda denetim aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

- Rutin denetimler:

Planlanmış denetim programının bir parçasıdır. Rutin denetimler, tesislerin izin koşullarına ve diğer yasal gerekliliklere uygunluğun olup olmadığını kontrol etmek için birincil olarak görsel kontrol ile yani sahada gerçekleştirilen denetim tipidir. Rutin denetimlerin çoğunluğu planlı denetimlerdir.

- Rutin olmayan denetimler:
  - a. izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
  - b. yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
  - c. kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve ani den ortaya çıkan kirlilikler gibi),
  - d. mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
  - e. yetkili otorite tarafından gerek görülen durumlarda,

f. ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın yapılan denetimlerdir.

Çevre denetimi konusunda uluslararası alanda iki temel kuruluş bulunmaktadır: INECE (International Network for Environment Compliance and Enforcement – Çevresel Uygunluk ve Yaptırım için Uluslararası Ağ) ve IMPEL (the European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law – Çevre Kanununun Uygulanması ve Yaptırımı için Avrupa Birliği Ağ)

Alman ve ABD çevre ajanslarının birlikteliğiyle 1989'da kurulan **INECE**, 150'den fazla ülkenin çevre alanında yaptırım ve uygunluk konusunda çalışan hükümet organının ve hükümet dışı kurumundan 4.000'den fazla üyeden oluşmaktadır. Ayrıca BM Çevre Programı-UNEP, Dünya Bankası, Avrupa Komisyonu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'de INECE'si desteklemektedir. INECE'in amacı: çevresel uygunluk ve yaptırım konusunda bilincin artırılması, yaptırımda işbirliği alanında iletişimin geliştirilmesi ve çevresel gereklilikleri uygulamak ve yaptırımını sağlamak için kapasitenin güçlendirilmesidir.

INECE görevi, düzenleyici ve düzenleyici olmayan yaklaşımlar kullanılarak çevre mevzuatının etkin uyumu ve yaptırımı aracılığıyla sağlıklı ve temiz çevreye, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve ekosistem bütünlüğünün korunmasına katkıda bulunmaktadır.

Çevre mevzuatının uygulanması ve yaptırımın yürütülmesi ile ilgili Avrupa'daki çevre mevzuatı düzenleyicilerinin ve yetkili makamların gayri resmi bir ağı olarak 1992 yılında kurulan **IMPEL Ağı**, 2008 yılında yapılan bir düzenleme ile Belçika'da kayıtlı dernek statüsünü kazanmış olup hem sekreterya hem de yasal yerleşik konumu Brüksel, Belçika'dadır. Şu anda IMPEL, tüm AB üye ülkeleri, Makedonya, Türkiye, İzlanda ve Norveç de dahil olmak üzere 33 ülkeden 47 üyeye sahiptir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kısa adı IMPEL olan Avrupa'daki çevre otoritelerinin oluşturduğu uluslararası birliğe 06/03/2013 tarih ve 2009/14822 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile üye olmuştur. Üyesi olduğumuz IMPEL Ağı Tüzüğü'nün Türkçe çevirisi Bölüm 9'da verilmektedir.

IMPEL'in görevi, AB çevre hukukunun etkin uygulanmasını ve yaptırımını teşvik ederek çevrenin korunmasına katkıda bulunmaktadır. Dernek, özellikle aşağıdakileri istemektedir:

- Geniş anlamda çevre yetkilileri (AB çevre hukukunun uygulanması ve yaptırımı için ulusal, bölgesel veya yerel makamlar, örneğin, bakanlıklar, düzenleyiciler, ajanslar ve denetim kurumları) arasında karşılıklı bilgi ve deneyimlerin değişimini teşvik etmek,
- Tüm hükümet düzeyinde bu yetkililer arasında işbirliği için özel bir kaygı ile çevre yetkililerinin ulusal ağlarının geliştirilmesini teşvik etmek,
- Ulusal düzenleyici sistemlerin ortak özellikleri ve farklılıkları için mutabakat sağlamayı teşvik etmek,
- Ortak yaptırım projeleri yürütmek,
- Denetçiler ve yaptırımcıların eğitimi ve kapasite geliştirilmesi desteklemek, özendirme ve kolaylaştırmak,
- Mümkün olduğunca güzel ve en iyi uygulamaları geliştirmek ve tespit etmek, rehber, araçlar ve ortak standartları üretmek ve denetim, izin verme, izleme, raporlama ve AB çevre hukukunun yaptırımı hususunda daha fazla gelişmelere aktif olarak katkıda bulunmak,
- AB çevre hukukunu uygulamakta olan ülkelerde bu hukukun yorumlanması, uygulanması ve yaptırımında, uygun görüldüğü şekilde, yaklaşım tutarlılığını geliştirmek,
- Mevzuatın ve yaptırımların uygulanabilirliği açısından daha iyi düzenleme konularında geri besleme sağlamak ve uygulayıcıların ba-

kış açısıyla AB çevre hukukunun uygulanması ve yaptırımından elde edilen deneyimler konusunda bilgi toplayarak Avrupa Komisyonu ve diğer AB Kurumlarına yeni ve mevcut AB çevre hukukunun ve yaptırımların uygulanabilirliği konusunda tavsiye vermek,

- Mevcut düzenlemeye tamamlayıcı veya alternatif olarak yenilikçi düzenlemenin veya düzenleyici olmayan aygıtların kullanımını araştırmak.

IMPEL Ağı'nda hem yeni projeler için fikir geliştirme hem de mevcut projelerdeki gelişmeler ve projelerin kesin raporlarının üzerinde yoğun tartışmaya olan ihtiyaç nedeniyle bazı görevler üç kümeye devredilmiş bulunmaktadır. Bu kümeler;

1. Küme: İzin, Denetim ve Yaptırımı İyileştirme,

TFS Kümesi: Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı,

3. Küme: Daha İyi Düzenleme (uygulanabilirlik ve yaptırım gücü),

Söz konusu kümeler hem hazırlanan projeleri hem de hazırlanmış olarak gelen proje raporlarını ayrıntılı bir şekilde tartışarak, Genel Kurul'a sonuçların olgun bir şekilde gelmesini sağlamaktadır.

IMPEL, çevre denetimlerinde üye ülkelerde birlikteliğin sağlanması, dernek üyesi ülkeler arasında kapasitenin artırılması için toplantı ve projelerin yapılmasının yanı sıra konuya ilişkin yayınlar da yapmaktadır. Bu yayınlardan aşağıda isimleri verilmekte olanlar diğer bölümlerde verilmektedir.

- Genel İlkeler Raporu,
- Denetimlerin Sıklığı Raporu,
- İşletmenin Kendini İzlemesi Raporu,
- Denetimlerin Planlanması ve Raporlanması Raporu.

ECENA-Ağı (The Environmental Compliance and Enforcement Network for Accession) Güney Doğu

Avrupa'da bulunan Çevre Bakanlıklarının üst düzey yetkilileri tarafından 2005'in Mart ayında Bulgaristan'ın Sofya şehrinde kurulmuştur. ECENA Ağı, AB fonlarından mali olarak desteklenmektedir.

ECENA AB üyeliğine aday, potansiyel aday ve bazı AB üyesi ülkelerin yetkili çevre birimlerinin oluşturduğu gayri resmi bir ağıdır. ECENA Ağı'na Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Kosova, Makedonya, Romanya, Sırbistan ve Türkiye üyedir. Daha sonra bağımsızlığını ilan eden Karadağ'da Ağa katılmıştır. Ayrıca Avrupa Komisyonu da ECENA üyesidir.

Ağın temel amacı; ECENA Ağına üye ülkelerde AB adaylığı öncesinde çevre alanında kapasite artırımını sağlamak, bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasını gerçekleştirmektir.

ECENA Ağı faaliyetleri kapsamında 29-30 Nisan 2010 tarihlerinde İstanbul'da "Üçüncü Karşılıklı Değişim" programı gerçekleştirilmiştir. Programın organizasyonu Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilmiştir.

Program kapsamında katılımcı ülkeler özellikle çevre denetim ve izin konularında kendi yaptıkları çalışmalarını aktarmış, bilgi paylaşımında bulunmuşlardır. Aynı zamanda bir saha ziyareti düzenlenerek 8 ülkeden katılan temsilcilerin ortak bir çevre denetimi yapması ve deneyimlerini paylaşması sağlanmıştır. Program sırasında Türkiye'de çevre alanında mevcut izin, izleme ve denetim sistemleri ilgili sunumlar yapılarak bilgi verilmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından da yiyecek işleme endüstrisindeki izin verme sürecine ait deneyimler paylaşılmıştır.

2. GENEL İLKELER RAPORU

2.1. GİRİŞ

Genel İlkeler Raporu Minimum Standartlar üzerine çalışmak üzere atanmış olan bir IMPEL Çalışma Grubu tarafından hazırlanmış olup amacı çalışma grubunun, denetimler için minimum kriterleri tanımlamak ve IMPEL'in gelecekteki konuyla ilgili çalışmalarının iş tanımını oluşturma hakkındaki nihai yorumlarını sunmaktır. Belge, aynı zamanda denetleme kurumları ve denetçiler hakkında bazı tartışmaların da gerçekleştirildiği, 1996 yılı sonu ve 1997 yılı boyunca gerçekleştirilen çalışmaları temel almaktadır. Kasım 1997 tarihinde hazırlanmış olan rapor, Komisyon'a sunulmuş ve onaylanmasının ardından Haziran 1998 tarihinde yayımlanmıştır.

Söz konusu çalışma grubu, denetimler için minimum standartlar arasındaki bağlantılar, denetim kurumlarının örgütsel çatısı, denetçilerin nitelikleri ve eğitimleri gibi konuların taşıdığı önemin farkındadır. Ancak bu rapor daha çok düzenleyici döngü (Bkz: Şekil-1) içerisindeki uygunluk kontrolü ve uygunluk geliştirme aşamaları ile ilgili denetimler ve saha gezilerini ele almaktadır. İçerisinde mevzuatın idrak edildiği, tasarlandığı, taslak halinin oluşturulduğu, adapte edildiği, uygulandığı ve verim elde edilene dek yaptırımın kullanıldığı süreç olarak tanımlanmakta olan düzenleyici döngü şematik olarak şekildeki gibi ifade edilmektedir.

Minimum kriterler için kavramsal çatı, düzenleyici döngünün (Şekil-1) (regulatory cycle) ile aynıdır ve ana basamakları şunlardır:

1. Yasal düzenlemeler,
2. İzin,
3. Uygunluk kontrolü,
4. Uygunluk geliştirme,

5. Yaptırım,
6. Değerlendirme ve geribildirim,
7. (Yasal düzenlemeler vb.).

Çalışma grubu, özellikle kendini izleme temelli yaklaşımlar olmak üzere, uygunluk kontrolüne farklı yaklaşımları da tartışmıştır. Saha gezilerinden sağlanan bilgilerin yanı sıra denetçiler için kullanılabilir olan sahaya özgü bilgilerin, işletmeciler tarafından otoritelere sunulan raporları, izleme verilerini, danışmanların raporlarını, kontrol raporlarını, EMAS (ECO-Yönetim ve Denetim Programı) ile ilgili raporları, otoriteler tarafından işletmecilerden talep edilmiş olan verileri ve şikâyetlerle ilgili belgeleri de içerebileceği kaydedilmiştir. Bu belgede değinilen planlama ve analiz, takip ve raporlama faaliyetleri, söz konusu yaklaşımlara uygulanmakla birlikte, çalışma grubu bu rapor hazırlandığı sırada henüz minimum kriterleri bu tür yaklaşımlara tamamen adapte etmiş değildir.

Denetimler için minimum kriterler, endüstri üzerindeki çevresel kanunların uygulanmasına riayet etme ve çevrenin korunmasına ilişkin yükümlülüklerden doğan ortak ilkeleri daha ileriye götürmeyi amaçlamaktadır. Çalışma grubu, üye ülkelerde çevre denetimlerinin farklı ve geniş kümelerdeki tesisler için gerçekleştirildiğinin farkındadır, ancak grup üyelerinin ana uzmanlıklarının endüstriyel tesisler üzerine olması dikkate alınmıştır. Başka bir deyişle kriterler, elektrik santralleri ve atık arıtma/bertaraf tesisleri de dahil olmak üzere bütün endüstriyel kuruluşların denetimleri için ve örgütsel yapısına ya da yetki düzeyine bakılmaksızın, otoriteler tarafından gerçekleştirilen her türlü çevresel denetim için geçerlidir.

Şekil 1 - Düzenleyici Döngü

“Denetimler İçin Minimum Kriterler – Genel İlkeler” raporunda yer alan denetim unsurları şunlardır:

2.2 Tanım

Denetim: En geniş anlamıyla aşağıdakileri gerektiren bir faaliyettir:

- Endüstriyel tesislerin uygunluğunun; kanunlar, yönetmelikler, düzenlemeler, direktifler, yasaklar ve/veya izinler kapsamında belirtilen gereklilikler içerisinde kontrolü ve teşvik edilmesi,
- Belirli endüstriyel tesislerin çevre üzerindeki genel etkilerinin, yaptırım faaliyeti ya da ileri denetim ile sonuçlanacak biçimde izlenmesi.

2.3 Ana Öğeler

Endüstriyel tesislerin denetimi için minimum kriterlerin yerine konulduğu bir sistemin ana öğeleri şunlardır:

1. Uygun coğrafi ya da örgütsel seviyede denetim faaliyetleri için, belirgin bir çatı planlamak ve uygulamak,
2. Sahaya özgü enformasyonun toplanması – ziyaretler, saha araştırmaları vb,

3. Sonuçların analiz edilmesi ve saha/firma düzeyinde takip,
4. Denetim faaliyetlerinin düzgün değerlendirilmesi ve raporlanması.

2.4. Planlama

Tanımlı bir alan ya da kuruluş için belirli bir periyodu (örneğin yıllık) ve düzeltmeler için sabit sürelerle ne tür tesislerin kapsandığını içeren bir “denetim planı”nın olması, çevre denetimleri için bir minimum kriterdir.

Bir denetim planı şunları esas almaktadır:

- Endüstriyel tesislerin verileri/kaydı,
- Uyulması gereken mevzuat (yönetmelik, genelge vb.)ve koşulların gözden geçirilmesi,
- Büyük çevresel sorunların genel bir gözden geçirilmesi ve endüstriyel tesislerin yasal ve diğer gerekliliklere uygunluğunun genel bir incelemesi,
- Performans göstergeleri ve önceki denetimler hakkındaki veriler (örneğin denetimlerin sıklığı, kullanılan kaynaklar, uygunsuzluklar vb).

Denetim planları kapsanan endüstriyel tesisleri belirtmeli ve planlama periyoduna ilişkin talimatlar içermelidir.

- Gerçekleştirilecek programlı ve sistematik uygunluk kontrolünün açıkça ifade edilmiş alanı ve genişliği (örneğin bir tesis öncelik listesi için ve her çeşit tesis için denetim sıklıkları şeklinde olabilir),
- Özel denetimler için prosedürler (örneğin kaza, şikâyet, uygunsuzluk durumları ve izin süreçlerindeki denetimler).

Denetim planları, denetim biriminin hedeflerine ve tamamlanacak görev kapsamındaki mevcut kaynaklara uygun olmalıdır.

Özel yerlerle ilgili olarak, denetim için plan hazırlığında ilgili mevcut bilgiler de dikkate alınmalıdır (örneğin otoritelere sunulmuş olan endüstriyel tesisler tarafından hazırlanan raporlar, kendini izleme verileri, kontrol ve EMAS raporları; önceki denetimlerin sonuçları; çevresel kalitenin izlenmesi raporları).

2.5. Saha Gezileri

Saha gezileri, kendini izleme ve saha değerlendirmelerinin diğer formlarına duyulan güvene bağlı olarak uygunluk kontrolünde daha geniş ya da az rol oynayabilir. Denetçinin denetim ve çevresel mevzuat izlemesi için giriş hakkı olmalıdır.

Aşağıdaki minimum kriterler tüm saha gezileri için uygulanır:

1. Minimum bir kriter olarak, saha üzerindeki geziler, örgütsel düzenlemeler izin verdiği sürece çevresel etkilerin tüm alanları inceleyen "entegre bir yaklaşım" içerisinde gerçekleştirilmelidir. Eğer gezi birden fazla denetim otoritesi tarafından gerçekleştiriliyor ise, otoriteler arasındaki eşgüdüm karşılıklı olarak birbirinin denetim planından haberdar olunması yoluyla garanti altına alınmalıdır. Saha gezilerinden edinilen bulgular, ilgili otoriteler arasında birbirine aktarılabilir.
2. Her saha gezisinin kaydedilmesi ve kayıtların dosyalanması, saha üzerindeki geziler için bir minimum kriterdir.

Aşağıda belirtilen minimum kriterler planlı bir uygunluk kontrol sistemi içerisinde gerçekleştirilen saha gezileri için uygulanır. Programlı, sistematik saha gezileri aşağıdaki hususları içermelidir:

- Uygunluk kontrolü: Uygunluğun kanunlar, yönetmelikler ve/veya izinler vb ile kontrol edilmesi.

- Teşvik etme ve anlama: Çevresel mevzuatın temel hedefleri ile uygunluğu garanti altına almak için, endüstriyel tesis işletmecilerinin, faaliyetleri ile ilgili çevresel gerekleri ve etkileri anlamalarına destek olunması ve geliştirilmesi.
- Tetkik: Etkileri, mevcut kontrol gerekliliklerini ve birini ya da her ikisini birden geliştirmek için ihtiyacı değerlendirmek amacı ile tesisin çevre üzerindeki etkisinin tetkik edilmesi.

Özel saha gezileri için aşağıdaki minimum kriterler uygulanır. Yani, şikâyet, kaza ve uygunsuzluk hallerindeki özel denetimler şu amaçlarla gerçekleştirilir:

- Ciddi şikâyetlerin araştırılması için,
- İzinlerin verilmesi, yenilenmesi ya da modifikasyonu için (bu özellikle izin süreçlerinin başlangıç aşamasında önem taşımaktadır),
- Önemli kazaların, olayların ve uygunsuzlukların araştırılması için.

2.6. Saha/Firma Düzeyinde Analiz, Takip ve Raporlama

1. Her bir saha gezisinin bulguları değerlendirilmeli ve bu değerlendirme ileri faaliyetle ilgili bir sonuca varmalıdır (örneğin yaptırım faaliyeti, yeni ya da yenilenmiş izin, takip gezisi ya da ileri faaliyete gereksinim olmadığı sonucu). Gezilerin raporları, kolaylıkla tekrar kullanılabilirler için düzgün bir şekilde bir veri tabanına kaydedilmelidir.
2. Olaylar, kazalar ya da uygunsuzluklar, denetim biriminin görevinin bir parçası olarak, şunları kapsayacak biçimde her koşulda takip edilmelidir:
  - Sonuçlar yaptırım otoritesine gerektiği şekilde gönderilerek neden(ler)in aydınlatılması, olay için ödenecek borç ve çevre üzerindeki etki,

- Azaltma – olayın çevresel etkilerinin azaltılması için, işletmeciler ve yetkililer tarafından gerçekleştirilen uygun faaliyetlerin tespit edilmesi,
  - Önleme – gelecekteki kazaları, olayları ve uygunsuzlukları önlemek için gerçekleştirilen faaliyetlerin tespit edilmesi.
3. İşletmecinin, bir olay meydana geldiğinde uygun araştırmayı ve değişiklikleri gerçekleştirmek üzere sorumluluk alıp almadığını kontrol etmek, denetim biriminin takip denetimleri sırasındaki görevidir.

2.7. Denetim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi ve Raporlanması

Minimum kriterlerin uygulandığını kanıtlamak her üye ülkenin sorumluluğudur. Bu ancak, denetim faaliyetlerinin bir bütün olarak düzenli bir biçimde (örneğin yıllık) değerlendirilmesi ve raporlanması ile başarılabilir.

Bu şekilde raporlamanın gerçekleşmesini garanti altına almak bir minimum kriterdir. Daha önceden belirlenmiş ve düzenli sıklıklarda bir rapor hazırlamak, her üye ülkedeki çevresel denetimlerden sorumlu kurumun/kurumlarının görevidir.

Raporun önemli bir hedefi, denetimler için minimum kriterlerin uygulanışını kamuya göstermek olacaktır. Raporlar yapılan işleri tanımlayıp değerlendirir ve bunları planlanan faaliyetler ile ilişkilendirir. Özel olarak raporlar şunları kapsayabilir:

- Denetim biriminin mali ve insan kaynakları hakkında nicel veri,
- Geniş kapsamlı planın ayrıntıları,
- Gerçekleştirilen denetimlerin sayısı,
- İzinler ya da yasal gereklilikler ile uygunluk seviyesi,

- Uygunsuzlukların bir sonucu olarak gerçekleştirilen faaliyetler,
- Planın başarı ya da başarısızlığının bir tanımı ve değerlendirmesi, bunun gelecekte planlanacak aktivitelere yönelik tavsiyeler ile ilişkilendirilmesi,
- Gelecek raporun tarihi.

Bu tür raporlar her üye ülke içerisindeki bölgesel ve yerel seviyedeki düzenleyiciler tarafından yayımlanabilir, ardından ulusal tabanda koordine edilmelidir. Raporlar herkese açık belgeler olacağından Komisyona da ulaştırılmalıdır. Bu raporlar ilgili üye ülkenin dilinde olabilir.

2.8. IMPEL Tarafından Gerçekleştirilecek Olan Minimum Kriterler ile Bağlantılı Gelecekteki Araştırmalar İçin İş Tanımı

İlgili çalışma grubu, IMPEL'in gelecekte geliştirmesi ve göz önünde bulundurması için, aşağıda özet görev tanımları önerilen, minimum kriterler ile bağlantılı belirli sayıda ek görevi belirlemiştir:

• Planlama

Tanımlı bir alan ya da kuruluş için olan, belirli bir periyoda (örn. yıllık) sahip ve düzeltmeler için sabit süreleri ve hangi tür tesislerin kapsandığını belirten denetimler için bir plan olması, denetimler için bir minimum kriterdir.

Bu planlama faaliyeti için rehberler oluşturmak minimum kriterlerden sonraki bir görevdir.

• Denetimlerin Sıklığı

Görev, denetimlerin sıklığı belirlenirken dikkate alınan faktörler hakkında tavsiyeler oluşturabilmek amacıyla, tanımlı grup endüstriler ile ilgili (örneğin

IPPC tesisleri) var olan pratikleri denetim sıklıkları açısından incelemek olmalıdır. Göz önünde bulunan faktörler örneğin tesislerin karmaşıklığını, işletmecinin önceki çevresel performansını, kendini izlemenin derecesini vb içerebilir.

- **Raporlama**

Denetim faaliyetleri, denetim birimleri tarafından bir bütün olarak düzenli bir biçimde (örneğin yıllık) değerlendirilmeli ve raporlanmalıdır. Raporlar yapılan işleri tanımlamalı ve değerlendirmelidir ve bunları planlanan faaliyetler ile ilişkilendirmelidir. Raporlar denetim biriminin mali ve insan kaynakları hakkında nicel veriler ile denetim faaliyetleri hakkında uygun nitel verileri içerebilir.

Görev, bu raporlamalar için rehberler hazırlamak olmalıdır.

- **Kendini İzleme**

Söz konusu minimum kriterlerin denetim sistemlerine uygulanmasının bir derece kendini izlemeye dayanan sorunları, bu gibi durumlarda minimum kriterlerin uygulanabilir hale getirilmesi için ya da kendini izleme ve değerlendirmeye dayanan denetim sistemlerine yönelik paralel minimum kriterler oluşturulması için daha fazla araştırılmalıdır.

- **Denetim Birimleri**

Görev, denetimler için minimum kriterlerden doğacak "denetim birimleri için minimum kriterleri" oluşturmaktır.

- **Denetçiler – Özellikler ve Eğitim**

Görev, denetimler için minimum kriterlerden doğacak "denetçiler için minimum kriterleri" oluşturmaktır.

3. DENETİMLERİN SIKLIĞI RAPORU

3.1. Giriş

Yukarıdaki bölümde de değinilmekte olan Haziran 1998'de yayımlanmış "Denetimler İçin Minimum Kriterler" raporu, planlama, yaptırım, analiz ve raporlama gibi çeşitli denetim unsurlarına ilişkin minimum kriterleri tanımlamaktadır. Ayrıca söz konusu rapor, denetimlerin sıklığı konusunu da kapsayan, IMPEL tarafından ileride gerçekleştirilecek görevlere yönelik "iş tanımı" nı da içermektedir. Bu çerçevede IMPEL 2. Daimi Komitesi'nin "Denetimler Kümesi", 17-18 Aralık 1998'deki IMPEL Genel Toplantısında kabul edilmiş olan "Denetimler İçin Minimum Kriterler – Denetimlerin Sıklığı" raporunu hazırlamıştır.

Bu rapor, çevresel mevzuata uymaya ve çevrenin korunmasına dair endüstri üzerindeki yükümlülüklerden doğan; "endüstriyel tesisler için denetimlerin" sıklığının belirlenmesine ilişkin ortak ilkeleri daha ileriye götürmeyi amaçlamaktadır.

3.2. Tanım ve Denetimleri Amaçları

Denetimin tanımı, Denetimler için Minimum Kriterlerde aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

"Denetim" en geniş anlamıyla

- **Yasalarda, düzenlemelerde, hükümlerde, direktiflerde, yasaklamalarda ve/veya izin vermede v.s. belirtilen gerekler içerisinde endüstriyel tesislerin uyuma teşvik edilmesi ve kontrol edilmesini,**
- **Yaptırım faaliyetine veya daha kapsamlı denetime yol açan özgül endüstriyel tesislerin çevre üzerindeki genel etkilerini izlemeyi,**

içeren bir faaliyettir.

Denetimlerin amaçları şunları içermektedir:

- Kanunlar ve hükümlerinin, ilgili yönetmeliklerin uygulanıp uygulanmadığının tespiti için, ilgili yasal ve teknik gerekliliklere uygunluğun incelenmesi,
- Faaliyet ve izin arasındaki uyumun incelenmesi,
- İşletmecilerin gerekliliklere uyum kabiliyetlerini kontrol etmek için, işletmecilerin kendini izleme sistemlerinin incelenmesi.

3.3. Kapsam

1. "Denetimler İçin Minimum Kriterler – Denetimlerin Sıklığı" raporu, endüstriyel tesislerin aşağıda belirtilen türlerdeki denetimlerini kapsamaktadır:

- Rutin denetimler: Herhangi bir izinle, diğer özel ya da genel gereklilikler ile uygunluğun araştırılması amaçlanmaktadır. Yetkili otoriteler her tesis kategorisi için temel alınacak denetim sıklığını belirlemeli ve daha sonra sıklığı her tesisin özel durumuna göre ayarlamalıdır. Bu tür ayarlamalar için kriterler raporun ilerleyen bölümlerinde önerilmektedir.
  - Tepkisel denetimler: İzin koşullarının ihlal edildiği bir olayın ardından ya da yerel halktan gelen şikayetlerin ardından ihtiyaç duyulan denetimlerdir.
  - Özel amaçlı denetim programları: Belirli bir çevresel konuyu araştırmak veya takip etmek için ya da benzer ihlaller veya olaylar belirli bir türdeki tesislerde meydana geldiğinde gerçekleştirilen denetimlerdir.
2. Minimum olarak, aşağıda belirtilen AB mevzuatı kapsamındaki tesislerin denetimlerinin yapılması önerilmektedir.

- Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC) Konsey Direktifi 96/61/EC,
  - Büyük Kazaların Tehlikelerini Önleme (SEVESO II) Konsey Direktifi 96/82/EC.
3. Üye ülkeler, bu rapor tarafından değinilen denetimlerin alanını, aşağıdakileri de kapsam içerisine sokmak amacı ile genişletebilirler:
- Diğer ilgili AB direktifleri tarafından kapsanan tesisler,
  - IPPC'ye ek olarak, aşağıdaki nedenlere bağlı olarak kirlilik oluşturabilecek ilgili tesisler:
    - ▶ Kullanılan ya da salınan (deşarj, emisyon, atık) maddelerden kaynaklanan kirliliğin potansiyel etkisi,
    - ▶ Kullanılan ya da salınan (deşarj, emisyon, atık) maddelerin potansiyel tehlikesi (örneğin zehirlilik, patlayıcılık vb),
    - ▶ Salınan (deşarj, emisyon, atık) maddelerin kütle akış miktarı,
    - ▶ Tesisin karmaşıklığı,
    - ▶ Tesisin yaşı ve durumu,
    - ▶ Geçmişteki deneyimlerin işletme hakkında kuşku uyandırması (örneğin, işletmecinin geçmişteki çevresel performansının zayıf olması ya da tesis hakkında çok sayıda şikâyette bulunmuş olması),
    - ▶ Bir tesisin yönetiminin kirlilik olayları ile sonuçlanması durumu.
  - Aşağıda belirtilenler benzeri özel alanların içerisinde ya da yakınında bulunan tesisler:
    - ▶ Yerleşim yerleri, dinlenme yerleri, hastaneler, sanatoryumlar vb,
    - ▶ Su koruma alanları, doğa rezervleri, doğal koruma alanları ve korunan bi-

yotoplar ile karşılıklı ilişkili olan korunan alanlar vb,

- ▶ “Geçmişin yükü” adı verilen kalıntı kirliliğin bulunduğu bölgeler (örneğin madenlerin kapanması sonrasındaki yeniden gelişim bölgeleri)
- ▶ Tesislerin ve/veya salım maddelerinin (deşarj, emisyon, atık) yüksek yoğunlukta bulunduğu alanlar.

3.4. Rutin Denetimlerin Sıklığı

Rutin denetimler, geçerli olan yönetmeliklere uygunluğun araştırılması, faaliyetin uygunluğunun kontrolü, kendini izleme ile bağımsız izleme sistemlerinin ve sonuçlarının kontrolü ve ileri denetim faaliyetlerinin tayin edilmesi amacı ile periyodik olarak gerçekleştirilir. Rutin denetimler aşağıda belirtilmekte olan dört türde gerçekleştirilmektedir:

- Yasal olarak izin gerektiren mevcut tesislerin, izinle uygunluklarını incelemek için gerçekleştirilen denetim (bu en yaygın denetim türüdür),
- İzni olmayan ancak “SEVESO II” gibi diğer özel gereklilikleri yerine getirmiş olan kuruluşların denetimi,
- İlgili genel çevresel gerekliliklerle, kanunlar ya da genel bağlayıcı kurallarla, özel kurallar ya da emirler ile uygunluğunun kontrol edilmesi için izin ya da benzeri bir enstrüman gerektirmeyen tesislerin denetimi,
- Çevre Bakanlığı ya da ilgili diğer yetkili otoriteler ile gönüllülük anlaşması ya da kontrat imzalayan tesislerin denetimi.

3.4.1. Temel Alınacak Periyodun Oluşturulması

Üye ülkelerdeki yetkili otoriteler, AB Direktiflerinden ve ilgili ulusal yönetmeliklerden kaynaklanan

herhangi gerekliliği ve kaynakları verimli ve etkin kullanma ihtiyacını dikkate alarak, her çeşit tesis grubu için temel alınacak periyodu oluşturmalıdır.

3.4.2. Denetim Sıklığının Belirlenmesi

Yetkili otoriteler her tesis için, tesise has koşulları dikkate alıp temel alınacak periyodu ayarlayarak denetim sıklıklarını belirlemek için bir değerlendirme ve puanlama sistemi geliştirmelidir. Yetkili otoriteler her tesisin değerlendirilebileceği kriterleri oluşturmalıdır. Önerilen kriterler aşağıda belirtilmektedir, ancak yetkili otoriteler bunları çeşitli durumlara göre ayarlayabilir.

- Farklı yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirilmesinin gerekli olduğu çevre durumunun (örneğin su, hava, toprak kalitesi) izlenmesinin sonuçları,
- Tesislerin karmaşıklığı,
- Tesisin yaşı ve durumu,
- Çevresel alıcıların hassaslığını ve kırılganlığını dikkate alarak yerel durum, yerleşim alanlarına, hastanelere ile sanatoryumlara ve çevre koruma alanlarına uzaklık ve tesisler ile salımların (deşarj, emisyon, atık) yoğunluğu,
- Otoritenin tavsiye vermesi ve işletmecinin bilgisi ve güvenilirliğini kontrol etmesi gerekliliği anlamına gelebilecek işletmeci değişikliği.

3.4.3. Denetim Sıklığını Etkileyen Kriterler

Denetimlerin sıklığının değerlendirilmesi için kriterler şunları kapsayabilir:

- İşletmecinin önceki çevresel performansı,
- Geçmişteki herhangi kovuşturma, talimatlar ya da idari para cezası,
- Yetkili otoritenin konuya has bilgisi ve donanımı (yetkili otoritede bunların yeterli olmadığı durumlarda, uygunluğun diğer vasıtalarla kontrol edilmesine ihtiyaç duyulabilir, uygunluk her şeye rağmen sağlanmalıdır),
- İşletmeci tarafından periyodik emisyon raporları, sürekli ölçüm sistemleri ve/veya uzaktan kontrollü data-kombine sistemleri gibi kendini izleme sistemlerinin kullanımı,
- Çevre Yönetim ve Tetkik Sistemine (EMAS) ya da Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) 14001'e katılım; ancak bunun kendisinin denetim sıklığını etkileyen bir faktör olması gerekli değildir, uygulanan yönetim sisteminin kalitesi anahtar unsurdur,

Yetkili otoriteler, denetçinin profesyonel muhamekesini kullanarak, her tesis için ilgili kriterleri değerlendirmelidir. Bunun ardından 4.4.2. bölümünde sözü edildiği gibi bir sistem kullanılarak denetim sıklıkları belirlenmelidir. Bu, bir izin verilmesi aşamasında uygulanmalı ve daha sonra periyodik aralıklarla tekrar gözden geçirilmelidir.

3.5. Diğer Denetimlerin Sıklığı

Yukarıdaki bölümde değinilmiş olan rutin periyodik denetimlerin yanı sıra, denetim gerçekleştirilmesi gereken başka durumlar da mevcuttur. Bunlar aşağıda belirtilen tepkisel ani denetimlerdir:

- İzin prosedüründen sonraki denetimler (izin prosedüründe denetçinin katılımı önemlidir. Tesisin inşaatının izine uygunluğunu araştırmak için gerçekleştirilen ilk denetim, eğer varsa sapmaları belirlemeli ve uygunluğu oluşturmak için tedbirleri tavsiye etmelidir),
- İzin koşullarının ihlal edildiği ya da ilave kontroller yapılmazsa bir ihlalin gerçekleşeceğinin sezildiği, bir kazadan sonra tesisin işletimindeki kusurlar ile ilgili denetimler,

- Şikâyetlerden sonraki denetimler (sorumlu otoritenin yerel halktan, rakiplerden, sivil toplum örgütlerinden ya da diğer otoritelerden şikâyet aldığı durumlarda şikâyetlerin kaynağını ve nedenini araştırmak için gerçekleştirilir),
- Bir kaza, patlama ya da yangından sonra, sebepler ile etkileri değerlendirmek ve çevresel etkileri hafifletmek için alınacak önlemleri belirlemek amacı ile gerçekleştirilen denetimler.

Yukarıdaki durumların her birinde denetim istenen bir unsurdur. Ancak her durumda denetimin gerekli olmayacağı kavranması önemlidir ve bu bakış açısı çerçevesinde denetçinin profesyonel yargısı vazgeçilemezdir. Örneğin küçük şikâyetlerin varlığı durumunda, eğer denetçi tesis hakkında yeterli bilgiye sahipse denetim yapılmasına gereksinim duyulmayabilir. Tepkisel ve ani denetimlerde, denetçilerin güvenliği açısından olduğu kadar, denetçinin gerekli bilgileri sağlamak üzere olan taleplerine karşılık verilmesi ve gerekli iyileştirici önlemlerin alınması açısından da işletmecinin işbirliği özellikle önemlidir. Bu önem yasal bir dâvanağa yansıtılmalıdır.

Bazı durumlarda tepkisel (kaza durumu, şikâyet vb.) ya da ani bir denetim sırasında, rutin bir denetimin tümü ya da bir bölümü, rutin denetim programının verimli uygulanması amacı ile gerçekleştirilebilir.

Ek olarak, aşağıdaki durumlarda özel amaçlı denetim programları gerçekleştirilebilir:

- Belli bir çevresel sorunu araştırmak ya da takip etmek için,
- Yeni yönetmeliklerin tanıtımının hazırlığı için,
- Belirli bir çeşit tesislerde meydana gelen bir dizi izin ihlalinin, benzer doğaya sahip işletim kusurları ya da olayların ardından,
- Halk protestosu gerçekleştiğinde,
- Kütle denekliklerinin, raporların, planların ya da kayıtların oluşturulması için.

Bu programlar yerel, bölgesel ya da ulusal düzeyde olabilir. Bir program, yaptırım uygulamalarında ya da izinlerde veya ulusal düzenlemelerde ya da proses veya azaltma tekniklerinin modernleştirilmelerinin geliştirilmelerinde bir değişikliğe yol açabilir.

3.6. Sonuçlar

Üye ülkeler tarafından, çevre kanunlarına uymak ve çevreyi korumak için sanayi üzerinde yükümlülüklerden doğan çeşitli denetimler yapılmaktadır. Bu belge, denetimlerin sıklığının belirlenmesine ilişkin öneriler sunmaktadır.

Denetimlerin çoğu rutin periyodik olanlardır. Bu belge, üye ülkelerdeki yetkili otoritelerin şunları yapması gerektiğini önermektedir:

- Denetimlerin sıklığını belirlemek üzere izleyecekleri ilkeleri uygulamak istedikleri tesisleri, kendi yargıları çerçevesinde belirlemelidir,
- Her tesis kategorisi için temel alınacak periyotları oluşturmalıdır.
- Her bir tesis için, temel alınacak periyodun ne şekilde ayarlanacağını belirlemek üzere bir değerlendirme ve puanlama sistemi geliştirmelidir.
- Denetçinin profesyonel yargısını kullanmak yoluyla, her bir tesisi bir dizi ilgili kriter karşısında değerlendirmelidir.
- Her bir tesis için denetim sıklığı belirlemelidir.
- Denetim sıklıkları periyodik olarak gözden geçirilmelidir.

Bu belge, ayrıca, aynı zamanda diğer denetim çeşitleri için de rehberlik sunmaktadır, ancak bu tür durumlarda olay bazında profesyonel yargının kullanılması gerektiği de hatırlatılmaktadır.

4. İşletmecinin Kendini İzlemesi Raporu

4.1. Giriş

Yukarıda da değinilmekte olan Haziran 1998'de yayımlanmış "Denetimler İçin Minimum Kriterler" raporu, planlama, yaptırım, analiz ve raporlama gibi çeşitli denetim unsurlarına ilişkin minimum kriterleri tanımlamaktadır. Ayrıca söz konusu rapor, "işletmecinin kendini izlemesi" konusunu da kapsayan, IMPEL tarafından ileride gerçekleştirilecek görevlere yönelik "iş tanımı" nı da içermektedir. Bu çerçevede IMPEL 2. Daimi Komitesi'nin "Denetimler Kümesi", 17-18 Aralık 1998'deki IMPEL Genel Toplantısında kabul edilmiş olan "Denetimler İçin Minimum Kriterler – İşletmecinin Kendini İzlemesi" raporunu hazırlamıştır.

Bu rapor, endüstri üzerindeki çevresel kanunların uygulanmasına riayet etme ve çevrenin korunmasına ilişkin yükümlülüklerden doğan; "endüstriyel tesislerde işletmecinin kendini izlemesi" ne ilişkin ortak ilkeleri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Rapor, aşağıdaki konular hakkında rehberlik sunmaktadır:

- İzinler ya da genel yönetmeliklerde bulunan "kendini izleme" için, nelerin izlenmesi gerektiğini (örneğin havaya, suya ve toprağa salım), izleme tekniklerini ve raporlama yükümlülüklerini de içerecek biçimde, koşulların formüle edilmesi,
- İşletmecilerin izleme programlarının onaylanması, standartların tayin edilmesi, işletmecinin kendini izleme düzenlemelerinin denetlenmesi ve bağımsız izlemenin gerçekleştirilmesi konularında yetkili otoritelerin rolü.

4.2. Arka Plan

Endüstriyel proseslerin, deşarj, emisyon ve atıklar ile bunların çevre üzerindeki etkilerinin izlenmesi,

düzenleyici kontrolün (regulatory control) anahtar unsurlarıdır. Bu tarz izleme, denetim görevlerinden sorumlu yetkili otoriteler tarafından yürütülebilir. Aynı zamanda endüstriyel proses işletmecilerinin de kendilerini izlemeyi gerçekleştirmelerine ve sonuçları yetkili otoritelere rapor etmelerine gereksinim duyulabilir. Bu "işletmecinin kendini izlemesi" olarak tanımlanır. İşletmecinin ve yetkili otoritenin sorumlulukları, izlemeyi kimin yürüteceğinden etkilenmez. Yönetmelikler, direktifler, izinler ve benzerlerine uygunluğu sağlamak işletmecinin sorumluluğudur ve çevreyi korumak için tüm önlemlerin alınmış olduğunu garanti altına almak işletmecinin görevidir. Yetkili otoriteler, işletmecinin uygunluğunu değerlendirmek ve sağlamaktan sorumludur. Aynı zamanda işletmecinin bir yönetim sistemine sahip olması ve bunun çevreyi koruyacak ve oradaki izinler ve koşullar ile uygunluğu sağlayacak biçimde organize edilmiş olması da önemlidir.

Kendini izleme taleplerinin aşağıdakiler aracılığıyla artacağı tahmin edilmektedir:

- Ölçüm tekniklerindeki ilerlemenin karmaşıklığı ve gelişmesi, maliyetlerin yükselmesi,
- Endüstrinin, Çevre Yönetim ve Tetkik Sistemi (EMAS) ve Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) 14000 çevre standartlarını benimsemesi,
- Avrupa Birliği'nin Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC) Direktifi'nin uygulanması,
- "Kirleten öder" prensibinin uygulanması (özellikle yetkili otoritelerin izleme maliyetlerini işletmecilerden temin etmesinin desteklenmediği sistemlerde),
- İşletmecinin gönüllü taahhütlerinin uygulamaya konması ya da zorunlu yükümlülüklerin başlatılması.

Kendini izleme, "kendi kendine düzenleme"yi (self-regulation) teşkil etmemektedir. Kendini iz-

leme yetkili otoritelerin, bir işletmecinin ilgili mevzuat ve izin koşullarına uyup uymadığına karar verebilmesi için ek bilgi sağlamaktadır. Bu yetkili otoritenin, denetim vasıtası ile kendisine ait izleme verilerini kullanarak ya da işletmecinin kendini izlemesine güvenerek veya ikisinin birleşimini kullanarak, uygunluğu değerlendirme görevini değiştirmemektedir. Yetkili otoriteler aynı zamanda yaptırım için sorumluluk taşımaya da devam ederler. Benzer biçimde bu, işletmecinin ilgili mevzuat ve izin koşullarına uygunluk için tüm gerekli önlemlerin alınmış olmasını garanti altına alma yükümlülüğünü hiçbir şekilde azaltmaz.

Bu raporun amacı çerçevesinde kendini izleme öncelikle proses koşullarının, proses salımlarının (deşarj, emisyon, atık) ve çevresel koşulların ölçümleri ile, sonuçların işletmeci tarafından kanunlarda, yönetmeliklerde, izinlerde ya da yasaklarda belirtilen yükümlülüklerle uyumlu bir biçimde yetkili otoritelere rapor edilmesi ile ilişkilidir. Ancak bir işletmecinin kendi performansını, çevresel hedefler, proses/tesis iyileştirmeleri ve kapsamlı uygunluk ile ilişkili olarak izlemesi de bir derece dikkate alınmıştır.

Kendini izleme talepleri, yetkili otoritelere aşağıdaki konular aracılığıyla yarar sağlayabilir:

- İşletmecinin prosesi hakkındaki bilgisi ve deneyiminden, çevreye salımlar üzerinde gelişmiş bir kontrolle sonuçlanabilecek bir izleme programının planlanması ve yürütülmesinde faydalanılması,
- İşletmeciyi ilgili kanunlar, yönetmelikler ve izinler hakkında eğitmek için uygunluk ve proses salımlarının (deşarj, emisyon, atık) çevre üzerindeki etkilerinin yönetilmesi sorumluluğunun artırılması için bir mekanizmanın sağlanması.

Kendini izleme normalde yetkili otoriteler tarafından gerçekleştirilen periyodik denetim ve izleme ile elde edilenden daha fazla bilgi sağlayacaktır.

Aynı zamanda işletmeci de kendini izlemede, ölçüm noktalarına yakınlığı nedeni ile daha iyi bir yerde bulunmaktadır. Uygunsuzluk ilk olarak, uygun biçimde tepki vermesi ve hemen otoriteleri bilgilendirmesi gereken işletmeci tarafından bilinmelidir.

İşletmeci, belirli ölçümlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli uzmanlığı, donanımı ve analitik olanakları sağlamalıdır. Bunlar işletmeciye ait olabileceği gibi anlaşma ile de temin edilebilir. Bu düzenlemelerin birleşimleri de yaygındır; şöyle ki, işletmeci numuneleri alır ve analizler anlaşma yapılmış olan bir laboratuvar tarafından gerçekleştirilir. Kendini izlemeyi gerçekleştirmek için düzenlemeler her ne şekilde olursa olsun, masraflar işletmeci tarafından karşılanır. Bu "kirleten öder" prensibi ile tutarlıdır.

4.3. Yasal Hususlar

Faydaları nedeniyle kendini izlemenin, AB çevre mevzuatında önemli bir yükümlülük haline gelmesi muhtemeldir. Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC) halihazırda kendini izlemenin izin içerisine konmasını şart koşmaktadır. Ancak Ceza Kanunu üye devletlerin sorumluluğu altındadır ve AB güçlerinin kapsamının ötesindedir. Bundan dolayı ulusal hukuk sistemlerinin şunları uygulaması önemlidir:

- Uygun hükümlerle, yetkili otoritelerin işletmeciye, kendini izlemeye ilişkin yükümlülükleri kabul ettirmesini sağlamak,
- Firmalara karşı yaptırım faaliyetlerinde, kendini izleme verilerinin kullanılmasına izin vermek.

4.4. Kendini İzlemenin Kapsamı

Bu raporun amaçları çerçevesinde, kendini izleme sistemleri şunları kapsayabilir:

- Atık gazların ve havayla taşınabilir parçacıkların baca yoluyla, kontrollü emisyonu,
- Atık suyun kanalizasyon yoluyla, atık su arıtma tesislerine ve tesislerinden; deniz, göl, ırmak ve dere gibi direk alıcı sulara ve septik tanklar ya da toprağa kontrollü deşarjı,
- Katı atıkların atık depolama alanlarında kontrollü bertarafı,
- Organikleri de içeren katı ve sıvı atıkların, atık yakma tesislerinde kontrollü bertarafı,
- Endüstriyel proses ham madde girdileri (örneğin kalıntı kirleticiler) ve işletim koşulları (proses sıcaklığı, basıncı ve akış hızı),
- Havaya, suya ve toprağa kaçak salımlar,
- Ortam havası, çayırlar, toprak yüzeyi ve yeraltı suları gibi alıcı ortamlar,
- Ham maddelerin ve enerjinin kullanımı (IPPC),
- Gürültü ve titreşim,
- Koku,
- Ölçümlerin gerçekleştirildiği zamana ilişkin ya da salımları (deşarj, emisyon, atık) etkileyebilecek proses/tesis koşulları (örneğin tesisin arıza süresi ya da tesisin tam kapasite kullanım yüzdesi),
- Ölçüm için kullanılan ve diğer ilgili ekipmanların işletimi ve bakımı.

İzleme teknikleri uygulamalara bağlı olarak değişiklik gösterebilir ve aşağıdakilerin kullanımını kapsayabilir:

- Yerinde sabit, on-line, sürekli okuyan aygıtlar,
- Portatif, aralıklı okuyan aygıtlar,
- Yerinde sabit, on-line zamanlı ya da akış ölçülü numune alıcılar ile alınan numunelerin laboratuvar analizi,

- Rastgele numunelerin laboratuvar analizi,
- Akış hızlarının, ham madde kirleticilerinin, sıcaklığın, basıncın ve benzerlerinin ölçümlerine dayanan hesaplamalar,
- Ölçüm için kullanılan ve diğer ilgili ekipmanların işletim ve bakım kontrol listeleri.

Hangi ölçüm tekniği uygulanırsa uygulansın, Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN); Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) tarafından yayımlananlar benzeri bir standart yönetime ya da (uluslararası bir standart mevcut olmadığına) İngiltere Standart Teşkilatı (BSI) ya da Alman Mühendisler Birliği (VDI) tarafından yayımlananlar benzeri bir ulusal standarda uygun olmalıdır. Ayrıca gerekli bulunduğu ölçüm, Avrupa Standartları'nın, Avrupa Standardı 45000 serisine uygun yeterlikte bir ölçüm altyapısı içerisinde gerçekleştirilmelidir.

4.5. İşletmenin Üzerindeki Kendini İzlemeye İlişkin Yükümlülükler

İşletmecinin üzerindeki yükümlülükler, izinler; genel bağlayıcı kurallar ya da her bir üye ülkede geçerli olan sistemlere uygun diğer ilgili mekanizmalarda yer almalıdır. Kendini izlemenin kapsamına bağlı olarak değişecek bu yükümlülükler genel olarak şunları içermektedir:

- Enstrümantal ölçümler,
- Ölçümlerin gerçekleştirildiği zamana ilişkin ya da salımları (deşarj, emisyon, atık) etkileyebilecek proses/tesis koşulları, örneğin tesisin arıza süresi ya da tesisin tam kapasite kullanım yüzdesi,
- Veri sayısının azaltılması,
- Raporlama,
- Standartların ve kalitenin garanti altına alınması.

İşletmecinin kendini izleme programı önermesini gerektiren yasal düzenlemelerde işletmeci, yetkili otoritelerin işletmecinin önerilerini dikkate alması için uygun bir süre tanımalı ve otoritelerin bunları reddetmesi ya da onaylamasından önce ek bilgiye ihtiyaç duyabileceğini kabul etmelidir.

İşletmeciler tarafında dolandırıcılık, ihmal ve yanlış anlama olasılıklarını en aza indirmek için, dikkatli belirlemeler gerekmektedir. Genel olarak işletmeciler üzerindeki yükümlülükler şunları garanti altına almalıdır:

- Kendini izlemenin, açıkça tanımlanmış gereklilikler ile uyumlu bir şekilde ve uygunluğun yetkili otoriteler tarafından kolayca değerlendirilebilmesini garanti altına alarak, organize edilmesi ve gerçekleştirilmesi,
- Tüm gerekli numunelerin, analizlerin, enstrümantal ölçümler ve benzerlerinin, raporlar gibi; yetkili otoriteler tarafından kolay bulunup tetkik edilmesine izin verecek bir biçimde kaydedilmesi.

4.5.1 Enstrümantal Ölçümler

Enstrümantal ölçümler saha üzerinde sabit ya da portatif cihazlar kullanılarak gerçekleştirilir. İzin koşulları şunları kesinlikle belirtmelidir:

- Ekipman, ilgili ekipmanlar için yetkili otoritelerin performans standartlarını (bunların mevcut olduğu yerlerde) karşılamalıdır,
- Ölçümlerin yapılacağı yerlerin kesin mevkileri,
- Programlama zamanı olmayan portatif cihazlar kullanılarak gerçekleştirilenler benzeri periyodik (süreksiz) ölçümlerin yapılması amacı ile işletmeci tarafından yetkili otoritelere verilecek süre (örneğin iki hafta),
- Cihaz kalibrasyonunun metot ve sıklığı,
- Cihaz bakım yükümlülükleri,

- Ölçümlerin başlama ve bitiş tarih ve zamanlarını, ölçüm yerini, son kalibrasyon zamanı ile yorumları (örneğin ölçüm boşlukları ile sonuçlanan teknik sorunlar) ayrı ayrı belirlemeye ilişkin şartları da içeren veri kaydetme yükümlülükleri (örneğin elektronik, otomatik ya da el ile),
- Cihaz kalibrasyonu, bakımı ve veri kaydı ile ilgili kayıt saklama yükümlülükleri,
- Veri sayısının azaltılması ve sonuçların raporlanması için düzenlemeler.

4.5.2 Numune Alma

Laboratuvar analizleri için numuneler, sabit zamanlı ya da akış ayarlı numune alıcılar kullanılarak sürekli bir biçimde ya da elle periyodik (süreksiz) olarak alınabilir. İzin koşulları şunları kesinlikle belirtmelidir:

- Numunelerin alınacağı yerlerin kesin mevkileri – bütün salım (deşarj, emisyon, atık) noktalarını belirlemek yararlı olabilir,
- Numunelerin alınması için işletmeci tarafından yetkili otoritelere verilecek süre (örneğin iki hafta),
- Saha üzerindeki numune alım noktalarına güvenli giriş için yükümlülükler,
- Proses-döngüsü zamanlaması, proses yükü, yakıt/ham madde kompozisyonu ile ilgili herhangi sınırlamayı da içeren, numunelerin alınma sıklığı,
- Numune alma metodu ve/ya ekipmanı,
- Numune alma çeşidi (örneğin otomatik zamanlı ya da akış ayarlı veya elle kullanılan toplayıcı),
- Tek numunelerin ölçüsü ve kompozit numune sağlamak için olası düzenlemeler,

- Numunenin çeşidi (örneğin tekli ya da çoklu belirleyici analizler için numune),
- Numunelerin kimyasal olarak saklanması, depolanması ve taşınması için düzenlemeler,
- Kâğıt ya da elektronik form kullanımı esaslı kayıt saklama düzenlemeleri. Formlar şunları içermelidir:
  - › Sıralı bir numara kaydında verilen numuneye özgü kimlik numarası,
  - › Numune alımının tarihi ve zamanı,
  - › Numune alım yeri,
  - › Numune çeşidi,
  - › Numune alanın adı,
  - › Numune ekipmanı,
  - › Numunenin korunması (eğer uygulanabilir ise),
  - › Proses ayrıntıları,
  - › Numune alanın yorumları,
  - › Numune alımının tarihi ve zamanı,
  - › Bir "muhafaza zinciri" oluşturabilmek amacıyla ile bütün numune transferlerinin resmi olarak imzalanması,
  - › Analiz tarihi (ve zamanı),
  - › Analitik metot,
  - › Belirtilen metotla uygunsuzluklar da dahil olmak üzere, herhangi yorum.

4.5.3. Analiz

Analizler çoğunlukla bir laboratuvarında kontrollü koşullar altında gerçekleştirilir. İşletmeci üzerindeki yükümlülükler şunları kesinlikle belirtmelidir:

- Analiz edilecek belirleyiciler,
- Algılama limitleri ve herhangi özel sınırlama da dahil olmak üzere, analiz metodu,
- Standartlara uygun analiz yapan laboratuvar için, performans standardı (örneğin Avrupa Standardı 45001 kapsamında akredite olması) yükümlülüğü,
- Numunenin alınmasından sonuçların raporlanmasına kadar, tetkik edilebilir bir yol sağlayabilmek için kayıt saklama düzenlemeleri.

Bu düzenlemeler aşağıdaki unsurları içerecektir:

- › Numune sayısı ile ilişkili laboratuvar sayılarının saptanması,

4.5.4 Proses/Tesis Faaliyetleri

İzleme ve diğer ekipmanların, ölçümlerin yapıldığı zamana ilişkin proses/tesis faaliyetleri ve bakım raporlarına ihtiyaç duyulacaktır. Bunlar rutin faaliyetler hakkında olduğu kadar, sapmalar, karışıklıklar ve arızalar hakkında da bilgileri içermelidir.

4.5.5 Verilerin Sayısının Azaltılması ve Raporlama

Kendini izleme gerçekleştiren işletmeci tarafından önemli miktarda veri üretilebilir. Bu özellikle, sürekli izleme ekipmanı kullanıldığında söz konusu olabilir. İzin verilen salımlar (deşarj, emisyon, atık) ve çevre kalite standartlarındaki sayısal limitlerle karşılaştırılması için, yetkili otoritelere rapor edilecek zaman ortalamalı değerlerin, yüzde değerleri ve benzerlerinin hesaplanabilmesi amacı ile veri sayısının azaltılması gerekebilir. Bu durumlarda aşağıdakiler açıkça belirtilmelidir:

- Veri sayısının azaltılması ile ilgili hesaplamalar,
- Biçim ve sıklığı da içerecek biçimde raporlama yükümlülükleri,
- Yetkili otoritelere gönderilecek raporların imzalanmasına dair yükümlülükler,
- Kayıtların saklanması ve halkın katılımı için yükümlülükler.

Proforma raporlar, raporlama formatlarının standardize edilmesi için yararlı araçlardır ve yetkili otorite tarafından e-posta ya da diskle kabulün olduğu durumlarda, elektronik transfer için adapte edilebilirler. Bunlar, kıdemli ve yetkili yönetim seviyesinde imzalanmış olmalıdır.

4.6. Yetkili Otoritelerin Rolü

Daha önce de belirtilmiş olduğu gibi, yetkili otoritelerin ve işletmecilerin kapsamlı görevleri, bir kendini izleme sistemi altında değişikliğe uğramamaktadır. Yetkili otoriteler işletmecinin, kanunlar; yönetmelikler; izin ve kendini izlemeye dair yükümlülükleri de içeren izin koşulları ile uygunluğunu garanti altına almaktan sorumludur. Bunu başarabilmek için yetkili otoriteler şunları gerçekleştirmelidir:

- Kendini izleme programlarının belirlenmesi ya da onaylanması,
- Özel ölçüm standartları ve kalite gerekliliklerinin belirlenmesi ya da onaylanması,
- Yönetmelikler, izin ve izin koşulları ve diğer ilgili limitler ile uygunluğun değerlendirilmesi,
- İşletmecilerin kendini izleme düzenlemelerinin denetlenmesi,
- İşletmecinin güvenilirliğinin kontrol edilmesi (örneğin bağımsız izleme vasıtası ile).

Yetkili otoriteler, halka açık bir belge haline gelebilecek izleme programına onay vermeli, kendini izleme için işletmeci tarafından ulaşılabilecek standartları ve kalite gerekliliklerini belirlemeli ve ayrıca hile ve sahtekarlık olasılıklarının en aza indirilmesini sağlamalıdır. Kendini izlemenin güvenilir veriler sağlamasını garanti altına almak amacı ile yetkili otoriteler, standartlar ve kalite gereklilikleri belirlemelidir. Bu en iyi, standartlar kurumları ya da akreditasyon kurumları gibi diğer kurumlarla birlikte çalışılarak başarılabilir. Kurulması amaçlanan kalite ölçüm altyapısı şunları kapsamalıdır:

- İzleme cihazları ve model onayı için performans standartları veya ürün sertifikalandırması ya da eşdeğer garanti sağlayan diğer sistemler,
- Cihazların saha üzerindeki kalibrasyonu ve özellikleri için gereklilikler,
- El ile numune alma, taşınabilir cihazlar kullanılarak periyodik ölçüm ve sabit cihazların kalibrasyonunu gerçekleştiren personel ve kurumlar için performans standartları ve akreditasyon sistemleri,
- Numune alma ve analiz için standart metodlar,
- Laboratuvar analizleri için kalite güvenilirlik gereklilikleri, en iyi Avrupa Standardı EN 45011'e üçüncü taraf akreditasyon ile geliştirilmektedir,
- Verilerin güvenli transferi ve saklanması,
- Ortak numunelerin analizlerini de içeren yeterlik testleri ve uluslararası laboratuvar kalite kontrol düzenlemeleri.

Yetkili otoriteler, işletmecilerden periyodik bir biçimde kendini izleme raporlarını alacaklardır. Bunlar, özet bilgi ve veri sayısı azaltılmasının takip edilebilmesini sağlamalı ve izin limitleri ile karşılaştırmayı kolaylaştıracak bir biçim içerisinde olmalıdır. Ek olarak yetkili otoriteler, numune alma, analiz ve enstrümantal izleme ve veri azaltımı ölçümlerinin kayıtlarını da içermek üzere, işletmecinin kendini izleme kayıtlarını denetlemelidir.

Yetkili otoritelerin saha üzerindeki işlerinin bir parçası olarak, işletmecinin kendini izleme düzenlemeleri denetlenmelidir. Tetkik gerektiren belirli yönler şunlardır:

- Sabit cihazların yerleri ve kullanılabilirlikleri,
- Sabit ve taşınabilir ekipmanın bakım ve kalibrasyonunu teyit eden kayıtları,
- Elle numune alma prosedürleri,
- Analitik prosedürler,

- Numune ve analiz kayıtları da dahil olmak üzere kayıtların saklanması, veri toplama düzenlemeleri (örneğin bilgisayarlar, çizelgeler ve benzeri araçlarla),
- Veri sayısı azaltma hesaplamaları,
- İlgili personelin eğitimi de içeren, profesyonel uzmanlık.

Cihazların doğru kullanılıp kullanılmadığının, elle numune alma ve analitik prosedürlerin doğru uygulanıp uygulanmadığının kontrolünün daha teknik olan yönleri, uzmanlaşmış personel kullanımını gerektirebilir.

Yetkili otoriteler aynı zamanda, kendini izleme verilerinin güvenilirliğinin kontrolünü sağlamak amacıyla gerçekleştirilecek, bağımsız izleme için düzenleme yapmalıdırlar. Bağımsız izleme şunları içerebilir:

- Cihazların kalibrasyonu,
- Numune alma ve analiz,
- Kendini izleme numunelerinin analizi.

Gereksiz tekrarı engellemek için, yetkili otoritelerin bağımsız izlemesinin kapsamı, sıklığı ve genişliğinin, işletmecinin yürüttüğü kendini izleme ile orantılı olmalıdır. Yetkili otoritelerin bağımsız izlemesi, aşağıdakilerin risk temelli değerlendirmesi ile ilişkilendirilmelidir;

- İşletmecinin kendini izleme sisteminin güvenilirliği;
- Normal faaliyetlerin çevreye zararı;
- İşletmecinin uygunluğa dair geçmiş.

4.7. Sonuçlar

Endüstriyel proseslerin, bunların salımlarının (deşarj, emisyon, atık) ve çevre üzerindeki etkilerinin izlenmesi, düzenleyici kontrolün ana unsurlarıdır.

Bu belge, işletmecinin kendini izlemesi sistemleri ile ilişkili yararları, kapsamı ve yasal hususları bir kez daha gözden geçirmektedir. Yasal yükümlülüklerin ve yetkili otoritelerin rolünün düzenlenmesi hakkında rehberlik sunmaktadır. Rapor temel olarak salımların (deşarj, emisyon, atık) ölçülmesi üzerine odaklanmıştır ancak, prosesin, yönetim sistemlerinin ve tesisin organizasyonunun izlenmesi gerekliliği de dikkate alınmaktadır.

Kendini izleme sistemleri havaya, suya ve toprağa proses salımlarının (deşarj, emisyon, atık) bütün formlarını kapsayabilir. İzleme aynı zamanda, sabit ve taşınabilir ekipmanın kullanımını, numune alma ve laboratuvar analizlerini kapsayan birçok çeşit ölçüm tekniklerini içerebilir.

Rapor, işletmeci tarafında sahtekârlık, ihmal ve yanlış anlama olasılıklarının en aza indirilmesi için, kendini izlemeye dair yasal yükümlülüklerin taslağının hazırlanması için rehberlik sağlamaktadır. Rehberlik aynı zamanda yetkili otoritelerin, işletmecilerin izleme programlarını onaylamaları, standartlar ve kalite gerekliliklerini belirlemele-ri, işletmecilerin kendini izleme düzenlemelerini denetmeleri ve orantılı miktarda bağımsız izleme gerçekleştirmeleri hususları hakkında da sunulmaktadır.

Faydaları nedeniyle kendini izlemenin, AB çevre mevzuatında önemli bir yükümlülük haline gelmesi muhtemeldir. Entegre Kirillik Önleme ve Kontrol (IPPC), halihazırda kendini izlemenin izin içerisine konmasını şart koşmaktadır. Ancak kendini izleme, kendini-düzenleme'yi (self-regulation) oluşturmamaktadır ve yetkili otoriteler, uygunluğu değerlendirmek ve çevresel mevzuatı uygulamaktan sorumlu olmaya devam etmektedir.

5. DENETİMLERİN PLANLANMASI VE RAPORLANMASI RAPORU

5.1. Giriş

Yukarıda da değinilmekte olan Haziran 1998'de yayımlanmış "Denetimler İçin Minimum Kriterler" raporu, planlama, yaptırım, analiz ve raporlama gibi çeşitli denetim unsurlarına ilişkin minimum kriterleri tanımlamaktadır. Ayrıca söz konusu rapor, "denetimlerin planlanması ve raporlanması" konusunu da kapsayan, IMPEL tarafından ileride gerçekleştirilecek görevlere yönelik "iş tanımı"nı da içermektedir. Bunu takiben "Denetimler Kümesi", "Denetimler İçin Minimum Kriterler – Denetimlerin Planlanması ve Raporlanması" belgesini hazırlamıştır. Söz konusu belgenin yayımlanmasından önce 18-19 Mart 1999 tarihlerinde Haarlem/Hollanda'da gerçekleştirilen denetimler üzerine seminerde, planlama ve raporlama konusuna ilişkin sunular gerçekleştirilmiştir. Seminer sırasında ve sonrasında edinilen yorumlar, 16-18 Haziran 1999'daki IMPEL Ana Toplantısında onaylanan bu belgeye dahil edilmiştir. Söz konusu rapor endüstriyel tesislerin denetimlerinin planlanması ve programların raporlanmasına ilişkin ortak ilkeleri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Denetim otoriteleri, denetim programları için planlar hazırlamalıdır. Bunlar söz konusu otoritenin ilgili amaçlarını kapsamalı ve denetlenecek tesisler, uygun kaynaklar, denetim için uygun zaman, rutin denetimlerin sıklıkları ve öncelik belirleme gibi çeşitli anahtar unsurları göz önünde bulundurmalıdır. Denetim otoriteleri aynı zamanda denetim programları hakkında, kamu ya da kanun yapıcılar (mevzuata geri besleme için) gibi bir ya da daha fazla hedef grup için raporlar hazırlamalıdır. Raporların ana unsurları şu şekilde önerilmektedir: Gerçekleştirilen denetimlerin sayısı, uygunluk seviyesi ve planın gereklerinin karşılanmasındaki başarı seviyesi.

Planların ve raporların, halkın erişilebilirliğine sunulması iyi bir uygulamadır. Planların ve raporların

erişilebilirliği ve dağılımına ilişkin öneriler sunulmuştur.

5.2 Tanım

Planlama: Denetim planlaması, belirlenmiş endüstriyel tesislerin çevresel uygunluğunun kontrol ve teşvik edilmesi için tanımlı bir periyodu, hukuکی sistemi, alan ya da denetim otoritesini ve sabit revizyon sürelerini kapsayacak biçimde şekillendirilmiş bir sistemdir. Plan, denetim otoritesinin hedeflerini belirtmeli ve denetim otoritesinin planı tamamlamasına ilişkin kaynakları göz önünde bulundurmalıdır.

Raporlama: Raporlar, tamamlanmış olan denetim işini ve çıktılarını tanımlamalı ve değerlendirmelidir. Raporlar aynı zamanda, denetim faaliyetleri hakkında niceliksel ve niteliksel uygun bilgileri ve gelecekteki denetimler için tavsiyeleri içermelidir.

5.3. Kapsam

Bu belge aşağıdaki tür denetimleri kapsamaktadır:

- Rutin denetimler.
- Tepkisel denetimler.
- Özel amaçlı denetim programları.

Denetim türleri üzerine ayrıntılı bilgi "Denetimlerin Sıklığı" raporunda sunulduğu gibi, bu raporun ilerleyen bölümlerinde de bulunmaktadır.

Bu rapordaki öneriler minimum olarak, aşağıdaki mevzuat çerçevesindeki denetimlerini kapsamaktadır:

- Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC) Konsey Direktifi 96/61/EC.
- Büyük Kazaların Tehlikelerini Önleme (SEVESO II) Konsey Direktifi 96/82/EC.

Üye ülkeler, bu rapor tarafından değinilen denetimlerin alanını, kendi değerlendirmeleri ile, örneğin aşağıdakileri de kapsam içerisine sokmak için genişletebilirler:

- Diğer ilgili AB direktiflerince kapsanan tesisler,
- IPPC'ye ek olarak, aşağıdaki nedenlere bağlı olarak kirlilik oluşabilecek ilgili tesisler:
  - › Kullanılan ya da salınan (deşarj, emisyon, atık) maddelerin potansiyel etkisi ya da kirliliği (örneğin çevresel risk),
  - › Kullanılan ya da salınan (deşarj, emisyon, atık) maddelerin potansiyel tehlikesi (örneğin zehirlilik, patlayıcılık vb),
  - › Salınan (deşarj, emisyon, atık) maddelerin kütle akış miktarı,
  - › Tesisin karmaşıklığı,
  - › Tesisin yaşı.
- Geçmişteki deneyimlerin işletme hakkında kuşku uyandırdığı durumlar (örneğin işletmenin geçmişteki çevresel performansı ya da çok sayıda şikayette bulunmuş olması).
- Bir tesisin yönetim eksikliğinin kirlilik olayları ile sonuçlanması durumu.
- Aşağıda belirtilenler benzeri özel alanların içerisinde ya da yakınında bulunan tesisler:
  - › Yerleşim yerleri, dinlenme yerleri, hastaneler, sanatoryumlar vb,
  - › Sulak koruma alanları, doğa rezervleri, doğal koruma alanları gibi korunan alanlar ve korunan biyotoplar vb,
  - › Geçmişteki faaliyetlerden kalıntı kirliliğinin bulunduğu kirlenmiş bölgeler (örneğin madenlerin kapanması sonrasındaki yeniden gelişim bölgeleri),
  - › Yüksek yoğunlukta tesis ve/ya salım (deşarj, emisyon, atık) bulunan alanlar.

5.4. Denetimlerin Planlanması

5.4.1 Hedefler

Denetim planları, denetim otoritesince belirlenmiş olan amaçları ve hedefleri kapsmalıdır. Denetim otoritesinin amaçları, yargı sahasındaki bir dizi duruma göre değişecektir. Belirlenen amaçların örnekleri, çevrenin iyileştirilmesi, kirlenme olaylarının sayısında bir azalma, balık ölümleri ya da belirli bir endüstriyel sektör içerisinde artan uygunluğu yanı sıra şikayetleri kapsayabilir.

5.4.2 Ana Unsurlar

Bir denetim otoritesi tarafından denetimlerin planlanması ve öncelik belirlenmesinin ana unsurları şunlardır:

- Denetime tabi tutulacak endüstriler,
- Verilerin yönetimi,
- Uygun kaynaklar,
- Denetimler için uygun zaman,
- Rehberler,
- Denetimlerin sıklığı,
- Denetimleri tamamlamak için kaynak tahmini,
- Tepkisel denetimler,
- Öncelik belirleme,
- Değerlendirme ve raporlama,
- Planın revizyonu.

5.4.3 Denetime Tabi Tutulacak Tesisler

Bir denetim otoritesi görev alanı içerisindeki, bu belgenin bir önceki kısmında belirtilen kriterleri karşılayan tüm tesislerin eksiksiz bir listesini oluşturmalıdır. Bu, her bir görev alanındaki yerel otoriteler ile işçi ve işveren federasyonlarının yanı sıra

sıra endüstriyel güvenlik, endüstriyel gelişme, ulaşım ve tarımla ilgilenen diğer devlet kurumları ile temas kurularak başarılabilir. Elde edilen bilgilerden, eksiksiz bir liste oluşturulabilir ve endüstriler uygun bir biçimde sınıflandırılabilir. Bir önceki kısımda belirtilmiş olan kriterler bu sınıflandırmaya yardımcı olabilir. Liste daha sonra listelenmiş tesisler ile başlangıç teması yoluyla, örneğin telefon ya da saha gezileri ile kontrol edilmelidir.

5.4.4 Verilerin Yönetimi

Liste bir kez oluşturulduktan sonra, bilgiyi kaydetmek, yenilemek ve gerekli olduğunda yeni bilgi eklemek için bir veri yönetim sistemi kullanılmalıdır. Yazılım uygulamaları bu amaç için uygun araçlardır. Bir veri tabanı üzerinde gerekli olan bilgiler şunları kapsayabilir:

- Daha önce belirlenmiş olan kriterlere göre gruplanmaları amacı ile endüstrilerin karakteristikleri,
- İzin ve denetim sisteminin yönetimi,
- Tesislerin bölge ya da alana göre konumları,
- Kontak bilgileri ve izin numarası,
- Tesisin ve prosesin detayları,
- İzin çeşitleri, koşulları ve sona erme tarihlerini de içeren diğer ilgili veriler,
- Denetim tarihleri ve detayları,
- Tesisle ilgili uygunsuzluklar, yaptırım faaliyetleri ve şikayetler,
- Tesisler tarafından gerçekleştirilen raporlamalar, örneğin işletmecinin kendini izlemesi,
- Ortam (hava, su, toprak) üzerindeki çevresel etki,
- EMAS (ya da eşdeğeri) tetkik bilgileri,
- Diğer veri raporları (örneğin danışman raporları ya da diğer otoritelerin ilgili raporları).

5.4.5 Uygun Kaynaklar

Her denetim otoritesi kendi düzeni içerisinde farklı kaynaklara sahip olacaktır. Personel sayısı, denetim için uygun uzman ajansları ya da danışmanlıklar otoriteden otoriteye büyük değişiklik gösterebilir ve personel paylaşımına yönelik kısa ve uzun dönemlik düzenlemeler var olabilir. Her otorite ayrıca tamamı göz önünde bulundurulması gereken, denetçilerin günlük çalışma saatleri (geceler ve hafta sonları da dahil), seyahat ve hastalık izinleri, yıllık izinler ile ilgili farklılık gösteren düzenlemelere sahip olacaktır. Bu tür bilgilerden denetim otoritesine uygun toplam kişi saat ya da gün sayısı hesaplanabilir.

5.4.6 Denetimler İçin Uygun Zaman

Denetçinin görevleri üye ülkeden üye ülkeye değişiklik göstermektedir ve denetimler için denetçiye uygun olan süreye ilişkin bir analiz gerçekleştirilmelidir. Bir denetçinin tipik görevleri denetimin yanı sıra, izin, idare, bir uzmanlık alanında diğer denetçilere tavsiyede bulunmakla geçen süre, eğitim, genel bilgi edinmeleri cevaplama, seminerlerde sunum yapma ya da katılma, araştırma, rapor yazma, denetim otoritesi tarafında toplantılara katılma ve takipte bulunma da dahil yaptırım faaliyetlerini kapsamaktadır. Bütün bu görevler denetimler için mevcut olan zamandan almaktadır.

Bu analiz temelinde denetim otoritesinin, yukarıda tartışıldığı üzere insan kaynakları anlamında mevcut olan zamanı ve bireysel denetçi zamanı için bir tahmin ortaya çıkacaktır. Bu çalışmanın tamamlanması denetçi zamanının en iyi kullanımının belirlenmesi amacı ile denetçi tarafından gerçekleştirilen yaptırım görevlerinin verimi ve etkililiğinin değerlendirilmesi olasılığını ortaya çıkarabilir.

5.4.7 Rehberler

1) Uluslararası Anlaşmalar

Denetim otoritesi, uluslararası sözleşmeler ile AB Direktifleri ve gerekli denetim sayısını, gerekli denetim türlerini ve denetlenecek alanları belirten kendisinin eşdeğer üye ülke mevzuatından doğan anlaşmalara öncelik vermelidir. Bu raporun kapsamı içerisinde tanımlanan tesisler için, bu anlaşmaların belirlenmesi gerekmektedir.

Bu anlaşmalara bir örnek, tehlikeli maddeleri kapsayan Büyük Kazaların Tehlikelerini Önleme 96/82/EC (SEVESO II) Konsey Direktifi'dir. Direktif, Direktifin gereklerini uygulayan ulusal kanunları ve büyük tehlike tesisleri ile ilgili ana unsurların değerlendirmesini takiben, yerel ya da ulusal öncelikleri göz önünde bulunduran bir denetim programı gerektirmektedir. Denetim programı, belirli tesislere yılda bir kez denetimi ya da uygun bir denetim sıklığı belirlemek için tesislerdeki büyük kaza tehlikelerinin sistematik bir değerlendirmesini isteyebilir.

Avrupa Çevre Ajansı'nın ya da Birleşmiş Milletler'in çevre hakkındaki uluslararası raporlarından kaynaklanan ek gereklilikler de olabilir. Bu gereklilikler denetçinin mevcut zamanını bir parça daha iyileştirecektir.

2) Ulusal / Bölgesel Anlaşmalar

Çevre mevzuatına ya da Çevre Durum Raporu, belli bir bölgedeki hava kalitesi ya da belirli bir deşarj alanındaki su kalitesi gibi çevresel ortamın kalitesi hakkındaki raporlara dayanarak bir denetim programı geliştirilebilir. Program belirli bir mevkideki ya da belirli bir endüstri sektöründeki veya özel bir tür ekipman kullanan bir endüstrideki denetimler serisini içerebilir. Aşağıdakiler için bir anlaşma yapılabilir:

- İyileştirilmiş bir çevre performansı uygulama, izin koşullarıyla uygunluk yoluyla emisyonlarda bir azalma hedefi ile belirli tesislerin öncelikli hale getirilmesi,

- Denetimlere, belirli tesislerde izinlerin revizyonu ya da yeni izinlerin verilmesi bakışıyla odaklanma.

Belirlenmiş hedefleri karşılamak için, denetçi zamanı ve uygulaması gerektirecek, çalışma programları oluşturulabilir.

3) Denetim Otoritesi Anlaşmaları

Çevre kalitesi hakkındaki çalışmaların ve raporların, tesislerin daha önceki bir dönemde rapor edilen uygunluğunun ya da denetim otoritesi içerisinde hedeflerin oluşturulmasının gözden geçirilmesine dayanarak bir denetim programı geliştirilebilir. Yukarıda da ayrıntılı olarak anlatıldığı gibi program, belirli bir yer içerisindeki ya da belirli bir endüstri sektöründeki veya belli bir tür donanım kullanan endüstrideki denetimler serisini kapsayabilir. Ülkeler tarafından geliştirilmiş olan mevcut rehberler aşağıda tartışıldığı gibi, denetimlerin sıklığının belirlenmesi için kullanılmaktadır.

4) Diğer Denetim Otoritesinin Koordinasyonu

Denetim için sorumluluk farklı denetim otoriteleri arasında paylaşıldığı zaman plan, denetim otoritelerinin koordinasyonu ve etkileşimini göz önüne almalıdır. Ek olarak, herhangi çakışmayı önlemek için diğer otoritelerin denetim programları gözden geçirilmeli ve denetim planları oluşturulurken otoriteler arasında iyi iletişim sağlanmalıdır.

5.4.8 Denetimlerin Sıklığı

Planın hazırlanması sırasında, endüstrinin farklı sektörleri için temel alınacak bir denetim sıklığı ya da sınıflandırma belirlenmelidir. Bu, "Denetimlerin Sıklığı" IMPEL raporu referans alınarak tayin edilebilir. Endüstriyel sektörler ya da sınıflandırmalar içerisindeki belirli tesisler arasında geniş farklılıklar

olup olmadığını belirlemek için, temel alınacak denetim sıklıklarının baştan sona bir incelemesi gerçekleştirilmelidir. Temel alınacak sıklık belirlendiğinde, endüstriyel kategori, tür ya da yöntem bilim aracılığıyla toplam denetim sayısının kapsamlı bir tahmininin yapılması mümkün olmalıdır. Planın hazırlanmasında, tesisle ilgilenen denetçinin bireysel deneyimi de dikkate alınmalıdır.

5.4.9 Denetimleri Tamamlamak İçin Kaynak Tahmini

Son olarak denetim sayılarının planlanması için, her tür denetim için tahsis edilen zamanın bir tahmininin yapılması gereklidir. Saha gezilerini içeren ya da içermeyen farklı türlerde denetimler vardır. Farklı denetim türleri, değişiklik gösteren miktarlarda süre gerektirmektedir. Bu, tesise ulaşım mesafesine, denetim çeşidine, denetim kapsamındaki denetçi sayısına ve denetim için takip süresine bağlı olacaktır. Farklı denetim türleri şunları içermektedir:

- Bir konuya özgü denetim,
- Bir soruşturma denetimi,
- Geniş kapsamlı bir denetim,
- Bir çevre yönetimi tetkiki,
- Uygunluk verilerinin kontrolü,
- Bir izleme denetimi (örneğin numune alma, ölçüm ya da analiz)
- Kendini izleme verilerinin değerlendirilmesi,
- Danışman ya da diğer denetim otoriteleri tarafından oluşturulan verilerin değerlendirilmesi.

Mevcut kaynaklar ile gerçekleştirilebilecek denetimlerin sayısını tahmin edebilmek için, her denetim türü için gerekli olan aralığı belirlenmelidir. Bir saha denetiminin ardından, bir denetim raporu yazılır ve kaydedilir. Raporun tamamlanmasından önce ilave bilgiler ya da tetkikler gerekli olabilir. Bu

uygulamaya ilişkin karmaşıklık ve gerekli zaman çok miktarda değişiklik gösterebilir. Bir saha denetimini takiben gereken yaptırımın derecesi de çokça değişiklik gösterebilir. Bu durumlarda, diğer üye ülkelerde/kurumlarda/otoritelerde denetimler için harcanan sürelerin incelenmesi gerekebilir.

5.4.10 Tepkisel Denetimler

Tüm denetim otoriteleri, IMPEL raporu "Denetimlerin Sıklığı"nda tanımlandığı gibi, şikayetlere, kazalara, yangınlara ve kirlenme olaylarına bir tepki olarak "tepkisel denetimler" gerçekleştirirler. Bu olaylarla bağlantılı süreleri kestirmek zor olsa da, bu tür durumlar için denetçilerin geçmişte harcadığı zamanı incelemek mümkündür. Bu tahmine dayanarak, gelecekteki planlanmayan olaylar için bir zaman payı ayrılabilir. Ancak, itfaiyeci yaklaşımını ve denetçi zamanının boşa harcanmasını önlemek için, planlanmayan olayları takip eden saha denetimleri için harcanan zamanın toplam miktarını sınırlandırmanın tavsiye edildiği unutulmamalıdır. Bu, olayları önemine göre sınıflandırma ve denetçilerin tepkilerine buna uygun eşleştirme ile başarılabılır. Denetim planları, denetim otoritesi tarafından tepkisel denetimlerin tamamlanması üzerine hazırlanan herhangi rehberi göz önünde bulundurmalıdır.

5.4.11 Öncelik Belirleme

Bu raporun önceki kısımlarında denetimleri tamamlamak amacı ile denetim otoritesi için uygun zaman miktarı ve planlanan denetimlerin tamamlanması için gereken zaman miktarı tartışılmıştır. Tüm bu bilgilerin dikkate alınması denetim otoritesine, denetime ayrılmış yeterli kaynak olup olmadığının tespitinde yardımcı olacaktır. Ayrıca bu, denetimler için daha fazla veya az zamanın tahsis edilmesi ya da eğer mevcut kaynaklar yetersizse, bunun üst otoritelere bildirilmesi amacıyla, dene-

tim otoritesi içerisindeki kaynakların tekrar düzenlenmesine bir temel sağlayacaktır.

5.4.12 Planın Revizyonu

Plan karşısındaki ilerleme, düzenli bir biçimde gözden geçirilmelidir. Mali durum ya da kaynaklarda önemli değişiklikler olduğunda, plan değişikliklere uyum sağlayacak derecede esnek olmalıdır. Herhangi durumda plan, plan hakkındaki raporun hazırlanmasının ardından incelenmelidir. Planın gerçekleştirilmesine ilişkin rapor edilen başarılar ve başarısızlıklar ile denetim otoritesinin amaçları ve hedefleri kaydedilmeli ve bunlar bir sonraki denetim planının hazırlanmasında dikkate alınmalıdır.

5.5 Denetimlerin Raporlanması

5.5.1 Hedefler

Denetim otoriteleri tarafından gerçekleştirilen ulusal, bölgesel ya da yerel seviyedeki raporlamalar, çeşitli amaçlar taşıyabilir ve aşağıdakiler gibi farklı hedef gruplar için faydalı olabilir:

1) Halka Raporlama

Denetim ve yaptırım faaliyetleri hakkında raporlama yapmanın ilk amacı yetkili otoritelerin, çevresel kurallara uygunluğu garanti altına alarak, çevre kalitesini nasıl koruduğunu halka bildirmektir. Raporlar halkı aynı zamanda yaptırım faaliyetleri ve uygunsuzluk halinde alınan önlemler, özellikle yetkili otoritenin uygunluğu gelecekte garanti altına almak için aldığı yaptırım önlemleri, hakkında bilgilendirmelidir.

2) İdari Bir Araç Olarak Raporlama

Raporlamanın ikinci amacı, denetim otoritesi tarafından yapılan iş ile finansman ve insan kaynakla-

rının denetim planına bağlı olarak kullanılma yolunu değerlendirmektir.

Ayrıca rapor denetim politikasının, denetim planında söz edildiği şekilde uygulanıp uygulanmadığını ana hatları ile belirtmelidir. Rapor, özellikle değerlendirme ve sonuç, gelecek hedeflerinin oluşturulması ve kaynakların planlanması için gerekli bilgilerin bir kısmını şekillendirmelidir.

3) Mevzuata Bir Geri-Besleme Olarak Raporlama

Raporlamanın üçüncü amacı, mevzuatla ya da çevreyi korumayla ilgili mevzuatın etkinliği hakkında izin vermekle ve kuralların uygunluğunun yürütülmesi için yeterli formüle edilip edilmediğiyle sorumlu otoriteye geri besleme sağlamaktır.

4) Merkezi Seviyeye Bir Geri-Besleme Olarak Raporlama

Raporlamanın dördüncü amacı, denetim faaliyetlerini ulusal olarak değerlendirmek ve hükümet ya da merkezi seviyeye denetim otoritelerinin sorumluluklarını ne şekilde gerçekleştirdiklerine ilişkin geri besleme sağlamaktır. Bu tür raporlama, bu belge kapsamındaki bir konu değildir.

5) Üye Ülkelerin Avrupa Komisyonu'na Raporlaması

Raporlamanın beşinci amacı, üye ülkeler tarafından raporlama yükümlülüklerinin yerine getirilmesidir (örneğin EMAS, SEVESO-II, IPPC gibi Avrupa Komisyonu yönetmeliklerinden kaynaklı yükümlülükler). Bu tür raporlama, bu belge kapsamındaki bir konu değildir.

5.5.2 Ana Unsurlar

Denetim ve yaptırım faaliyetleri hakkında raporlama için ana unsurlar şunlardır:

- Denetim otoritesinin rolünün tanımı,
- Denetim otoritesinin mali ve insan kaynakları hakkında nicel veriler,
- Kapsamlı planın ayrıntıları,
- Gerçekleştirilen denetim sayısı,
- İzin ya da yasal gerekliliklere uygunluk seviyesi ve uygunsuzluğun bir sonucu olan faaliyetler,
- Tamamlayıcı sorumluluk ile birlikte denetim otoriteleri arasında işbirliği,
- Mevzuat, izinler vb'nin etkinliğinin analizi,
- Planın başarı ya da başarısızlığının değerlendirilmesinin bir tanımı ve bunun gelecek için planlanan faaliyetlere dair tavsiyeler ile ilişkilendirilmesi,
- Raporlama sıklığı,
- Raporun kamu için erişilebilirliği.

5.5.3 Denetim Otoritesinin Rolünün Tanımlanması

Raporlar denetim otoritesinin çalışma sahası kadar, denetim ve uygunluk hakkındaki ilgili mevzuat bağlamında, denetim otoritesinin rolü ve görevlerini de kısaca tanımlamalıdır.

5.5.4 Denetim Otoritesinin Mali ve İnsan Kaynakları Hakkında Nicel Veriler

Denetim otoritesinin denetim faaliyetlerinde harcadığı mali ve insan kaynaklarının ayrıntılarıdır.

5.5.5 Kapsamlı Planın Ayrıntıları

Plan sürecinde oluşturulan denetim sıklığının, özel programların, hedeflerin ve denetim politikası önceliklerinin değerlendirilmesi için; denetim planının ana unsurlarının bir tanımlaması gerekmektedir.

5.5.6 Gerçekleştirilen Denetim Sayısı

- Gerçekleştirilen saha üzeri denetimlerin sayısı - Tesis kategorisi başına planlama ile ilgili tesis sayısı. Eğer planlama farklı türler kapsıyor ise, tür başına farklı sayılar gösterilebilir.
- Saha üzerinde gerçekleştirilmeyen denetimlerin sayısı.
- Kendini izleme verilerinin ayrıntılı incelenmesi amacıyla ya da EMAS bilgileri kullanılarak gerçekleştirilen denetim faaliyetlerinin tanımı (bu verilerin doğrulanmasına ilişkin yöntemler hakkında bilgi dahil).
- Planlama yapılmayan denetim sayısı, özellikle planlama aşamasında detaylı biçimde öngörülemeyen sebepleri aşağıda belirtilmekte olan denetim faaliyetlerine önem verilmelidir:
  - Şikâyetler: Tesislerin sınıfları ya da endüstrileşmiş alanlar ile ilişkili halk şikâyetlerinin genel tanımı. Bir denetim otoritesi çok sayıda şikâyet almış tesisleri belirlemek isteyebilir.
  - Planlanmayan faaliyetler: Kazaların, yangınların ve kirlenme olaylarının sonucu olan plansız faaliyetlerin genel tanımı. Çevre üzerinde önemli etkileri olan olaylar için, bu etkileri azaltmak için alınan önlemlere ilişkin bir tanımlama sunulmalıdır.

5.5.7 İzin ya da Yasal Gerekliliklere Uygunluk Seviyesi ve Uygunsuzluğun Bir Sonucu Olarak Alınan Önlemler

Rapor, tesisin planda belirtilen kategorisinin yanında, denetim sonuçlarının (özellikle uygunsuzluğun nerede tespit edildiği ve yaptırım faaliyetlerinin nerede uygunluk sağladığı) genel bir tanımını içermelidir. Eğer gerekliyse, tesislerin sınıflandırılması içerisinde alt bölümler kullanılabilir: Bir üye ülke içerisinde sonuçların karşılaştırılabilir olması için,

bu sınıfların ve alt bölümlerin standartlaştırılmaları tavsiye edilmektedir. Uygunluk yaptırımı için alınan idari faaliyetler ve ceza prosedürlerini de kapsayan önlemlere özel dikkat gösterilmelidir.

Aynı zamanda izinler tarafından kapsanmayan ve sonuç olarak bir dizi geçici istisna kurallarının uygulandığı tesisler ya da faaliyetler hakkında da bilgi verilmelidir.

5.5.8 Tamamlayıcı Sorumluluk ile Birlikte Denetim Otoriteleri Arasında İşbirliği Hakkında Raporlama

Bazı üye ülkelerde, çevresel mevzuatın denetimi ve yaptırımından, her biri kendine özgü alanda yetkili çeşitli otoriteler sorumludur.

Aynı tesis sınıfları için birden fazla otorite yetkili olduğunda, bu otoriteler tarafından denetimler ve yaptırım faaliyetlerinde işbirliğinin hangi yolla sağlandığının tanımlanması önemlidir. İşbirliği özellikle çevresel hasarın birikiminin ve çevrenin bir kısmından diğerine kolayca hareket edebilen sorunların önlenmesinde gerekmektedir.

5.5.9 Mevzuat, İzinler vb Etkinliğinin Analizi

Rapor, çevre koruma ve çevresel etkiler ile uygun bir yolla meşgul olma çerçevesinde bir iznin ya da mevzuat kuralının bir etkinlik analizini içermelidir. Bu tür meseleleri bir rapor kapsamında aydınlatmak, izin ya da mevzuat ile ilgilenen otoritelere geri besleme sağlamak amacı ile çok önemlidir.

5.5.10 Planın Başarı veya Başarısızlığının Bir Tanımı ve Değerlendirmesi, Bunun Gelecek İçin Planlanan Faaliyetlere Dair Tavsiyeler ile İlişkilendirilmesi

Raporun bu bölümü, planlama sürecindeki faaliyetlerin genel bir değerlendirmesini sunmaktadır. Bir değerlendirme şunları kapsayabilir:

- Planın amaçlarını ve önceliklerini karşılamada başarı/başarısızlık değerlendirmesi,
- Endüstriyel tesislerin uygunluğunu garanti altına almak için planlanan denetim politikasının gerçekleştirilmesi için kaynakların yeterliliği hakkında nitel ve nicel sonuçlar,
- Tesisler tarafından sağlanan yönetmeliklerle uygunluk seviyelerinin sonuçları ve uygunluk yaptırımı için alınan önlemlerin etkilerine ek olarak önceki raporlama aralıkları ile bir karşılaştırma,
- Uygunluk sağlanmamış özel yasal yükümlülüklerin belirlenmesi ve daha fazla uygunluk sağlamak için olası yöntemlerin değerlendirilmesi (örneğin teşvik, özel kampanyalar, kuralların değiştirilmesi, diğer yaptırım önlemlerinin uygulanması),
- Gelecek planlama için tavsiyeler.

5.5.11 Raporlama Sıklığı

Raporlama süreci denetim için planlama süreci ile uyumlu ve düzenli, tercihen yıllık, olmalıdır. Bir rapor, en az raporlama periyodu sonundaki bir sene içerisinde, mümkün olduğunca erken yayımlanmalıdır.

5.5.12. Raporun Kamu İçin Erişilebilirliği

Raporları kamuya mümkün olduğunca erişilebilir kılmak iyi bir uygulamadır. Kamuya okunması için kolay ve anlaşılabilir dilde bir özet sunulması tavsiye edilmektedir. Bu bir baskı çıktısı ya da basın toplantısı yoluyla yapılabilir. Raporlar düşük fiyata ya da mümkünse bedava elde edilebilir olmalıdır. Raporun kullanımına telif hakkı gerekleri olmaksızın izin verilmelidir. Aynı zamanda İnternet de dağıtım için uygun bir yol olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

5.6 Sonuçlar

1. Üye ülkelerde, endüstri üzerindeki çevresel kanunların uygulanmasına riayet etme ve çevrenin korunmasına ilişkin yükümlülüklerden doğan, değişik türlerde denetimler gerçekleştirilmektedir. Bu belge üye ülkeler arasında ortak ilkelerin geliştirilmesi için, bu tür denetim programlarının planlanması ve raporlanması ilişkin öneriler sunmaktadır.
2. Bu belge üye ülkelerdeki denetim otoritelerinin, denetim programları için; otoritenin ilgili amaçlarını kapsayan ve denetlenecek endüstriler, kullanılacak kaynaklar ve denetimlerin sıklığı gibi çeşitli anahtar unsurları dikkate alan planlar hazırlamasını önermektedir.
3. Bu belge üye ülkelerdeki denetim otoritelerinin, bir ya da daha fazla çeşitli hedef gruplar için denetim programları hakkında raporlar hazırlamasını önermektedir. Hedefe bağlı olarak bu tür raporların çeşitli amaçları sıralanacaktır. Raporların ana unsurları, gerçekleştirilen denetimlerin sayısı, uygunluk seviyesi ve planın gerekliliklerinin karşılanmasındaki başarı seviyesi olarak önerilmektedir.
4. Bu rapor, planların ve raporların kamu için erişilebilir yapılmasının iyi bir uygulama olduğunu vurgulamaktadır. Planların ve raporların erişilebilirliği ve dağılımına ilişkin öneriler yapılmıştır.

6. DENETİMLERİN PLANLANMASI

Denetimin planlanması, tesislerin belirlenmesi, sınıflandırılması, denetim ile ilgili işlerin programlanması, organizasyonu, zamanlaması, denetimin uygulanması ve takibi ile ilgili bütün faaliyetleri içerir.

Planların, uyulması gereken yasal gerekliliklere, kontrol altındaki kuruluşların kayıtlarına, o alandaki başlıca çevre konularının genel bir değerlendirilmesine ve kontrol altındaki kuruluşların uyum durumunun genel değerlendirilmesine dayanmalıdır. Planlar, kuruluşların risklerini ve çevresel etkilerini ve işletimcilerin raporları, kendi kendini izleme verileri, çevre denetim bilgileri, çevresel bildirimler ve önceki denetimlerin sonuçları gibi kontrol altındaki kuruluşlara ilişkin her türlü mevcut ilgili bilgiyi dikkate almalıdır.

Daha net bir şekilde tanımlamak gerekirse, her bir denetim planı en azından:

- Ülke topraklarının tamamı veya bir bölümünü teşkil edebilecek, kendi kapsamına giren coğrafik alanı tanımlamalıdır,
- Belirli bir süreyi kapsamalıdır, örneğin bir yıl,
- Revize edilmesi için belirli hükümler içermelidir,
- Kapsamına giren kontrol altındaki kuruluşların

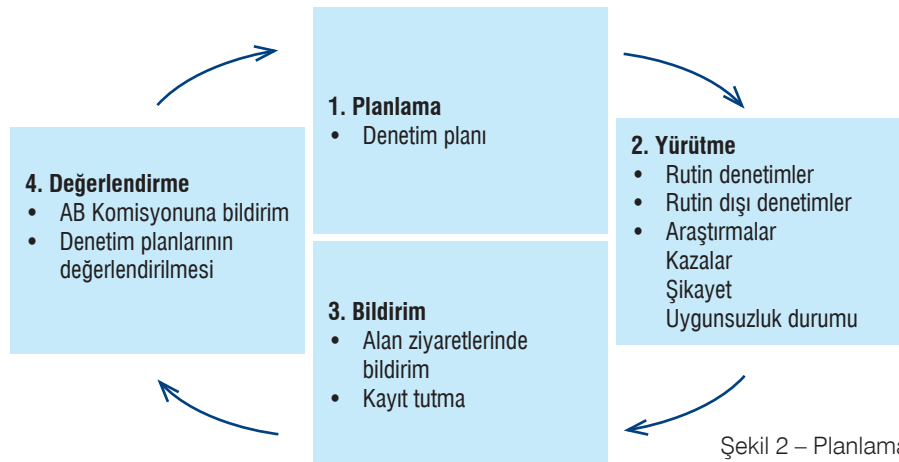
iş sahası ve türlerini tanımlamalıdır,

- Çevresel riskleri hesaba katarak rutin denetim programları yazmalıdır; bu programlar, uygun olan durumlarda, farklı türde veya belirli kontrol altındaki kuruluşlara yönelik arazi ziyaretlerinin sıklığına yer vermelidir,
- Uygun olduğunda farklı denetim organları arasında koordinasyon sağlamalıdır.

Planlamanın tek başına bir faaliyet olmayıp Minimum Kriterlerde de açıkça ortaya koyduğu gibi diğer faaliyetlerle yakından bağlantılıdır. Bu konular aşağıdaki başlıklar altında gruplanabilir:

- Planlama: Çevre denetimleri için planları oluşturma
- Yürütme: Denetimlerin gerçekleştirilmesi ve kazalar, vakalar ve talimatlara ters düşen durumların araştırılması
- Bildirim: Denetimler, kazalar ve vakaların rapor edilmesi ve denetim verilerinin saklanması
- Değerlendirme: İç nedenlerle denetim planlarının uygulanmasını değerlendirme ve Avrupa Komisyonu veya diğer 3. taraflara bildirimde bulunma.

Çevre denetimi döngüsü aşağıda yer alan yedi

Şekil 2 – Planlamayla ilişkili faaliyetler

adımdan oluşmaktadır:

1. İçeriğin tanımlanması
2. Önceliklerin belirlenmesi
3. Amaç ve stratejilerin tanımlanması
4. Planlama ve gözden geçirme

ve

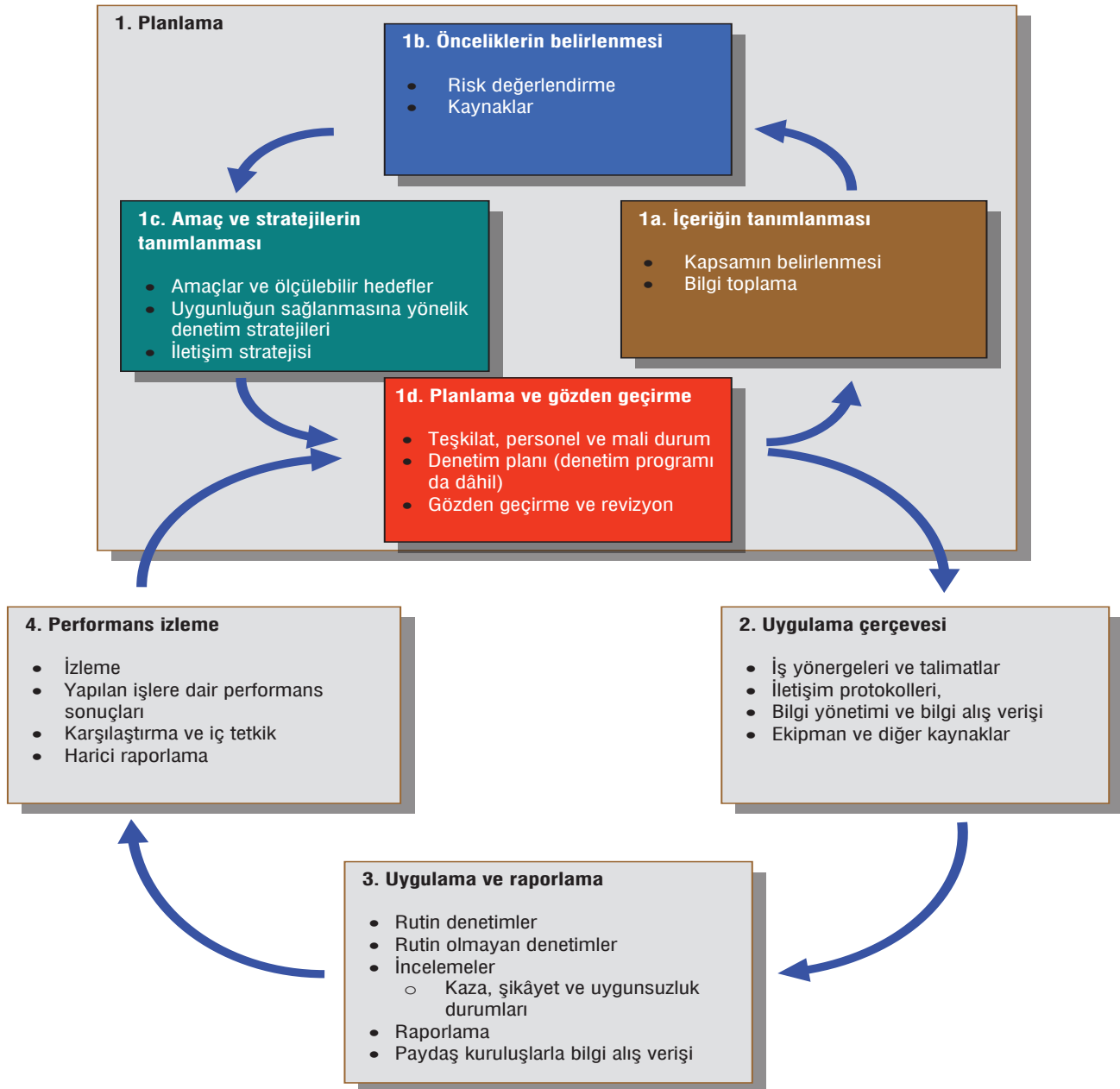
5. Uygulama çerçevesi
6. Uygulama ve raporlama

7. Performans izleme

1., 2., 3. ve 4. adımlar döngüsel bir süreç olan planlama sürecini oluşturur. Denetim planının gözden geçirilmesi ile yeni bir denetim planı geliştirilmesi veya mevcut olanda değişikliğe gidilmesi sağlanacaktır.

Şekil 3 – Çevre Denetimi Döngüsü

5., 6. ve 7. adımlar denetim planı tamamlandıktan

tan sonra gerçekleşmektedir. Bu adımlar denetim planının gözden geçirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu adımlar aynı zamanda 4. adımla birlikte yeni bir döngü oluşturmaktadır. Şekil 2 söz konusu iki döngünün birbirine nasıl bağlandığını göstermektedir.

6.1. İçeriğin tanımlanması (kutu 1a)

İçeriğin tanımlanması, denetimlerin planlanmasına yönelik sistematik yaklaşımın ilk adımıdır. Risklerin belirlenmesi ve analiz edilmesi için gerekli olan girdidir. İdarenin yürütmek zorunda olduğu işlerin listesi, yapılacak faaliyetleri tanımlama ve denetim planının kapsamını belirlemede hayati önem taşımaktadır. Bu kapsam, idarenin genel görev ve amaçları ve aynı zamanda yasal yükümlülükleri ve yetkileri gibi unsurlar çerçevesinde belirlenmektedir. Denetim birimlerinin, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde başkalarının belirlenen politikalara tabi olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca denetim birimi kamuoyunun, STK'ların, sanayicinin ve diğer paydaşların dile getirdiği bazı görüşleri dikkate alabilir. İlgili idarenin görev alanı kapsamına giren işletme ve tesisler hakkında çevresel etkilerine, izin durumlarına, uygunluk durumlarına vb. ilişkin bilgiler detaylı olarak toplanmalıdır. Bu bilginin bir kısmı denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi (kutu 3) yoluyla toplanmaktadır. Bu veriler ayrıca performans izleme sürecinde de değerlendirilmektedir. Bu adımda toplanan veriler, bir sonraki adımda risk değerlendirme sürecinde kullanılmaktadır.

Girdi:	İlgili mevzuat ve düzenlemeler, denetim yapmak için yasal yükümlülükler, çevresel politikalar ve hükümetin diğer politikaları, çevresel değerlendirmeler, yönetim raporları, denetim raporları, şikâyetler, performans izlemeden gelen veriler.
Çıktı:	Risk değerlendirmesi için veriler.

6.2. Önceliklerin belirlenmesi (kutu 1b)

Önceliklerin belirlenmesi risk değerlendirmesi ile başlar. Risk değerlendirmesi için kullanılan yöntem, objektif ve uygulaması kolay olmalı ve aynı zamanda denetim birimleri arasında farklılık gösterebilmelidir.

Risk değerlendirmesinin temel amacı, denetim biriminin iş yükünün önceliklendirilmesidir. Risk değerlendirmesinin sonucu, denetimin gerçekleştirilmesine harcanan çabayla birlikte, tesisin denetleme sıklığı veya bunlara ilişkin risklerin sınıflandırılması ile bir denetim biriminin yerine getirmesi gereken görevler şeklinde olabilir. İş yükünün önceliklendirilmesindeki amaç, denetim birimlerinin sınırlı kaynaklara sahip olması (denetçiler ve mali kaynaklar) ve bu kısıtlı kaynakların denetime tabi farklı tesisler arasında makul şekilde dağıtılması gerekliliğidir. Riske dayalı yaklaşımda en fazla denetim çabası, en yüksek risklere sahip tesislere verilmelidir (en yüksek risk en önce).

Bir taraftan sınırlı kaynaklar, diğer taraftan yasal yükümlülüklerin çok ve çeşitli oluşu önceliklerin net olarak belirlenmesini gerektirmektedir. Öncelikler, faaliyet ve tesislerin genel özellikleri ve riskleri doğrultusunda yapılan risk değerlendirmesinin sonucunda belirlenmelidir. Bu tesis ve faaliyetler, yapılan risk değerlendirmesi doğrultusunda, "yüksek riskli", "orta riskli" ve "düşük riskli" olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca denetim biriminin yaklaşımı her risk düzeyi için farklılık gösterebilir: risk düzeyi ne kadar yüksekse, denetim birimi o tesislerin denetimine o kadar fazla önem verecektir. Denetim yaklaşımı ihtiyaç duyulan kaynaklara ilişkin talebi belirlemekle birlikte denetim planı ve denetim programı ile doğrudan ilişkilidir.

Bir denetim birimi risk değerlendirmesi yaparken üçüncü kişilere danışmak isteyebilir. Özellikle diğer (denetim) idarelerin danışmanlığı, veri paylaşımı, ortak risk değerlendirmesi yapma vb. gibi faydalar sağlayabilir.

Girdi:	Risk değerlendirmesi için veriler.
Çıktı:	Belirlenen öncelikler.

6.3. Amaç ve stratejilerin tanımlanması (kutu 1c)

Önceliklere dayalı olarak, denetim birimi amaç ve hedeflerini belirler. Bu amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılamayacağını belirlemek için çıktılar ve sonuçlar izlenmelidir. Bu genellikle performans göstergeleri kullanılarak yapılmaktadır. Sonuçlara ilişkin faydalı olabilecek performans göstergelerinden bazı örnekler şunlardır:

- Meydana gelen olayların ve şikâyetlerin miktarı,
- Mevzuata uygunluk seviyesi,
- Denetim birimi tarafından belirli kirlenmeler veya belirli risklere yönelik azaltma hedeflerinin gerçekleştirilme başarısı,
- Denetim biriminin diğer idarelerle işbirliği içerisinde hava, toprak ve su kalitesinin geliştirilmesinde kaydettiği ilerleme.

Denetim birimi amaçlarını işletmelere ve idareye en az yük oluşturacak şekilde denetim stratejileri ile ilişkilendirmelidir. Bu şekilde amaçlarını etkili ve aynı zamanda verimli olarak gerçekleştirebilecektir. Bunun yanı sıra denetim birimi bazı iletişim stratejileri kullanarak kendi içinde ve diğer yetkili idarelerle bilgi alışverişi sağlayabilir.

Amaç ve strateji belirlenirken ele alınabilecek konular şunlardır:

- Denetim birimleri ve diğer idareler arasında işbirliği ve bilgi alışverişi,
- Denetimin türü ve şekli,
- İşletmecii tutumunun denetim sıklığına olan etkisi;

- Uygunsuzluk durumunda izlenecek idari ve/veya adli yollar kesin, açık ve adil olmalıdır.

Bu kitapta kullanılan "strateji" terimi, amaçlara ulaşmak için izlenen yolu ifade etmektedir.

Girdi:	Belirlenen öncelikler.
Çıktı:	Amaçlar ve ölçülebilir hedefler ile denetim ve iletişim stratejileri.

6.4. Planlama ve gözden geçirme (kutu 1d)

Önceki adımları (kutu 1a, 1b ve 1c) temel alarak denetim birimi denetim planını ve denetim programını hazırlamalıdır. Denetim planı stratejik bir belge olarak görülebilir ve uygulamaya yönelik detaylı bilgi (örneğin, tesislerin adları veya planlanan denetimler ve denetim türü/tarihi) içermez.

Bir denetim planı aşağıdakileri tanımlar:

- Sahip olduğu görev ve sorumluluklar çerçevesinde denetim biriminin gerçekleştirmek istediği amaçlar;
- Politik, çevresel, yasal, yapısal, iktisadi ve diğer koşullar çerçevesinde denetim biriminin gerçekleştirmesi gereken denetim faaliyetleri;
- Denetim biriminin denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek için benimsediği stratejiler;
- Bu amaçları, koşulları ve stratejileri göz önünde bulundurularak denetim faaliyetleri açısından önceliklerin nasıl belirlendiği;
- Öncelikler.

Halkın denetim biriminin, belirlenen süre içinde ne planladığını bilmeye hakkı vardır (şeffaf olunmalıdır) ve bu nedenle planın halkın erişimine açık olması gerekmektedir. Ancak denetim birimi planın bir bölümünü (örneğin denetim programı) saklı tutabilir. Bunun nedeni, plan dâhilinde habersiz gerçekleştirilecek denetim ve uygulamaların bu-

lunması ve bu gibi faaliyetlerin verimini kaybetmesinin önüne geçilmesidir.

Denetim planı, denetim programı oluşturmak için kullanılacaktır. Bu program tesislerin adları, denetimlerin tarihleri veya türleri, görevlendirilen denetçiler gibi bilgileri içermelidir.

Denetim planını ve denetim programını hazırlanırken, teşkilat, personel ve mali koşulları göz önünde bulundurmak gereklidir. En önemlisi denetim planı ve denetim programı, mevcut kaynaklar ve bütçeler ile uygun olmalıdır ve teşkilat yapısı ile uyumlu olmalıdır.

Denetim planının gözden geçirilmesi ve revizyonu da bu adımın bir parçasıdır. Sürecin devamında, "Performans izleme (kutu 4)" adımından sonra, bu adıma (kutu 1d) dönülür. Denetim planının (denetim programı dâhil) izlenmesi ve değerlendirilmesine dayalı olarak, gözden geçirilmesi ve gerek görülürse revize edilmesi gerekir.

Girdi:	İçerik, risk değerlendirmesi, öncelikler, amaçlar ve ölçülebilir hedefler, denetim ve iletişim stratejileri ve performans izlemenin sonuçları.
Çıktı:	Denetim planı ve denetim programı

6.5. Uygulama çerçevesi (kutu 2)

Uygulama çerçevesi çeşitli denetim faaliyetlerinin (örneğin saha ziyareti ile uygunluğun kontrol edilmesi, idari para cezası verilmesi gibi yaptırım faaliyetleri, bilgilendirme çalışmaları yapılarak mevzuata uygunluğun desteklenmesi vb.) gerçekleştirilmesini sağlar. Bu adım denetim faaliyetlerinin etkin, verimli, profesyonel ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi için gereklidir.

Uygulama çerçevesi en azından aşağıdakileri kapsamalıdır;

- Rutin ve rutin olmayan denetimlere ilişkin yönergeler

- Yaptırım uygulamak için prosedürler
- Denetim ve yaptırım kılavuzlarının geliştirilmesi
- Halk (bilgiye erişim) ve sanayicilerle iletişim kurmak için protokoller
- Bilgi yönetimi (örneğin, bilgi sistemleri) ve bilgi alışverişi (kurum içi ve diğer kuruluşlar ile)
- Gerçekleştirme için gerekli koşullar
  - Açık yetkilendirme ve yetkiler (örneğin, sahaya ve bilgiye erişme konusunda yasal hak)
  - Planlama, programlama ve izleme sistemi
  - İhtiyaç duyulan imkânlar ve malzemeler (örneğin, bilgisayarlar, ulaşım, iletişim araçları)
  - Ekipmanın bakımı ve kalibrasyonu

Girdi:	Denetim programını da içeren denetim planı (1a, 1b ve 1c adımlarında verilen bilgileri içeren)
Çıktı:	Denetimleri gerçekleştirmek için koşullar.

6.6. Uygulama ve Raporlama (kutu 3)

Bu adımda denetimler fiili olarak gerçekleştirilir: çeşitli denetim faaliyetleri (uygunluk kontrolü ve uygunluk desteğini amaçlayan) hazırlanır ve gerçekleştirilir. Genel olarak, denetim faaliyetleri rutin denetimler, rutin olmayan denetimler ve kaza, şikâyet gibi durumlarda gerçekleştirilen incelemelerden oluşmaktadır. Bu faaliyetlerin çoğu bir önceki adımda hazırlanan uygulama çerçevesinde belirtilen prosedürler doğrultusunda gerçekleştirilebilir. İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve bilgi alışverişi de bu adımın bir parçasıdır.

Gerçekleştirilen denetim faaliyetleri, faaliyetlerin sonuçları ve takibi (uygulanan yaptırımlar) hakkında bilgiler ulaşılabildiği bir veritabanında saklanmalıdır.

Uygulama ve raporlama en azından aşağıdakileri kapsamalıdır;

- Rutin saha ziyaretleri
  - › Aşağıdaki unsurlar çerçevesinde çevresel etkinin incelenmesi:
  - › Denetim programı
  - › Çevre mevzuatı
  - › Denetim biriminin yapısal düzenlemeleri
  - › İşletmecinin bilgi düzeyini artırmak ve güçlendirmek
  - › İzin ve yetkilerin değerlendirilmesi
- Rutin olmayan saha ziyaretleri
  - › Şikâyetler
  - › Kazalar ve olaylar
  - › Uygunsuzluk durumları
  - › Yeni izin verilmesi
  - › İznin yenilenmesi
- Kaza, olay ve uygunsuzluk durumlarının incelenmesi
  - › Nedenleri ve etkilerinin ortaya çıkarılması
  - › Sorumluluklar, yükümlülükler ve sonuçları
  - › Denetim birimine sonuçların iletilmesi
  - › Takip yapılması
    - Etkiyi azaltma/iyileştirme yönünde faaliyetler
    - Önlemeye yönelik faaliyetler
    - İletmecinin aldığı önlemler
    - Faaliyetler ve yaptırımlar
- İşletmeye ait izleme verilerinin değerlendirilmesi, bilgilendirme çalışmalarının düzenlenmesi gibi diğer uygunluk kontrolü ve uygunluk desteği faaliyetleri

- Raporlama
  - › Her saha ziyaretinden sonra
  - › Proses ve denetim verilerinin saklanması
  - › Sonraki faaliyetler için değerlendirme
  - › En kısa sürede bitirilmesi
  - › Rapor kayıtlarının tutulması
  - › Erişilebilir veri tabanı
  - › İşletmeye iletilmesi
  - › Halka açık olması (örneğin 2 ay içinde)
- İlgili kurum ve kuruluşlarla bilgi alışverişi

Girdi:	Denetim programı ve uygulama çerçevesi.
Çıktı:	Denetim faaliyetleri ve sonuçları.

6.7. Performans izleme (kutu 4)

Denetim birimi, denetimin ve uygulama sürecinin sonuçları ile etkilerini sistematik olarak izlemeli ve bu izleme verilerine dayanarak hareket etmelidir.

Denetim biriminin kurum içinde veya ulusal veya AB düzeyinde raporlamada bulanabilmesi ve amaç ile hedeflere ulaşıp ulaşılamadığını kontrol edebilmesi için performans izlemesi yapılmalıdır. Denetim planının verimliliğini değerlendirmek için somut performans göstergeleri kullanmak önemlidir. Göstergelerin etkinliği konusundaki öngörü, hangi araç ve stratejilerin mevzuata uyumu sağlama konusunda en iyi olduğunu belirlemeye yardımcı olabilir ve halk ile paydaşların denetim biriminin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini incelemelerine olanak sağlayabilir. İzleme farklı düzeylerde gerçekleştirilebilir.

Denetim programı düzeyinde; ilerlemenin düzenli olarak izlenmesi performans göstergeleriyle (örneğin, planlanan denetim sayısı ile gerçekleştirilen)

len denetimler) gerçekleştirilebilir. Bu düzeydeki izleme, programın uygulanmasına ilişkin bilgi verimlidir (altı aylık veya üç aylık dönemler halinde gerçekleştirilebilir). Ayrıca bu izleme, denetimlerin veya şikâyetlerin sonucunda alınan idari yaptırım kararları ile buna bağlı olarak alınan önlemlerin izlenmesini de kapsamalıdır.

Performans izleme planının başarısı ile ilişkili olarak daha üst düzeyde de gerçekleştirilmelidir. Bu düzeyde yapılacak izleme, planın sonuçlarına, amaç ve ölçülebilir hedeflerine (örneğin, çevre koşullarında düzelme, mevzuata uygunlukta artış) ilişkin yapılan ölçüm ve değerlendirmeler ile plan çıktılarının/sonuçlarının ulusal veya AB ve benzeri düzeyde yapılan raporlamaları da kapsamalıdır.

Performans izleme en azından aşağıdakileri kapsamalıdır:

- İzleme
  - › Personelin performansı (çıktı)
  - › Sonuçların izlenmesi (sonuç)
- Gerçekleştirilen çalışmaların değerlendirilmesi, performans sonuçları
  - › Yıllık raporlar
  - › Diğer denetim birimleri ile yapılan protokollere ilişkin rapor

- › Düzenleyici döngü içindeki girdiler
- › Sonuçlar ve tavsiyelere ilişkin geri bildirim
- Karşılaştırma ve iç tetkik
- Harici raporlama
  - › Halkın erişimine açık
  - › Yerel, bölgesel seviyeden halka ve ulusal düzeye
  - › Ulusal otoriteden Avrupa Komisyonuna
  - › Personel ve kaynaklar hakkında veriler
  - › Denetim planına ilişkin performans
  - › Gerçekleştirilen denetimlerin özeti
  - › Mevzuata uyumun derecesi
  - › Şikâyetler, kazalar ve olaylar sonucunda alınan önlemler
  - › Uygunsuzluk durumları sonucunda alınan önlemler

Girdi:	Denetim faaliyetleri ve sonuçları hakkında bilgi.
Çıktı:	Denetim planının (sonuç) ve denetim programının (çıktı) incelenmesi ve kurum dışı kullanım için hazırlanan raporlar.

7. TÜRKİYE'DE ÇEVRE DENETİMİ

7.1. Genel

Anayasa'nın 56ncı maddesi "Herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip" olduğunu, "çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi" olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla hiçbir kişi, kurum ya da kuruluş çevrenin korunması, kirliliğin önlenmesi ve geliştirilmesinde sorumsuz değildir. Bu çerçevede devlet görevini yerine getirirken, çevreyi korumaya ve kirliliği önlemeye yönelik olarak "düzenleme yapma" ve "denetim yapma" yetkisini kullanmaktadır.

MADDE 56- Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. (Anayasa)

Çevre alanında ilk olumlu dönüşüm 2006 yılında Çevre Kanunu'nda yapılan değişiklikle gerçekleşmiştir. 26 Nisan 2006 tarihinde kabul edilen "ÇEVRE KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN" ile mülga Çevre ve Orman Bakanlığı çevre konusundaki denetim ve yaptırım uygulamasını bünyesinde toplamıştır.

Madde 12 - Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usûl ve esasları çerçevesinde yapılır. (Çevre Kanunu)

Yukarıda verilen Çevre Kanunu'nun 12nci maddesinin ilk hali, "Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran

belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine ve Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara devredilir" şeklinde idi. Daha sonra "Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara" ibaresi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. İptal gerekçesinde, Anayasa'nın 7 nci maddesinde yer alan "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez" ve Anayasa'nın 123üncü maddesinde yer alan "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur" maddelerine dayanılmıştır. Kararda "idarenin kanuniliği" ilkesinin, idarenin ve organlarının görev ve yetkilerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde yasayla düzenlenmesini gerekli kılacağı ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesine göre; Çevre Kanunu'nun 12 nci maddesinde Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığına verilmiştir. Bakanlığın gerektiğinde bu yetkiyi devredebileceği kamu kurum ve kuruluşları tek tek sayıldıktan sonra, iptal konusu hükümde, Kanunda belirtilen kurum ve kuruluşlar dışında Bakanlığın uygun göreceği diğer kurum ve kuruluşlara da denetleme yetkisinin devredilebileceği öngörülmüştür. Ancak denetim yetkisinin hangi kurum ve kuruluşta devredileceği hususunun Kanunda açıkça belirtilmesizin Bakanlığın takdirine bırakılması, Anayasa'nın 7 nci ve 123 üncü maddelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Çevre Kanunu'nun 12 ve 24 üncü maddeleri bu konuyu açık olarak belirtmektedir. Ayrıca Çevre Kanunu'nun 24 üncü maddesinde belirtildiği şekli ile mülga Denizcilik Müsteşarlığı'na, Sahil Gü-

venlik Komutanlığına, il özel idarelerine ve çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına çevre denetimi ve yaptırımların uygulanması konusunda Bakanlık tarafından yetki devri yapılabileceği hükmü bulunmaktadır.

Madde 24 - Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Bakanlığa aittir.

Bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından da kullanılır.

Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararları Bakanlık merkez teşkilâtında genel müdürler, taşra teşkilâtında il çevre ve orman müdürlerince verilir (*Çevre Kanunu*).

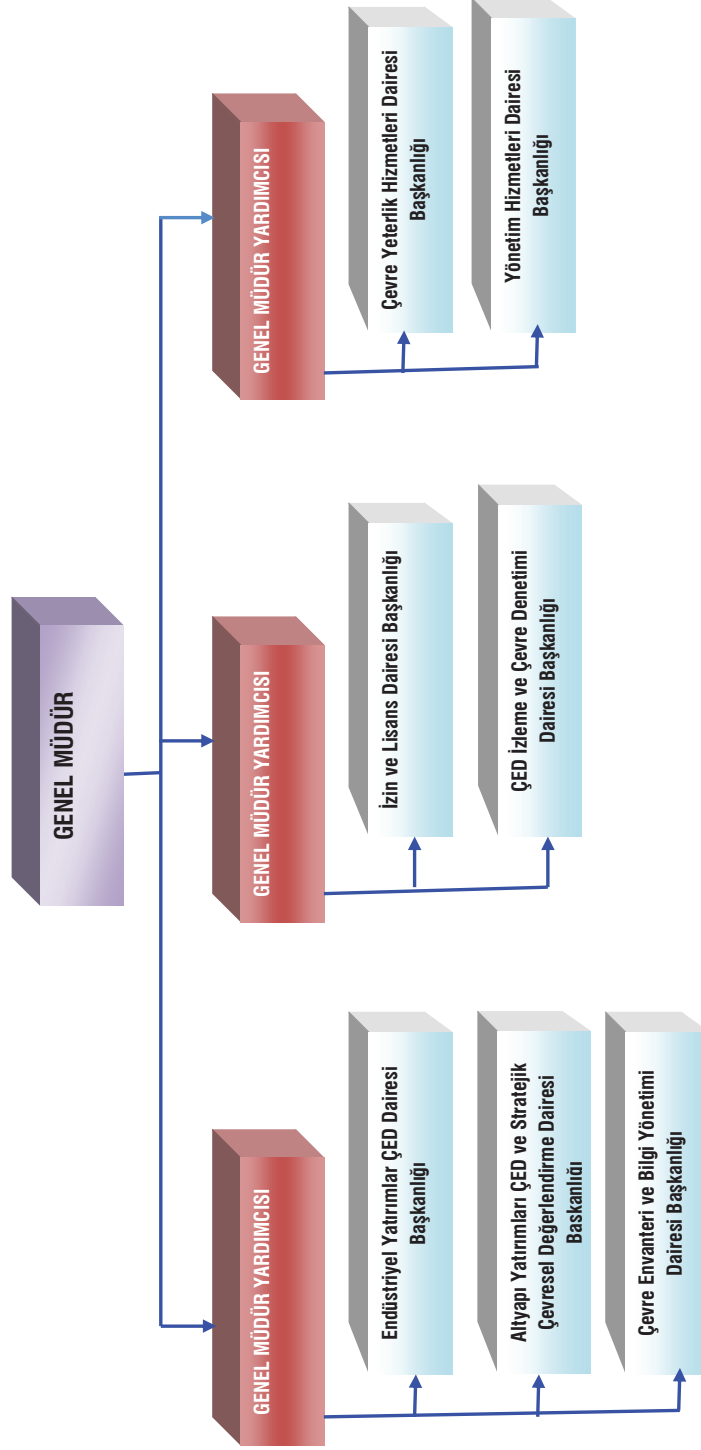
Çevre Kanunu'nda yaptırım uygulama konusundaki tek istisna, faaliyetin durdurulması kısmını açıklayan Madde 15'te bulunmaktadır. Bu maddede proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetlerin mahallin en büyük mülki amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulacağı hükmü bulunmaktadır.

Madde 15 – (...) Çevresel Etki Değerlendirmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler ise mahallin en büyük mülki amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulur.

2011 yılının ortalarına kadar, Çevre Kanunu'nun 12 inci maddesine göre, çevre ile ilgili denetim ve yaptırımın uygulanması hususunda 04 Temmuz 2011 tarihine kadar mülga Çevre ve Orman Bakanlığı yetkili iken, 04 Temmuz 2011 tarih ve 27984 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulması ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Kanunu kapsamında denetim yapma ve yaptırımların uygulaması yetkisine sahip olmuştur.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 12 2/c maddesinde düzenlenen, "Faaliyetleri sonucu alıcı ortamlara katı, sıvı ve gaz halde atık bırakarak kirlilik oluşturan veya oluşturması muhtemel her türlü tesis ve faaliyetin, çevresel etkilerini değerlendirmek; alıcı ortamlar ile ilgili ölçüm ve izleme çalışmalarını yapmak; bahse konu tesis ve faaliyetleri izlemek, izin vermek, denetlemek ve gürültünün kontrol edilmesini sağlamak" hükmü uyarınca Bakanlıkta denetim görevini yürütmek üzere Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün yapılanması Şekil 4'de gösterilmektedir.

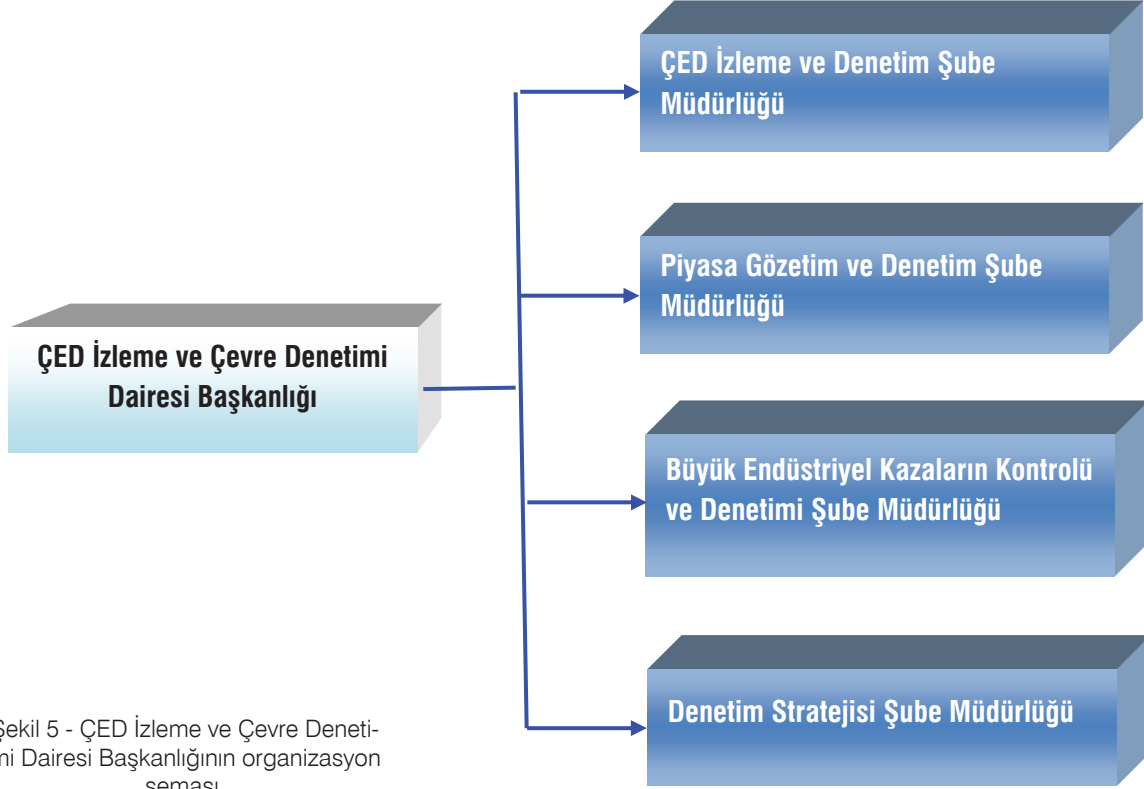
Şekil 4 - ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü organizasyon şeması.

Yeni yapılandırılmada oluşturulan Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün görevleri aşağıda verilmektedir;

a. Çevresel etki değerlendirme ve stratejik çevresel değerlendirme çalışmalarını yapmak ve bu konuda gerekli kararları almak, izlemek ve denetlemek. b. Çevre kirliliğini önleme ve çevre kalitesini iyileştirmeye yönelik her türlü faaliyet ve tesisi izlemek, gerekli tedbirleri almak ve aldirmek, denetlemek, çevre izni ve lisansı vermek. c. Çevre kirliliğine neden olan faaliyet ve tesislerin emisyon, deşarj ve atıklar ile arıtma ve bertaraf sistemlerini izlemek ve denetlemek, d. Serbest bölgeler dâhil olmak üzere, ülke genelinde çevreye olumsuz etkileri olan atık ve kimyasallar ile hava kirliliği, gürültü, titreşim ve iyonlaştırıcı olmayan radyasyon ile ilgili faaliyetleri izlemek, yeraltı ve yerüstü sularına, denizlere ve toprağa olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti belirlemek, denetlemek, tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetleri durdurmak. e. Temiz hava merkezlerinin kurulması ve yönetilmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek. f. Motorlu kara taşıtları egzoz emisyonlarının belirlenen standartlara uygunluğunu belgelemek, izlemek ve denetlemek.	g. Alıcı ortamları izlemek, buna ilişkin altyapıyı oluşturmak, çevre kirliliği ile ilgili ölçüm ve analiz ölçütlerini belirlemek, uygulamak ve uygulanmasını sağlamak; çevreyle ilgili her türlü ölçüm, izleme, analiz ve kontroller yapacak laboratuvarlar kurmak, kurdurmak, bunların akreditasyon işlemlerini yapmak, yaptırmak; alıcı ortamlar konusunda ölçüm yapacak kuruluşları belirlemek. h. Her türlü atık bertaraf tesisine lisans vermek, bunları izlemek ve denetlemek i. Bakanlığın görev alanına giren ürünlerin ilgili mevzuat ve teknik düzenlemelere uygunluğunu ve güvenilirliğini tespit etmek amacıyla denetim yapmak, yaptırmak, yetkili kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak. j. Çevre envanterini ve çevre durum raporlarını hazırlamak ve Avrupa Çevre Ajansı ile ilişkileri yürütmek. k. Görev alanına giren faaliyetleri izlemek ve denetlemek, uluslararası çalışmaları izlemek ve ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak. l. Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Bu yapılanma çevre alanındaki ikinci büyük dönüşüm olmuştur. Çünkü Bakanlığın yeni yapılanmasının bir sonucu olarak hem Çevre Denetim Yönetmeliği hem de ÇED Yönetmeliği (ÇEDY) kapsamında gerçekleştirilen denetim, izleme ve kontrol çalışmaları, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü bünyesinde

kurulmuş bulunan ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yani Bakanlık bünyesinde sadece çevre denetiminden sorumlu tek bir birim kurulmuştur. ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı'nın yapılanması Şekil 5'de gösterilmektedir.

Şekil 5 - ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığının organizasyon şeması.

Ayrıca, Bakanlık merkez teşkilatına ek olarak 81 Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (ÇŞİM) de Çevre Kanunu kapsamında çevre denetim, ÇED izleme ve kontrol çalışmalarını yürütmektedir. İl Müdürlüklerinin yeni yapılanmasında, teşkilat yapısına göre, çevre denetimlerinden sorumlu bir şube müdürlüğü oluşturulmuş ya da Çevre Yönetimi ve Denetiminden Sorumlu Şube Müdürlüğü kurulmuştur.

Bu yapılanmanın bir sonucu olarak, il müdürlüklerinde karar verici birimlerle denetim yapan birim ayrılmış, böylece farklı şube müdürlükleri tarafından verilen izin ve ÇED kararları çevre denetimleri sonucu farklı bir şube müdürlüğü tarafından yeniden gözden geçirilmesi sağlanmış olmaktadır. Ayrıca izin ve/veya lisans verme, ÇED vb faaliyetlerin ayrı bir şube müdürlüğü tarafından yapılması sonucu çevre denetiminden sorumlu birim sadece denetim üzerine yoğunlaşacağından dolayı çevre denetimlerinin verimi artmaktadır.

7.2. Çevre Denetimi Yönetmeliği

Çevre yönetiminin en etkili araçlarından biri olarak çevre denetiminin yasal çerçevesinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, Çevre Kanunu'nun çevre denetimlerine değinen 12. maddesinde belirtilen çevre denetimi için "Bakanlığın belirlediği usul ve esaslar", Çevre Denetimi Yönetmeliği ile sağlanmıştır ve yönetmeliğin uygulanmaya başlamasından sonra Bakanlık çevre denetimlerini "Çevre Denetimi Yönetmeliği" kapsamında yapagelmiştir. "Çevre Denetimi Yönetmeliği" ilk olarak 05 Ocak 2002 tarih ve 24631 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Daha sonra yönetmelik, hem denetim uygulamalarından kazanılan deneyimlerin hem de ülkemizin AB uyum sürecinde ortaya çıkan çevreye yönelik yeni bakış açısının sonucu olarak 21 Kasım 2008 tarihli ve 27061 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren Çevre Denetimi Yönetmeliği ile güncellenmiştir. Yeni yö-

netmeliğin hazırlanma sürecinde IMPEL Ağı tarafından hazırlanmış olan "Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 4 Nisan 2001 tarih ve 2001/331/EC sayılı Çevre Denetimleri İçin Minimum Kriterler Tavsiye Kararları (RMCEI)"ndan da büyük ölçüde yararlanılmıştır. Tavsiye kararlarının Türkçe metni Bölüm 10'da verilmektedir.

Çevre Denetimi Yönetmeliği öncesinde hem Bakanlığımız merkez birimleri tarafından hem de il müdürlükleri tarafından ortam bazlı denetimler gerçekleştirilmekteydi. Ayrıca denetimlerin planlanmasına yönelik herhangi bir uygulama bulunmamaktaydı. Çevre Denetimi Yönetmeliği ile çevre sektörüne birleşik denetim, denetimlerin planlanması ve yıllık denetim programı gibi kavramlar gelmiştir. Böylece Bakanlığın hedef ve stratejileri doğrultusunda çevre denetimlerin yönlendirilmesi sağlanmaktadır.

Çevre denetimi, genel hatlarıyla, bir işletmenin faaliyetlerinin gözden geçirilerek Çevre Kanununun ve hükümlerinin, ilgili yönetmeliklerin uygulanıp uygulanmadığının tespiti için, ilgili yasal ve teknik gerekliliklere uygunluğun incelenmesine, faaliyet ve izin arasındaki uyumun incelenmesine yani izin koşullarına uyulup uyulmadığının değerlendirilmesine ve işletmenin çevre mevzuatına uymasının teşvik edilmesine yönelik bir süreçtir.

Bakanlıkça iki tür denetim yapılmaktadır. Bunlardan ilki, mevcut yönetmelikler çerçevesinde ilgili yönetmeliğin hükümlerine uyulup uyulmadığının belirlendiği ortam bazlı denetimler ve ikinci denetim türü ise faaliyet veya tesislerin tüm çevre mevzuatına uygunluğunun kontrolünün yapıldığı birleşik çevre denetimleridir. Her iki denetim de Bakanlık merkezi ve il müdürlükleri tarafından yapılmaktadır. Bu denetimler rutin (planlı) veya rutin olmayan (ani) denetimler şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Çevre Denetim Yönetmeliğinde nasıl gerçekleştirileceğinin prosedürü anlatılan birleşik denetimler aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

"Tesis veya faaliyetlerin, çalışmalarının Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe giren hava, su, toprak, atık, kimyasallar, deniz ve gürültüye ilişkin tüm yönetmeliklere uygunluğunun bir arada ele alındığı denetimler".

Birleşik denetimlerin yanı sıra yürütülmekte olan ortam bazlı denetimler ise Çevre Denetim Yönetmeliği'nde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

"Tesis veya faaliyetlerin Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe giren hava, su, toprak ortamları ile atıklara, kimyasallara ve gürültüye ilişkin mevzuattan birinin uygunluğunun ele alındığı denetimler".

Çevre Denetim Yönetmeliği ile birlikte Çevre Denetim Görevlisi kavramı da oluşmuş ve Çevre Denetim Görevlilerin nitelikleri ve denetim öncesinde, sırasında ve sonrasında yapacakları görevler yönetmelikte tanımlanmıştır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü (ÇEDPGM) tarafından 17 Temmuz 2008 tarihli ve 26939 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (ÇEDY) kapsamında gerçekleştirilen izleme ve kontrol faaliyetleri söz konusu yönetmelikte şu şekilde tanımlanmıştır;

"Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı alındıktan sonra, projenin inşaat, işletme ve işletme sonrası aşamalarında, kararın verilmesine esas teşkil eden şartlar doğrultusunda ve çevre değerlerini olumsuz etkilemeyecek biçimde yürütülmesinin sağlanması için yapılan çalışmaların bütünü".

Bakanlığımız merkez ve il müdürlükleri bu çerçevede izleme ve kontrol, denetim çalışmalarını da yürütmektedir.

7.3. Çevre Denetimine Yönelik Projeler ve Eğitimler

7.3.1. IMPEL Aracılığıyla Türkiye'de Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi (EUROPEAID/114824/D/SV/TR)

Projenin genel amacı, Türkiye'nin çevre müktesebatının uygulanabilmesi için kapasitesinin geliştirilmesi; özel amaçları ise Türkiye'de, Çevre Bakanlığı'nın AB'nin Minimum Denetim Kriterlerini de içerecek şekilde AC-IMPEL Standartlarına uygun şekilde izin, izleme, denetim ve yaptırım prosedürlerini hazırlama konularında kapasitesinin geliştirilmesidir.

Projenin başlangıç tarihi: 19 Ocak 2004

Proje Süresi : 22 ay

Proje kapsamında aşağıda verilmekte olan faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

- Çevre alanındaki mevcut kurumsal düzenlemeler, kurumların görevleri, çevre izinleri, izleme, denetim ve yaptırım ile ilgili mevcut mevzuattaki boşluklar analiz edilmiştir.
- Türkiye'de çevre alanında yetkili kurumların ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde mevcut performansları değerlendirilmiştir, Türkiye için çevre mevzuatının daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi için çevre alanında yeniden yapılanma seçenekleri sunulmuştur.
- Kurumsal ihtiyaç değerlendirmesi yapılmıştır.
- Kısa, orta vadeli ve radikal değişimleri içerecek şekilde yasal ve kurumsal çerçevenin geliştirilmesi için strateji oluşturulmuştur.
- İzin, denetim ve izleme konularında il bazında yürütülecek olan bir Pilot Proje Tekirdağ ilinde uygulanmış ve bu kapsamda pilot ilde bulunan birisi IPPC tesisi olmak üzere toplam üç adet tesis için izin prosedürü uygulanarak

çevre izinleri hazırlanmış ve bu tesislerin izin koşulları kapsamında çevre denetimleri yapılmıştır.

- Çevre izni (IPPC Direktifi yükümlülüklerine uygun olarak) usulünün etkin yönetimi için ilgili rehberler, Çevre Denetim Görevlileri için el kitabı, çevresel izleme rehberi hazırlanmıştır.
- Türkiye'deki çevre konusunda ilgili kurumlardan 80 personele verilen "AB'de Çevre İzin ve Denetim Mevzuatı Eğitimi", Bakanlık merkez ve il müdürlüğünden 25 personele verilen denetim ve yaptırım konusunda IMPEL standartlarının sağlanması için "Eğiticilerin Eğitimi" ve 27 personele verilen "Çevre İzin ve Denetimi Usulü hakkında Eğitim" olmak üzere üç farklı eğitim gerçekleştirilmiştir.

7.3.2. IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi-1

AB, üyelik yolundaki ülkelerde kapasite artırımının sağlanması, deneyim ve bilgilerin paylaşılması amacıyla IMPEL ve Avrupa Birliği bütçesinden sağlanan fonlarla bazı projeler uygulamaktadır. Bu kapsamda "IMPEL Aracılığıyla Türkiye'de Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi"nin sona ermesinden sonra AB 2006 yılında "IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi-1"ni başlatmıştır. Proje, 2007 yılı sonunda tamamlanmıştır. Bu proje, ECENA Ağı'na üye olan ülkeleri içermekte ve bu ülkelerde çevre denetimi ve yaptırımı konusunda kapasite artırılmasını hedeflemektedir.

Bu proje kapsamında Türkiye'de "Minimum Kriterler"e yönelik il müdürlükleri personelinin de katılım sağladığı eğitimler gerçekleştirilmiştir. Yurtdışında (Hırvatistan ve Danimarka) uygulamalı çevre denetim eğitimleri değişik ülkelerin çevre denetçilerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca proje kapsamında;

- 27-29 Eylül 2006 tarihlerinde Letonya'nın Riga şehrinde gerçekleştirilen "Daha İyi Bir Çevre İçin IMPEL İlerliyor" Konferansına katılım sağlanmasına,
- 30 Mayıs – 1 Haziran 2007 tarihlerinde Almanya'nın Berlin şehrinde gerçekleştirilen 29. IMPEL Genel Kurul Toplantısına (Plenary Meeting) katılım sağlanmasına,
- 2007 yılında Brüksel'de gerçekleştirilen ECENA Genel Kurul Toplantısına katılım sağlanmasına,

destek verilmiştir.

7.3.3. IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi-2

İlk projenin sona ermesinden sonra 2008 yılında "IMPEL ve ECENA Aracılığıyla Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımında Kapasite Geliştirilmesi Projesi-2" başlamış ve 2009 yılı sonunda da tamamlanmıştır. Söz konusu proje kapsamında gerçekleştirilen 2009 yılı faaliyetleri aşağıda verilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazalar (SEVESO II) Direktifi Eğitimi	İzmir	16-19 Mart 2009
Gözden Geçirme Çalışması	Ankara, Kocaeli	29 Eylül-9 Ekim 2009
Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Eğitimi	İstanbul	12-13 Ekim 2009

16-19 Mart 2009 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleşen SEVESO II Direktifi Eğitimi'nde Bakanlık merkez ve İÇOM'dan yerel denetçiler, proje uzmanları tarafından eğitilmiş olup, eğitim kapsamında saha uygulaması da gerçekleştirilmiştir.

29 Eylül – 09 Ekim 2009 tarihleri arasında, proje faaliyetleri kapsamında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 4 Nisan 2001 tarihli 'Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Tavsiye Kararları' çerçevesinde proje uzmanları tarafından Türkiye'deki çevre denetim sisteminin gözden geçirilmesi çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Gözden Geçirme (Peer Review) Çalışması sırasında Çevre ve Orman Bakanlığı'nın merkezdeki ilgili birimlerinin yanı sıra Ankara ve Kocaeli İÇOM ziyaret edilerek ve TOBB ve bazı sanayi odaları ile toplantı düzenlenerek Türkiye'deki çevre denetim sistemi hakkında ayrıntılı şekilde bilgi toplanmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye'deki çevre denetim sisteminin Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Tavsiye Kararları ile uyum düzeyini irdeleyen bir rapor hazırlanmıştır.

12-13 Ekim 2009 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen Çevresel Denetimler için Minimum Kriterler Eğitimi'nde ise 2008 yılında yine aynı proje kapsamında eğitilmiş olan yerel eğitimciler, mülga İÇOM personeline eğitim vermiştir. Böylece, proje kapsamında daha önce 2008 yılında Bakanlık personelin eğitimcilerin eğitimi gerçekleştirilmiş daha sonra 2009 yılında bu eğitimciler İstanbul'da mülga İÇOM personeline eğitim vermişlerdir. Söz konusu eğitime proje uzmanları, eğitimin nasıl verildiğini incelemek amacıyla, yalnızca gözlemci olarak katılmıştır.

7.3.4. Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi (G2G10/TR/9/1)

Bakanlık bünyesinde IMPEL kapsamında yürütülen çalışmalar kapsamında Hollanda Altyapı ve Çevre Bakanlığı yetkilileri ile IMPEL toplantıları sırasında yapılan temaslar ve konuşmalarda, ülkemizde çevre denetimlerinin planlanması konusundaki eksiklikler ve yapılabilecek ortak çalışmalar tartışılmıştır. Nisan 2010 itibari ile Hollanda Hükümeti

ile yürütülen işbirliği kapsamında G2G.NL-Çevre Programı çerçevesinde daha öncesinde gerçekleştirilen fikir alışverişleri proje önerisi metni haline getirilmiş ve AB Genel Sekreterliği aracılığıyla Hollanda hükümetine sunulmuş ve proje, Hollanda hükümeti tarafından onaylanarak 24 Mart 2011 tarihinde yapılan Açılış Toplantısı ile uygulanmaya başlanmıştır. Uygulanmaya başlanan proje ile ilgili bilgiler aşağıda verilmektedir.

Projenin Adı	: Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi (G2G10/TR/9/1)
Projenin Süresi	: 18 ay (Mart 2011 - Ekim 2012)
Projenin Bedeli	: 130.000 Euro (Hibe)
Projenin Statüsü	: Hükümetler Arası İşbirliği (G2G) kapsamında ortak proje (Türkiye-Hollanda)

Projede pilot il olarak Samsun ili seçilmiş olup, İl Müdürlüğü'nün denetim birimi projenin başından itibaren çalışmalara büyük katkı sağlamıştır. Proje kapsamında Hollandalı uzmanlarla gerçekleştirilen toplantı sonucunda risk değerlendirmesi için "Entegre Risk Değerlendirme Yöntemi (IRAM)" ile çalışılmasına karar verilmiştir.

Samsun ilinde yapılan çalışmalar doğrultusunda ildeki tesisler göz önünde bulundurularak risk değerlendirmesinde kullanılmak üzere risk kriterleri belirlenmiştir. Tesis türü, tesisin hava ve suya olan etkisi, atık miktarı, tesis konumu vb kriterlerin risk değerlendirmesi yapılırken ele alınmasına karar verilmiştir. İşletme performansı da risk değerlendirmesi hesaplarına dahil edilmiştir.

7.3.5. Türkiye'de EMAS (ECO-Yönetim ve Denetim Programı) Sisteminin Kurulması ve Uygulanması Projesi

Türkiye'de EMAS (ECO-Yönetim ve Denetim Programı) Sisteminin Kurulması ve Uygulanmasına Yönelik Teknik Yardım Projesi AB fonlarından

karşlanmış bir projedir. Bu projenin amacı, AB müktesebatı çerçevesinde AB'ye giriş ve uyumun kolaylaşması için Türkiye'de EMAS sisteminin uygulanmasına yönelik temellerin atılması, çevre alanında bilgi ve kapasite düzeyinin artırılmasıdır.

Proje 12 Ocak – 14 Eylül 2009 tarihleri arasında yapılmıştır.

Proje üç aşamadan oluşmuştur.

- Aşama 1 – İlgili kurum ve kuruluşlarla görüşülerek, bu kuruluşların yasal görev alanları incelenerek mevcut durumun belirlenmesi yapıldığı ayrıntılı bir rapor hazırlanmış ve yetkin kurum, akreditasyon ve kayıt sistemini içeren organizasyon düzenlemesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.
- Aşama 2 - EMAS sisteminin uygulanması için SWOT analizi yapılmış, Türkiye'nin AB müktesebatı çerçevesinde EMAS yükümlülüğüne tam uyumu için strateji belirlenmiş ve EMAS sisteminin uyumu ve sistemin kurulması için bir uygulama planı hazırlanmıştır. EMAS sisteminin tanıtımına, uygulanmasına yönelik İngilizce broşür ve rehberler Türkçeye çevrilmiştir.
- Aşama 3 – EMAS sitemine ilişkin bilgi vermek ve kapasite artırımını sağlamak üzere Türkiye'deki paydaşlar için eğitimler yapılmıştır. Bu kısımda hem EMAS sitemini kullanacak firma, belediye, hastane gibi kurumlara hem de EMAS sisteminin kurgulayacak, sistemde Yetkin Kurum olacak Bakanlık personeline iki farklı eğitim düzenlenmiştir.

7.3.6. IPPC Direktifinin Uygulanması Konulu Seminer (INFRA/20888)

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın başvurusu sonucunda "Seminar on Implementation of IPPC Directive" (INFRA-20888) isimli seminer, 8-9 Aralık 2005 tarihleri arasında, Bakanlığımız ile Techni-

cal Assistance Information Exchange Instrument (TAIEX) Office'in işbirliği ile İzmir'de gerçekleştirilmiştir.

Bu seminerin amacı, IPPC Direktifinin Türkiye'de uygulanabilmesi için çevre alanında mevcut kapasitenin geliştirilmesidir. Bu seminerde ayrıca, IPPC Direktifinin uygulanmasında önemli bir yer tutan BAT ve BREF konularına da değinilmiştir. Semine-re İspanya, Slovak Cumhuriyeti, Estonya, Almanya ve Belçika'nın Flaman Bölgesi'nden gelen temsilciler ülkelerindeki IPPC uygulamaları hakkında bilgi vermişlerdir.

İspanya Kalkınma Bakanlığı'ndan Sayın Fernando Simon COLLADO'nun Oturum Başkanlığını yaptığı Seminere, Bakanlığımızın merkez ve taşra teşkilatından toplam 25 personel katılım sağlamıştır.

7.3.7. Çevre Denetimine Yönelik Yayınlar

Bakanlık tarafından yayımlanmış bulunan çevre denetimine yönelik kitaplar aşağıda verilmektedir.

- Çevre Denetçileri El Kitabı, 2007;
- Çevresel Kirlilik İzleme Rehberi, 2007;
- 2009 Yılı Çevre Denetimi Raporu, 2010;
- 2010 Yılı Çevre Denetimi Raporu, 2011;
- 2011 Yılı Çevre Denetimi Raporu, 2012;
- Environmental Inspection Report of Türkiye in 2011, 2012;
- Çevre Denetimlerinin Planlanması Rehber Kitabı, 2012;
- 2012 Yılı Çevre Denetimi Raporu, 2012.

Söz konusu yayımlar <http://www.csb.gov.tr/gm/ced/index.php> internet adresinde bulunmaktadır.

8. TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇEVRE DENETİMLERİ

8.1. Bakanlık Tarafından Gerçekleştirilen Çevre Denetimleri

Çevre ve Şehircilik Bakanlığında çevre denetimleri Bakanlık merkezde Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünde ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı tarafından ve taşrada da 81 Çevre ve Şehircilik İl

Müdürlüğü (ÇŞİM) tarafından Çevre Denetimi Yönetmeliği ve ÇED Yönetmeliği kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Aşağıdaki çizelgelerde 2006-2013 yılları arasında Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatı tarafından yapılan denetimlerin sayıları ve uygulanan ceza miktarları verilmektedir.

Çizelge 1 - 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin denetim sayıları.

ÇŞİM	Denetim Sayıları					
	Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Adana		1.800	2.152	2.371	819	632
Adıyaman		107	102	163	89	102
Afyonkarahisar		110	218	631	317	61
Ağrı		183	254	182	13	2
Aksaray		188	107	153	156	69
Amasya		82	175	146	187	168
Ankara		1.051	1.609	1.348	2.051	518
Antalya		1.068	1.369	1.552	634	357
Ardahan		79	68	158	41	17
Artvin		99	138	233	58	53
Aydın		747	648	802	1042	271
Balıkesir		792	495	776	1059	417
Bartın		92	211	208	95	126
Batman		805	1.035	930	143	135
Bayburt		45	48	169	143	51
Bilecik		311	138	84	191	194
Bingöl		39	74	43	46	4
Bitlis		69	193	74	19	6
Bolu		102	408	522	674	195
Burdur		157	419	452	186	170
Bursa		503	1.554	640	517	568

Çizelge 1 - 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin denetim sayıları.

ÇŞİM	Denetim Sayıları					
	Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Çanakkale		454	453	570	345	198
Çankırı		98	149	192	185	71
Çorum		436	517	987	865	111
Denizli		229	266	623	319	239
Diyarbakır		87	563	186	678	203
Düzce		343	492	409	446	235
Edirne		401	763	769	625	277
Elazığ		587	544	984	222	135
Erzincan		33	297	329	94	41
Erzurum		773	334	917	374	85
Eskişehir		917	827	731	877	446
Gaziantep		998	954	1.125	1.076	339
Giresun		769	405	531	452	177
Gümüşhane		0	179	63	43	27
Hakkâri		136	75	770	35	51
Hatay		274	317	727	232	363
Iğdır		30	117	206	15	26
Isparta		312	236	261	33	102
İstanbul		5.154	6.072	4.957	771	2.675
İzmir		1.801	2.619	1.638	2.335	459
Kahramanmaraş		318	579	1.259	397	210
Karabük		52	179	181	55	141
Karaman		65	61	0	90	35
Kars		27	100	111	77	22
Kastamonu		77	144	120	150	82
Kayseri		526	401	723	729	137
Kırıkkale		33	248	446	243	245
Kırklareli		235	320	1.203	646	245

Çizelge 1 - 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin denetim sayıları.

ÇŞİM	Denetim Sayıları					
	Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Kırşehir		25	135	69	93	86
Kilis		373	385	492	391	173
Kocaeli		925	1.463	1.744	3.655	975
Konya		69	312	296	756	174
Kütahya		152	249	213	189	44
Malatya		40	350	193	176	97
Manisa		629	1.673	1.781	1.073	538
Mardin		249	226	249	314	105
Mersin		68	997	930	239	198
Muğla		152	676	798	468	152
Muş		77	87	157	72	32
Nevşehir		48	84	379	109	66
Niğde		172	271	235	315	133
Ordu		344	289	498	119	136
Osmaniye		397	402	727	142	249
Rize		110	281	468	599	99
Sakarya		350	480	735	1244	451
Samsun		667	971	1.804	381	323
Siirt		25	483	584	10	7
Sinop		306	109	80	55	33
Sivas		86	260	268	279	110
Şanlıurfa		348	863	478	372	264
Şırnak		0	1	78	160	174
Tekirdağ		966	1.754	2.288	2.634	962
Tokat		152	139	140	82	96
Trabzon		1.750	659	1.036	33	231
Tunceli		35	58	57	14	20
Uşak		506	320	286	90	51

Çizelge 1 - 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin denetim sayıları.

ÇŞİM	Denetim Sayıları					
	Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Van		267	324	0	397	20
Yalova		180	239	287	359	237
Yozgat		23	174	35	90	34
Zonguldak		391	343	273	77	143
TOPLAM		33.476	44.683	50.313	38.058	17.801
Bakanlık Merkez		969	1.021	729	543	148 ²
GENEL TOPLAM		34.445	45.704	51.042	38.601	17.949

Çizelge 2 – 2006-2008 yılları arasında Bakanlık tarafından uygulanan ceza miktarı (TL).

CEZA UYGULAYAN BİRİM	2006	2007	2008
BAKANLIK MERKEZ	24.000	1.690.182	2.542.552
ÇŞİM	12.191.700	32.794.910	34.362.370
BAKANLIK TOPLAMI	12.215.700	34.485.092	36.904.922

Çizelge 3 – 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin ceza miktarları.

ÇŞİM	Ceza Miktarları (TL)					
	Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013 ³
Adana		1.417.159	1.175.590	934.081	1.607.905,76	319.170,00
Adıyaman		97.158	7.934	45.985	65.288,00	1.689,00
Afyonkarahisar		176.667	3.926	298.822	151.501,00	108.423,00
Ağrı		31.062	2.792	64.349	90.557,00	12.190,20
Aksaray		99.149	91.076	242.149	78.525,00	0,00
Amasya		75.752	97.384	244.767	229.430,00	73.421,00
Ankara		1.870.175	3.257.365	1.847.025	4.453.145,10	2.329.162,00
Antalya		572.108	1.198.190	1.306.240	569.411,00	650.829,00
Ardahan		52.490	157.267	295.616	128.701,88	9.345,82
Artvin		290.209	193.854	114.601	465.705,00	0,00

Çizelge 3 – 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin ceza miktarları.

ÇŞİM	Ceza Miktarları (TL)				
	2009	2010	2011	2012	2013 ³
Aydın	967.913	34.598	1.129.744	651.344,75	46.037,00
Balıkesir	465.931	1.667.790	873.903	1.270.279,82	545.522,00
Bartın	98.612	157.705	860.798	227.379,00	214.972,00
Batman	7.764	214.799	96.842	37.696,00	2.526,00
Bayburt	0	35.372	85.464	63.759,00	0,00
Bilecik	120.865	222.878	177.088	22.982,00	169.291,00
Bingöl	15.526	22.867	42.844	23.905,00	16.929,00
Bitlis	51.768	148.656	102.921	0,00	0,00
Bolu	131.776	283.464	280.394	92.449,00	67.120,17
Burdur	54.501	98.812	59.505	0,00	148.477
Bursa	2.314.090	1.619.493	2.384.814	1.941.290,00	2.011.170,00
Çanakkale	543.695	1.031.543	406.341	591.183,00	448.814,00
Çankırı	57.971	172.003	197.975	267.220,00	16.929,00
Çorum	543.861	517.866	180.268	180.660,84	117.218,00
Denizli	31.062	31.745	59.827	179.044,00	50.484,00
Diyarbakır	165.626	2.516.813	190.876	15.705,00	33.858,00
Düzce	458.078	319.105	507.178	468.446,26	79.280,00
Edirne	123.545	331.053	12.070	117.397,00	181.320,00
Elazığ	177.729	264.943	265.080	226.347,00	0,00
Erzincan	43.755	26.452	64.099	85.297,00	19.163,00
Erzurum	293.306	361.606	167.469	372.041,00	64.787,00
Eskişehir	337.633	319.858	463.908	305.871,00	251.053,00
Gaziantep	284.905	336.367	367.523	854.980,00	144.059,00
Giresun	116.401	419.538	402.104	422.897,00	117.179,00
Gümüşhane	0	33.094	14.244	187.194,00	284.452,00

Çizelge 3 – 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin ceza miktarları.

ÇŞİM	Ceza Miktarları (TL)				
	2009	2010	2011	2012	2013 ³
Hakkâri	0	26.452	0	37.064,00	0,00
Hatay	2.561.833	443.177	469.410	375.818,21	42.753,00
İğdır	2.000	1.973	6.350	109.949,00	51.439,00
Isparta	132.677	175.390	42.387	300.679,00	333.752,00
İstanbul	1.392.267	5.894.647	10.676.658	1.058.511,00	1.516.924,96
İzmir	2.183.008	1.764.220	2.089.786	7.027.677,88	240.936,00
Kahramanmaraş	137.589	720.267	343.843	405.186,00	162.546,00
Karabük	55.906	13.226	285.095	1.007.829,00	802.863,00
Karaman	0	0	0	18.840,00	226.876,00
Kars	0	119.570	29.746	188.480,00	0,00
Kastamonu	141.414	292.017	126.350	386.374,00	59.254,00
Kayseri	249.721	887.412	650.063	92.772,64	0,00
Kırıkkale	62.124	233.463	54.844	53.965,91	81.272,00
Kırklareli	186.360	457.599	299.153	1.080.084,00	413.129,00
Kırşehir	124.620	0	51.277	91.111,20	489,00
Kilis	193.292	11.150	9.675	47.121,00	4.489,20
Kocaeli	1.558.722	1.391.115	3.136.841	5.474.714,22	6.804.923,72
Konya	366.797	326.506	808.495	355.218,57	284.410,00
Kütahya	82.829	1.001.743	5.010.579	235.315,00	99.201,00
Malatya	197.250	242.484	175.188	414.326,00	161.637,00
Manisa	227.913	642.712	189.844	929.867,00	848.403,00
Mardin	349.768	85.917	84.309	23.460,00	0,00
Mersin	1.201.074	1.940.330	1.004.310	511.969,18	40.636,00
Muğla	2.532.802	816.913	695.748	837.914,00	1.315.122,40
Muş	14.351	215.107	2.640	0,00	0,00

Çizelge 3 – 2009-2013 yılları arasında il müdürlüklerinin ceza miktarları.

ÇŞİM	Ceza Miktarları (TL)				
	2009	2010	2011	2012	2013 ³
Yıllar					
Nevşehir	54.330	27.742	36.254	316.384,00	18.529,00
Niğde	47.224	126.517	65.521	0,00	59.836,00
Ordu	359.599	434.188	1.096.099	411.842,00	332.012,00
Osmaniye	337.131	219.713	398.102	114.766,00	99.674,00
Rize	264.670	692.968	292.826	1.018.387,00	51.113,00
Sakarya	1.337.523	904.304	1.135.575	213.605,00	154.437,00
Samsun	248.438	1.183.548	450.769	2.551.067,00	289.587,00
Siirt	0	0	79.772	9.420,00	0,00
Sinop	13.206	442.511	95.422	56.856,90	0,00
Sivas	275.082	448.168	376.177	338.346,00	398.275,00
Şanlıurfa	449.398	1.598.339	296.709	935.201,17	486.880,00
Şırnak	214.923	7.934	28.490	124.296,66	0,00
Tekirdağ	3.384.130	5.002.499	5.294.534	11.845.780,05	3.508.484,00
Tokat	259.560	651.859	179.646	296.285,26	63.565,00
Trabzon	1.664.102	519.550	399.890	491.559,19	197.028,40
Tunceli	0	13.226	62.587	13.855,00	16.929,00
Uşak	7.891	146.120	68.493	778.432,00	432.131,00
Van	21.857	284.495	0	0,00	17.092,00
Yalova	532.749	242.275	158.267	122.506,00	98.201,00
Yozgat	13.262	35.430	0	152,00	0,00
Zonguldak	614.820	1.270.336	591.394	15.705,00	589.675,00
TOPLAM	36.142.454	49.328.910	52.136.032	57.164.230,45	28.839.371,87
Bakanlık Merkez	6.567.935	14.212.191	4.295.737	1.383.702,00	813.262,00
GENEL TOPLAM	42.710.389	63.541.101	56.431.769	58.547.932,45	29.652.633,87

Çizelge 4 – 01.01-30.05.2013 Tarihleri Arasında ÇED İzleme Ve Çevre Denetimi Daire Başkanlığı ÇED İzleme ve Denetimi Şube Müdürlüğü Tarafından Gerçekleştirilen Denetim Sayıları ve Uygulanan İdari Yaptırım Miktarları.

İller	Birleşik Denetim	Ani Denetim	2013 Yılı Denetimlerine Ait Yaptırımlar		2012 Yılında gerçekleştirilen Denetimler sonucunda tespit edilen uygunsuzluklara 2013 yılında Uygulanan Yaptırımlar	
			İdari Yaptırım Sayısı	Toplam İdari Yaptırım Miktarı (TL)	İdari Yaptırım Sayısı	Toplam İdari Yaptırım Miktarı (TL)
Adana					1	16.000
Adıyaman					2	53.401
Afyon					2	40.830
Ağrı					2	150.784
Ankara	2	4	2	20.308	1	9.420
Antalya		8				
Artvin	2	3				
Aydın					2	53.401
Balıkesir		8				
Burdur					2	31.410
Bursa	3	27				
Denizli	3		1	101.595		
Eskişehir	3	1				
Gaziantep					1	15.705
İstanbul					2	18.840
İzmir	3	20			1	37.696
Kırklareli		21				
Kocaeli	1	5				
Manisa	2	1				
Nevşehir	2	5				
Sivas	3					
Tekirdağ		19			5	226.176
Uşak		2				
Karabük					1	37.696
TOPLAM	24	124	3	121.903	22	691.359

Çizelge 5 – 2012-2013 yılları arasında egzoz emisyonları konusunda uygulanan ceza miktarları.

İL	2012		2013 ⁴	
	KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)	KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)
Adana	3	2.346	1	842
Adıyaman	0	0	4	3.368
Afyonkarahisar	54	42.228	10	8.420
Ağrı	0	0	0	0
Amasya	21	16.422	11	9.262
Ankara	105	72.654	68	57.256
Antalya	0	0	6	5.052
Artvin	0	0	0	0
Aydın	0	0	0	0
Balıkesir	7	2.380	55	46.310
Bilecik	57	44.574	5	4.210
Bingöl	0	0	0	0
Bitlis	0	0	0	0
Bolu	0	0	0	0
Burdur	0	0	0	0
Bursa	243	244.164	98	110.387
Çanakkale	0	0	0	0
Çankırı	1	782	0	0
Çorum	22	17.204	0	0
Denizli	0	0	0	0
Diyarbakır	6	4.692	0	0
Edirne	8	6.256	0	0
Elazığ	1	782	0	0
Erzincan	0	0	0	0
Erzurum	2	1.564	6	5.052
Eskişehir	10	7.820	0	0
Gaziantep	33	25.806	17	14.314
Giresun	0	0	0	0

Çizelge 5 – 2012-2013 yılları arasında egzoz emisyonları konusunda uygulanan ceza miktarları.

İL	2012		2013 ⁴	
	KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)	KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)
Gümüşhane	0	0	0	0
Hakkari	0	0	0	0
Hatay	0	0	0	0
Isparta	0	0	0	0
Mersin	19	14.858	9	7.578
İstanbul	35	27.370	4	5.067
İzmir	0	0	8	6.736
Kars	3	2.346	0	0
Kastamonu	146	115.742	42	35.364
Kayseri	53	68.906	56	116.426
Kırklareli	7	5.474	0	0
Kırşehir	0	0	0	0
Kocaeli	25	19.550	15	12.570
Konya	238	174.386	195	164.130
Kütahya	1	1.567	1	1.567
Malatya	17	13.294	12	10.104
Manisa	0	0	0	0
Kahramanmaraş	6	4.632	2	1.684
Mardin	21	16.422	18	15.156
Muğla	14	10.948	23	19.366
Muş	3	2.346	0	0
Nevşehir	17	13.294	0	0
Niğde	1	1.567	0	0
Ordu	0	0	1	1.684
Rize	3	2.346	9	7.578
Sakarya	27	21.114	15	12.630
Samsun	3	2.397	0	0

Çizelge 5 – 2012-2013 yılları arasında egzoz emisyonları konusunda uygulanan ceza miktarları.

İL	2012		2013 ⁴	
	KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)	KESİLEN CEZA SAYISI (ADET)	EGZOZ KESİLEN CEZA MİKTARLARI (TL)
Siirt	0	0	0	0
Sinop	2	1.564	2	842
Sivas	0	0	0	0
Tekirdağ	0	0	26	21.892
Tokat	7	5.474	6	4.992
Trabzon	3	2.346	0	0
Tunceli	0	0	0	0
Şanlıurfa	0	0	0	0
Uşak	20	15.640	0	0
Van	169	132.158	101	85.042
Yozgat	6	4.692	0	0
Zonguldak	0	0	2	1.684
Aksaray	2	1.492	0	0
Bayburt	0	0	0	0
Karaman	0	0	0	0
Kırıkkale	0	0	0	0
Batman	0	0	3	2.526
Şırnak	0	0	0	0
Bartın	2	1.564	0	0
Ardahan	0	0	0	0
İğdır	41	33.626	1	842
Yalova	1	1.567	1	842
Karabük	36	28.937	13	10.946
Kilis	0	0	0	0
Osmaniye	0	0	0	0
Düzce	0	0	0	0
TOPLAM	1.501	1.237.293	846	811.721

8.2. Yetki Devirleri

Çevre mevzuatı çok farklı ve geniş konuları kapsamaktadır. Bu nedenle bazı çevre konularında denetim ve yaptırım konusunda yetki devri yapılması gündeme gelebilmektedir.

Çevre Kanunu, Madde 12 ile denetim yetkisinin gerektiğinde Bakanlıkça;

- İl özel idarelerine,
- Çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına,
- Denizcilik Müsteşarlığına,
- Sahil Güvenlik Komutanlığına,
- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredileceği hükmünü getirmiştir.

Denetim yetkisini devralan kamu kurumunun idari yaptırım kararını verme yetkisini de devralması söz konusudur. Çevre Kanunu'nun 24üncü maddesine göre; bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ait olmakla beraber bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği, yukarıda belirtilen kurum ve merciler tarafından da kullanılacaktır.

Bu kapsamda Bakanlık tarafından;

29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/16 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Gürültü konusunda yetki devri yapılacak belediyelerde aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2012 yılı sonuna kadar 10 tanesi büyükşehir belediye başkanlığı, 15 tanesi il belediye başkanlığı ve 68 tanesi de ilçe belediye başkanlığı olmak üzere toplam 93 belediyeye gürültü konusunda denetim ve yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir. Ayrıca Sahil Güvenlik Komutanlıklarına ve Türkiye genelinde Trafik ekiplerine de gürültü konusunda denetim ve yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir.

21 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/13 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda yetki devri yapılacak kurum ve kuruluşlarda aranacak özellikler belirlenmiştir. Daha sonra bu genelge 06/06/2011 tarih ve 2011/09 sayılı Genelge ile değiştirilmiştir. Bu genelge uyarınca Denizcilik Müsteşarlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile İstanbul, Kocaeli, Antalya ve Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Denizcilik Müsteşarlığı'na yapılan yetki devri 1 Kasım 2011 tarih ve 28102 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 655 Sayılı "Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile kurulan Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na geçmiştir.

29 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan 2006/19 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Katı Yakıtların (kömür vb) Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda yetki devri yapılacak kurum ve kuruluşlarda aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2012 yılı sonuna kadar 163 belediye başkanlığına denetim ve yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir. Bu belediye başkanlıklarının 11 tanesi büyükşehir, 27 tanesi il belediyesi ve 125 tanesi de ilçe belediye başkanlığıdır.

20 Mayıs 2008 tarihinde yayımlanan 2008/06 sayılı Yetki Devri Genelgesi ile Hafriyat Atıkları konusunda yetki devri yapılacak belediyelerde aranacak özellikler belirlenmiştir. Bu genelge uyarınca 2012 yılı sonuna kadar Adapazarı, Gaziantep, İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlıklarına hafriyat atıkları konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

Çevre Kanunu Madde 12 uyarınca 2007 yılı Ağustos ayı itibaren 2011 yılı sonuna kadar Bitkisel Atık Yağlar konusunda 57 adet belediyeye denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Bu genelge

uyarınca 2011 yılı sonuna kadar 8 tanesi büyükşehir belediye başkanlığı, 20 tanesi il belediye başkanlığı ve 52 tanesi de ilçe belediye başkanlığı olmak üzere toplam 80 belediyeye bitkisel atık yağ konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir. Ayrıca Antalya'da Güney Antalya Turizmi Geliştirme ve Altyapı Birliği'ne (GATAP) de bitkisel

atık yağ konusunda denetim ve yaptırım yapma yetkisi verilmiştir.

Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda Bakanlıkça yetki devri yapılan kurumlar tarafından 2006-2013 yılları arasında uygulanan idari para cezalarına ilişkin bilgi Çizelge 6'da yer almaktadır.

Çizelge 6 – Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Denetimi ve Yaptırım Uygulanması konusunda yetki devri yapılan kuruluşlar tarafından yıllara göre uygulanan ceza miktarı (TL).

Ceza Uygulayan Kurum	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ⁵
Sahil Güvenlik Komutanlığı	71.143	261.007	144.822	456.882	727.364,00	448.660,00	477.681,60	435.603,00
Denizcilik Müsteşarlığı	166.539	650.028	663.749	647.000	78.967,11	217.671,01	303.128,28	Veri gelmedi
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	2.472.437	9.763.834	14.258.350	5.276.051	4.963.780,00	3.124.818,00	3.200.568,00	Veri gelmedi
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1.479.651	2.067.043	1.983.635	940.037	822.581,00	1.156.983,00	868.554,00	210.018,00
Antalya Büyükşehir Belediyesi	18.490	25.468	242.295	560.187	191.443,05	309.012,79	187.904,85	Veri gelmedi
Mersin Büyükşehir Belediyesi	0	31.055	48.478	0	0,00	413.745,00	450.944,00	Veri gelmedi
TOPLAM	4.208.260	12.798.435	17.341.329	7.880.157	6.784.135,16	5.670.889,80	5.488.780,73	645.621,00

8.3. Büyük Endüstriyel Kaza Riski Taşıyan Tesislerin Denetimi

Büyük kaza, herhangi bir kuruluşun işletilmesi esnasında, kontrolsüz gelişmelerden kaynaklanan ve kuruluş içinde veya dışında çevre ve insan sağlığı için anında veya daha sonra ciddi tehlikeye yol açabilen bir veya birden fazla tehlikeli maddenin sebep olduğu büyük bir emisyon, yangın veya patlama olayı olarak tanımlanmaktadır. Tehlikeli kimyasalları proseslerinde kullanan, üreten ya da depolayan tesislerde meydana gelen kazalar, sadece patlama ve yangından kaynaklanan hasarlardan değil aynı zamanda açığa çıkan zehirli gazlar, toprağa ve suya yayılan kimyasallar nedeni ile de çevre ve insan sağlığı üzerinde büyük risk oluşturmaktadırlar.

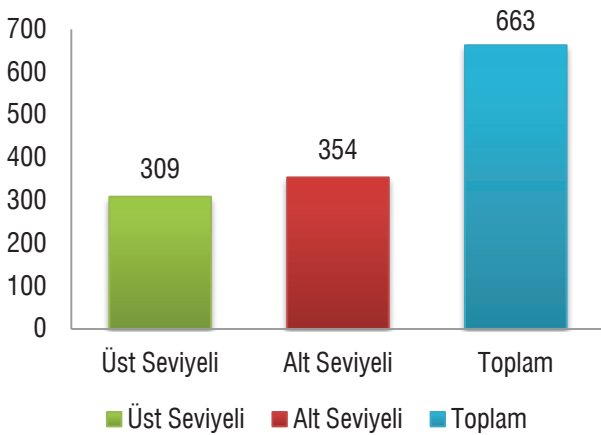

Resim 1 - 1976, İtalya Seveso'da dioksin yayılımı sonucunda meydana gelen kazada 2.000 kişi dioksin zehirlenmesi nedeniyle tedavi altına alınmıştır.

Avrupa Birliğinde yürürlükte olan 96/82/EC sayılı "Tehlikeli Maddeleri İçeren Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi (Seveso II Direktifi)"nin ülkemiz mevzuatına uyumlaştırılması amacı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birlikte "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" hazırlanmış ve 18 Ağustos 2010 tarih ve 27676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 31 Temmuz 2012 tarih ve 28370 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile "Bildirim" maddesi dışındaki hükümlerin uygulanması 1/1/2014 tarihine ertelenmiştir.

Yönetmelik gereğince ülkemizde bulunan tesisler taşıdıkları risklere göre sınıflandırılmakta ve tesislerden, buldukları sınıfa göre yükümlülüklerini yerine getirmeleri talep edilmektedir. Yönetmeliğin tam uygulamaya geçilmesi ile kazalara hazırlıklı olunması, kazalara anında müdahale edilebilmesi, kazaların insan sağlığına ve çevreye olan etkilerinin en aza indirgenmesi hedeflenmektedir.

Bakanlığımızca kurulan Seveso Bildirim Sistemi (online.cevre.gov.tr)ile sanayicimizden bildirimler alınmaktadır. Mayıs 2013 itibariyle 309 adet Üst Seviyeli, 354 adet Alt Seviyeli olmak üzere, toplam

Grafik 1 - Mayıs 2013 itibariyle ülkemizde bulunan Seveso tesisleri sayısı.

663 adet Seveso Kuruluşu bulunmaktadır. 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren, Büyük Endüstriyel Kaza riski taşıyan kuruluşlara ilişkin denetimlere başlanacaktır.

Yönetmeliğin daha etkin bir şekilde uygulanması amacı ile 2009 Yılı Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) 2009 I. Bileşenine sunulan TR2009/0327.04-01 numaralı "Seveso II Direktifinin Uygulama Kapasitesinin Arttırılması için Teknik Yardım Projesi" AB Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. Projenin amacı, Türkiye'de Seveso- II Direktifini uygulayan merkezi ve yerel otoritelerin kurumsal ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesidir. Proje kapsamında eğitimler, pilot bölge çalışmaları, çalışma ziyaretleri, Seveso Bildirim Sistemi'nin bakımı ve halkın bilgilendirilmesi faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Resim 2 - 30 Ocak 2000, Baia Mare, Romanya'da yüksek konsantrasyonda siyanür içeren, yaklaşık 100.000 m³ su, atık barajının yıkılmasıyla artılmamış siyanür atık Tuna Nehri'ne karışmıştır.

Resim 3 - 3 Aralık 1984, Hindistan'ın Bhopal kentinde meydana gelen metil izosiyanat kaçağı sonucunda 90 dakika maruz kalma yaşanmış ve 2.500 ölüm gerçekleşmiştir.

8.4.Piyasa Gözetimi ve Denetimi

Piyasa gözetimi ve denetimi, ürünün piyasaya arzı veya dağıtımı aşamasında, piyasada iken ilgili teknik düzenlemeye uygun olarak üretilip üretilmediğinin, güvenli olup olmadığının denetlenmesidir.

Avrupa Birliği'nin piyasa gözetimi ve denetimi sistemine paralel bir sistemin ülkemizde kurulması için hukuki altyapıyı oluşturan; 4703 sayılı "Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun" ile bu Kanun'a istinaden hazırlanan "Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik" 11 Ocak 2002 tarihinden itibaren yürürlükte bulunmaktadır. 4703 sayılı Kanun; üreticilerin piyasaya sadece güvenli ürün sürmesini zorunlu kılarken kamu kurumlarına da ürüne özel mevzuatı düzenleme ve uygulama yetkisi vermiştir.

Yönetmelik uyarınca, piyasa gözetimi ve denetiminden sorumlu kamu kuruluşları ve sorumlu buldukları ürün grupları belirlenmiştir. Yönetmelikle ayrıca; sistemin etkin işleyişinin sağlanabilmesi ve piyasa gözetimi ve denetimi yapacak kuruluşlar arasında yakın işbirliğinin kurulmasını teminen Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu'nun (PGDKK) oluşturulmasını da hükme bağlamıştır. Söz konusu Yönetmelik ile düzenlenen ve koordinasyonu sağlamak, tavsiye niteliğinde kararlar almak üzere 2002 yılında kurulan "Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu" Ekonomi Bakanlığı koordinatörlüğünde çalışmalarına devam etmektedir. Bugüne kadar yapılan Kurul Toplantılarına Bakanlığımız aktif katkı ve katılım sağlamıştır.

8.4.1 Temel Dayanaklar ve Yasal Çerçeve:

- Anayasa
- 1/95 Sayılı Türkiye- AB Ortaklık Konseyi Kararı
- 2/97 Sayılı Türkiye- AB Ortaklık Konseyi Kararı
- AB Türkiye Ulusal Programı

- 4703 Sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın ve Uygulanmasına Dair Kanun ve ikincil mevzuat (Yönetmelik, Tebliğ, Genelge)
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve ilgili ikincil mevzuat

4703 Sayılı Kanun:

- Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun
- Çerçeve Kanundur.
- Ürünlerin piyasaya arzı,
- Uygunluk değerlendirmesi,
- Piyasa gözetimi ve denetimi,
- Bunlarla ilgili bildirimlere,

ilişkin usul ve esasları belirler.

- Üreticilerin ve dağıtıcıların yükümlülükleri
- Piyasa Gözetimi ve Denetimi
- Yasaklama
- Toplatma
- Bertaraf
- İdari yaptırımlar

konularını içerir.

8.4.2. Bakanlığımızda PGD

Bakanlığımızca yürütülen PGD çalışmaları 2872 sayılı Çevre Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Katı Yakıtlar

- Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği,
- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Katı Yakıtların İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi),
- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi,

Pil ve Akümülatörler

- Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği

Bakanlığımızın PGD kapsamında sorumlu olduğu alanlar;

Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü

Yapı malzemeleri

ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü

Katı Yakıtlar

Pil ve Akümülatörler

8.4.3 PGD Ulusal Koordinasyon ve Politika Oluşturma

PGD faaliyetlerinin "Ulusal Strateji Belgesi" kapsamında çalışmaları iki (2) ayrı kurul vasıtasıyla yönlendirilmektedir.

- Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu (PGDKK)
- Piyasa Gözetimi, Denetimi ve Ürün Güvenliği Değerlendirme Kurulu (PGDÜGDK)

Her iki kurulun da Başkanlığı ve Sekreteryaya görevi Ekonomi Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Piyasa gözetimi ve denetimi (PGD), AB üyelik müzakerelerinde "Malların Serbest Dolaşımı" faslının açılış kriterlerinden biri olarak hazırlanmıştır.

PGD kuruluşlarının yanı sıra üretici ve tüketici örgütlerinin de görüşleri alınarak hazırlanan ve Piyasa Gözetimi ve Denetimi Koordinasyon Kurulu (PGDKK) tarafından kabul edilen "2012-2014 yılı Ulusal Piyasa Gözetimi ve Denetimi Strateji Belgesi" kapsamında Genel Müdürlüğümüz katı yakıtlar, pil ve akümülatörlerden sorumludur.

Genel Müdürlüğümüz sorumluluğunda bulunan katı yakıt denetimleri 2876 sayılı Çevre Kanunu ve ikincil mevzuat kapsamında gerçekleştirilmektedir. Yürütülen piyasa gözetimi ve denetimi çalışmalarına dair tüm verileri üçer aylık dönemlerle değerlendirilmekte ve yıllık olarak yayınlanan Ulusal PGD Raporuna kaynak teşkil etmektedir. Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan Ulusal PGD Raporlarına www.ekonomi.gov.tr internet adresinden ulaşılabilmektedir.

Resim 4 – Ulusal PGD Raporu.

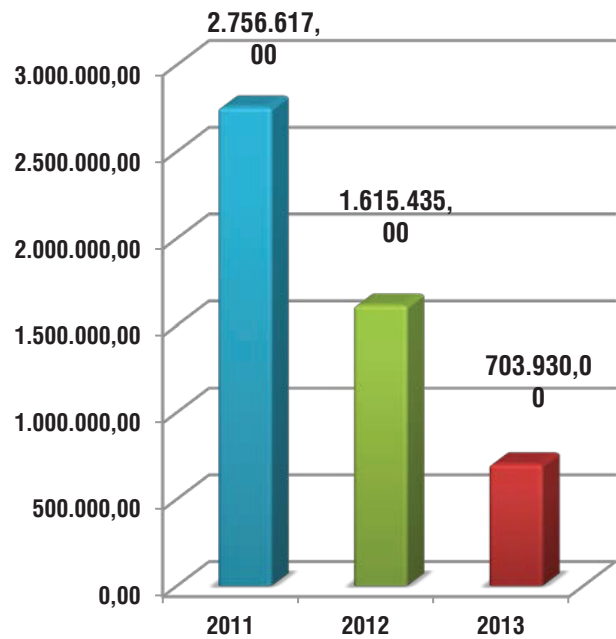
2012 yılında Bakanlığımızca 207.358.390,83 ton katı yakıt denetlenmiş ve toplam 1.615.435,25 TL para cezası uygulanmıştır. Anılan veriler Ulusal PGD Raporuna kaynak teşkil etmektedir. 2011 yılı

Ulusal PGD Raporu hazırlanmış, 2012 yılı Ulusal PGD Raporu hazırlık çalışmaları ise devam etmektedir.

2011/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca PGDKK tarafından hazırlanan yıllık eylem planlarını değerlendirmek, etkin bir ithalat ve iç piyasa denetimi için temel hedef ve stratejilerle alınacak tedbirleri belirlemek ve bu amaçla üst düzeyde kararlar almak, ilgili kurumlar arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlamak üzere "Piyasa Gözetimi Denetimi ve Ürün Güvenliği Değerlendirme Kurulu (PGDÜGDK)" kurulmuştur. Çevre ve Şehircilik Bakanı anılan Kurulun üyesidir. Çalışmalar etkin bir şekilde yürütülmektedir.

Çizelge 7– Katı Yakıtların Piyasa Gözetimi ve Denetimi Verileri.

YIL	PGD (TON)	CEZA (TL)
2011	23.459.834	2.756.617,00
2012	207.358.407	1.615.435,00
2013 (ilk üç aylık)	11.590.413	703.930,00

Grafik 2– 2011-2013 yılları için çevresel PGD konusunda uygulanan ceza miktarları.

8.5. Çevre Denetim Görevlisi Eğitimleri

2006 yılında, Çevre Denetimi Yönetmeliği kapsamında Bakanlık merkez teşkilatı tarafından yapılmakta olan birleşik denetimlerin il müdürlüklerine de yaygınlaştırılması kararı alınmış ve bu çerçevede ilk olarak 2006 yılında Adana, Ankara, Bursa, İzmir ve Tekirdağ'ı kapsayan 5 İl Müdürlüğü, 2007 yılında da Antalya, Balıkesir, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin ve Sakarya'yı kapsayan 11 İl Müdürlüğüne Çevre Denetim Görevlisi eğitimleri verilmiştir. Daha sonraki yıllarda bu eğitimler tüm il müdürlüklerine verilmiştir.

Çevre Denetim Yönetmeliği kapsamında il müdürlükleri personeline verilen Çevre Denetim Görevlisi Eğitimleri aşağıdaki konuları kapsamaktadır.

- Çevre Kanunu ve Çevre Denetimi Yönetmeliği,
- Çevresel denetimler için minimum kriterler,

- Saha ziyareti, planlama, denetim sıklığı, raporlama,
- Çevre denetim görevlileri için iletişim teknikleri,
- Numune alma (teorik ve uygulamalı),
- Çevre mevzuatında idari yaptırım.

Çizelge 8 - Yıllara göre eğitim programına alınan il müdürlüğü sayısı.

Yıllar	Eğitime Katılan İl Müdürlüğü Sayısı
2006	5
2007	11
2008	24
2009	24
2010	16
2011	1
Toplam	81

9. IMPEL AĞI TÜZÜĞÜ

Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımını İçin Avrupa Birliği Ağı (IMPEL)

1. Adı, Merkezi, Görevi, Amaçları

Madde 1

1. Kar amacı gütmeyen uluslararası bir Dernek olarak kurulmuştur, adı Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımını İçin Avrupa Birliği Ağı'dır ve IMPEL Ağı olarak kısaltılmaktadır.
2. Dernek, 1992 yılında kurulan ve 6. AB Çevre Eylem Programı ve 4 Nisan 2001 tarih ve 2001/331 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Üye Devletlerde çevre denetimleri için asgari kriterler koyan Tavsiyesine referansta bulunan ve yaygın olarak IMPEL Ağı olarak bilinen gayri resmi bir ağın devamıdır.

Madde 2

1. Derneğin genel merkezi, 1200 Brüksel, Belçika, Gulledele 100 adresindedir.
2. Derneğin Avrupa Birliğinin diğer Üye Devletlerinde de idari ofisleri bulunabilir.
3. Dernek, kar amacı gütmeyen dernekler, uluslararası kar amacı gütmeyen dernek ve vakıflara ilişkin 27 Haziran 1921 tarihli Belçika Kanununun III. Başlığı hükümlerince idare edilmektedir.

Madde 3

1. Derneğin görevi, Avrupa Birliği Çevre Mevzuatının etkin biçimde uygulanması ve yaptırımının sağlanarak çevrenin korunmasına katkıda bulunmaktır.
2. Derneğin amacı, Avrupa Birliği Çevre Mevzu-

atının daha etkin uygulanmasının sağlanması konusunda gelişim kaydetmek amacıyla yeni katılan ülkeler, aday ülkeler ve Avrupa Ekonomik Alanı ülkeleri de dâhil Avrupa Birliği üzerinde gerekli etkiyi yaratmaktır.

3. Derneğin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a. AB Çevre Mevzuatının en geniş anlamda uygulanması ve yaptırımının sağlanmasında yetkili ulusal, bölgesel veya yerel otoriteler (örneğin bakanlıklar, düzenleyiciler, kurumlar ve denetim birimleri ki bundan sonra Çevre Otoriteleri olarak anılacaktır) arasında bilgi ve deneyim paylaşımının artırılması;
- b. Bu Çevre Otoriteleri arasında tüm hükümetler düzeyinde işbirliğine özellikle önem verilerek Çevre Otoriteleri arasında ulusal ağların geliştirilmesi;
- c. Ulusal düzenleyici sistemlerin ortak özellikleri ve farklılıklarının karşılıklı daha iyi anlaşılmasının sağlanması;
- d. Ortak yaptırım projelerinin gerçekleştirilmesi;
- e. Denetçi ve yaptırım uygulayıcıların eğitimleri ve kapasitelerinin artırılması için destek verilmesi, teşvikte bulunulması ve bunların kolaylaştırılması;
- f. AB Çevre Mevzuatında denetim, izin verme, izleme, raporlama ve yaptırım ile ilgili olarak iyi ve mümkün olan yerlerde en iyi uygulamaların belirlenmesi, rehberlik, araç ve ortak standartlar oluşturulması ve gelişmelere aktif olarak katkıda bulunulması;
- g. AB Çevre Mevzuatının uygulandığı ülkelerde yorumlanması, uygulanması ve yaptırımında yaklaşım açısından büyük oranda tutarlık oluşturulması;

- h. Uygulanabilirlik ve yaptırım gücü ile ilgili olarak daha iyi düzenleme konuları hakkında geri bildirim sağlanması ve Avrupa Komisyonuna ve bu mevzuatın uygulanması ve yaptırımı ile ilgili deneyimler konusunda bilgi toplayan diğer AB kurumlarına yeni ve mevcut AB Çevre Mevzuatının uygulanabilirliği ve yaptırımı konusunda uygulayıcıların bakış açısından tavsiyelerde bulunulması;
  - i. Mevcut düzenlemelere tamamlayıcı veya alternatifler olarak yenilikçi düzenleyici ve düzenleyici olmayan araçların kullanım yollarının araştırılması.
4. Dernek amaçlarını gerçekleştirirken, (AB) Çevre Mevzuatının uygulanması ve yaptırımı ile ilgili veya bu konuda çalışan (Avrupa) kurum ve kuruluşları ile temaslarda bulunabilir.

2. Üyeler ve Gözlemciler

Madde 4

1. Derneğin Üyesi aşağıdaki özelliklere sahip bir Çevre Otoritesi veya Çevre Otoritesi Derneği olabilir:
  - a. Aşağıdaki yerlerde kurulu bulunan:
    - i. Avrupa Birliği Üye Devleti;
    - ii. Avrupa Birliğine katılım sürecinde olan veya Avrupa Birliğine aday olan bir ülke;
    - iii. Bir Avrupa Ekonomik Alanı ülkesi.
  - b. İlgili ülkenin ulusal yasalarına göre, tüzel bir kişilik olan veya tüzel bir kişiliğin parçası olan. Tüzel bir kişiliğin parçası olması durumunda, üyelik başvurusu tüzel kişilik adınadır.
2. Madde 4, paragraf 1b'deki muafiyete göre; Üye, bir Çevre Otoritesinin ait olduğu ve üyeliğe kabul sonrasında da o otorite tarafından temsil edilen bir tüzel kişilik olabilir.

3. Derneğin Kurucu Üyeleri aşağıdaki şekildedir:

- 1) İskân, Mekân Planlama ve Çevre Bakanlığı
Rijnstaat 8, 2515 XP, Lahey, Hollanda
- 2) İngiltere ve Galler Çevre Ajansı
Rio Waterside Drive, Aztec West, Almondsbury, Bristol, BS32 4UD, Birleşik Krallık
- 3) Çek Çevre Denetim Birimi (CEI)
Na Brehu 267, 1900 Praha 9, Çek Cumhuriyeti
- 4) Halk Sağlığı ve Çevre Bakanlığı (I.B.G.E)
1200 Bruxelles, Guleselle 100, Belçika
- 5) Çevre ve Mekân Planlama Genel Denetim Birimi
Rua do no 63, 1249-033 Lizbon, Portekiz
- 6) Slovak Çevre Denetim Birimi
Karloveska 2, 842 22, Bratislava, Slovak Cumhuriyeti
- 7) Ulusal Çevre, Doğa ve Su Denetim Birimi
Meszaros u 58/A, Budapeşte, H-1013, Macaristan
- 8) Ekoloji ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanlığı
20 Avenue de Segur, 75007 Paris, Fransa

4. Derneğe üye olma talebi, Derneğin Yönetim Kurulu Başkanına bir mektup gönderilerek gerçekleştirilir ve Başkan söz konusu talebi tüm Üyelere ve Gözlemcilere bildirir.

Madde 5

Genel Kurul, Derneğe gözlemci kabul edebilir.

Madde 6

Bir Üye veya Gözlemci, Dernek Başkanına imzalı teslim bir mektup göndererek Dernekten çekilebilir, Kurul başkanı söz konusu kararı tüm Üyelere ve Gözlemcilere bildirir. Dernekten çekilen bir Üye

veya Gözlemci, derneğin varlıklarına ilişkin hiçbir hak sahibi değildir.

3. Ulusal IMPEL Koordinatörü ve Ulusal IMPEL Temsilcisi

Madde 7

1. Bir ülkedeki Üyeler, ulusal bir koordinatör tayin ederler; bundan böyle Ulusal IMPEL Koordinatörü olarak anılacaktır. Üyeler, kendi inisiyatiflerinde üst düzey bir ulusal temsilci de tayin edebilir; bundan böyle Ulusal IMPEL Temsilcisi olarak anılacaktır.
2. Bir ülkedeki Üyeler, Genel Kurulda kendi Ulusal IMPEL Koordinatörleri veya kendi Ulusal IMPEL Temsilcileri aracılığıyla temsil edilir. Bunlardan biri veya her ikisinin de Genel Kurulun bir toplantısına katılamaması durumunda, yerlerine vekil tayin edebilirler.
3. Ulusal IMPEL Koordinatörü, Derneğin faaliyetleri ile ilgili ülkedeki Üyelerin katılımlarının koordinasyonunu gerçekleştirir ve Ulusal Koordinatör, Dernekle ilgili tüm hususlar için Üyelerin odak noktasını teşkil eder.

4. Genel Kurul

Madde 8

1. Genel Kurul, Derneğin en üst organı ve en yüksek otoritesidir.
2. Genel Kurul, Derneğin hedeflerinin gerçekleştirilmesi için gerekli her şeyi yapma yetkisine sahiptir. Mevcut tüzük ile diğer herhangi bir organa verilmemiş veya tayin edilmemiş tüm yetkileri uygular.
3. Genel Kurul özellikle aşağıdaki görevleri gerçekleştirir:
  - a. Dernek içinde üyelik veya gözlemci statüsü başvuruları konusunda karar vermek;

- b. Üye veya Gözlemcilerin ihracına karar vermek;
  - c. Ulusal IMPEL Koordinatörlükleri ve Ulusal IMPEL Temsilcilikleri için atamaları almak ve onaylamak;
  - d. Dernek politikasını belirlemek;
  - e. İç kuralları kabul etmek;
  - f. Yıllık Bütçe, Yıllık Çalışma Programı ve Çok Yıllık Çalışma Programını kabul eder;
  - g. Proje önerilerini ve nihai proje raporlarını kabul eder.
4. Genel Kurul, 3. alt maddenin a, b, d, e ve f paragraflarında belirtilen konular hakkındaki kararlarını mevcut Ulusal IMPEL Koordinatörlerinin veya Ulusal IMPEL Temsilcilerinin üçte iki oy çoğunluğu ile alır.

Madde 9

1. Genel Kurul yılda en az bir kez toplanır. Üyelerin o yöndeki isteklerini dile getirmeleri durumunda, toplantıya, Avrupa Birliği başkanlığını elinde bulunduran ülkedeki bir veya daha fazla Üye ev sahipliği yapar. Genel Kurulun toplantısına toplantıya ev sahipliği yapan ülkenin Ulusal IMPEL Koordinatörü veya Ulusal IMPEL Temsilcisi ve Kurul Başkanı birlikte başkanlık ederler.
2. Yönetim Kurulunun toplantıya karar vermesi durumunda ya da Ulusal IMPEL Koordinatörleri veya Ulusal IMPEL Temsilcilerinin en az üçte ikisi tarafından talep edildiği takdirde Olağanüstü Genel Kurul toplanır. Bu durumda Kurul toplantı kararı alındıktan sonra bir ay içinde toplantı tebliği gönderir.
3. Üyeler, Ulusal IMPEL Koordinatörleri ve Ulusal IMPEL temsilcileri Kurulu, belirlenen tarihten en az bir ay önce Yönetim Kurulu tarafından

toplanır.

4. Toplantı gündemini de içeren toplantı çağrısı elektronik posta da dâhil her türlü iletişim yolu ile gönderilir.
5. Genel Kurulun kararları için temel oluşturacak tüm belgeler, zamanında Üyelere gönderilir.
6. Genel Kurul toplantı yeter sayısı, bir Ulusal IMPEL Koordinatörünün atandığı tüm ülkelerin Ulusal IMPEL Koordinatörleri veya Ulusal IMPEL Temsilcilerinin yarısının toplantıda bulunmasını gerektirir.
7. Genel Kurul, oybirliği esasına dayalı olarak karar almaya çalışır.
8. Aksi takdirde, mevcut tüzükte belirtilen özel durumlar dışında kararlar salt çoğunluk ile alınır.
9. Her ülke, Ulusal IMPEL Koordinatörü veya Ulusal IMPEL Temsilcisi tarafından kullanılan bir oy hakkına sahiptir.
10. Gözlemciler Genel Kurula danışman olarak katılırlar.
11. Üyelerin Temsilcileri kendi Ulusal IMPEL Koordinatörleri veya Ulusal IMPEL Temsilcileri ile istişare ederek Genel Kurula katılıp, toplantılarda söz hakkı kullanabilirler.

5. Projeler

Madde 10

1. Dernek, faaliyetlerini temelde bir proje yapısı üzerinden yerine getirir.
2. Projeler bir veya daha fazla proje yöneticisi tarafından gerçekleştirilir.
3. Projelere katılım, Çevre Otoriteleri tarafından istihdam edilen uzmanlara açıktır. Diğer uzmanlar da iç kurallar uyarınca ve proje yöneticisinin daveti üzerine katılabilirler.

6. Kümeler

Madde 11

1. Dernek, faaliyetlerini birbirine bağlantılı faaliyet ve projelerin tartışılması ve koordinasyonu ve kendi ilgi alanları içinde ilgili gelişme ve eğilimlerin araştırılması ve incelenmesi için bir forum olan Kümeler içinde yapılandırabilir.
2. Kümeler, Genel Kurul tarafından oluşturulur ve feshedilir. Madde 1’de belirtilen ve eski IMPEL Ağı çerçevesinde oluşturulmuş Kümeler, “İzin, Denetim ve Yaptırımı İyileştirme Kümesi”, “Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı TFS Kümesi” ve Daha İyi Düzenleme (uygulanabilirlik ve yaptırım gücü) Kümesi Derneğin Kümeleri olarak görev yaparlar.
3. Bir Küme özellikle aşağıdaki görevleri yerine getirir:
  - a. Yeni proje önerilerini araştırır, geliştirir ve tartışır;
  - b. Yıllık Bütçe, Yıllık Çalışma Programı ve Çok Yıllık Çalışma Programının hazırlanmasına katkıda bulunur;
  - c. Devam etmekte olan projeleri gözden geçirir ve Yıllık Çalışma Programı ve Çok Yıllık Çalışma Programının uygulanmasını izler;
  - d. Taslak raporlar ve tamamlanmış projelerin takibi konusunda tavsiyeler verir.
4. Kümelere katılım, Çevre Otoriteleri tarafından istihdam edilen uzmanlara açıktır.
5. Bir Kümeye Ulusal IMPEL Koordinatörü, Ulusal IMPEL Temsilcisi veya ilgili ülkenin Ulusal IMPEL Koordinatörü veya Ulusal IMPEL Temsilcisi tarafından tayin edilen bir Üye ülke temsilcisi başkanlık eder.
6. Bir Kümenin başkanı, ilgili Kümenin önerisi üzerine 2 yıllık yenilenebilir sürelerle Genel Kurul tarafından atanır.

7. Her bir Küme, küme başkanının talimatı doğrultusunda bir yönetim çerçevesi oluşturabilir. Bu çerçeve, o spesifik kümenin ihtiyaçlarına uygun olmalıdır ve Genel Kurulun onayına tabidir.

7. Kurul, Genel Kurul toplantılarını hazırlar. Genel Kurulun toplantısına hazırlık yapılırken, Kurul ev sahibi Üyeler arasında bağlantıyı sağlar ve Ulusal IMPEL Koordinatörleri ile müzakere halinde olur.

7. Yönetim Kurulu ve Sekretarya

Madde 12

1. Yönetim Kurulu, Derneğin yürütme organıdır. Kurul, Derneğin günlük yönetiminden ve Genel Kurulun kararlarının uygulanmasından sorumludur.
2. Kurul, Genel Kurulun toplantıları arasında kalan sürede Derneğin işleyişi için gerekli her türlü önlemi alabilir.
3. Kurul özellikle aşağıdaki görevleri yerine getirir:
  - a. İç yönetmelikleri hazırlar;
  - b. Kümelerin oluşturulması ve dağıtılmasına ilişkin önerileri hazırlar;
  - c. Yıllık Bütçeyi hazırlar;
  - d. Yıllık Çalışma Programı ve Çok Yıllık Çalışma Programını hazırlar;
  - e. Genel Kurula Derneğin politikasına ilişkin öneriler sunar;
  - f. Genel Kurula Derneğin faaliyetlerine ilişkin yıllık rapor sunar.
4. Kurul, Genel Kurul tarafından onaylanan bütçe çerçevesinde Derneğin fonlarının yönetimini ve tahsisini gerçekleştirir. Kurul, mevcut mali yılın bütçesi üzerinde gerekli uyarlamaları yapar.
5. Kurul, dış temaslarda Derneği temsil eder.
6. Kurul, Denek Sekretaryasını denetler.

Madde 13

1. Kurul, aşağıdakilerden oluşur:
  - a. Başkan;
  - b. Başkan Yardımcısı;
  - c. Avrupa Birliği Başkanlığını elinde bulunduran son, mevcut ve bir sonraki ülkenin Ulusal IMPEL Koordinatörü veya Ulusal IMPEL Temsilcisi;
  - d. Küme başkanları.
2. Kurulun Başkanı ve Başkan Yardımcısı, yenilenebilir 2'şer yıllık sürelerle Genel Kurulca atanır. Başkan ve Başkan Yardımcısı aynı uyruktan olmamalıdır.
3. Mevcut Ulusal IMPEL Koordinatörleri veya Ulusal IMPEL Temsilcilerinin üçte iki çoğunluğu ile Kurul Üyeleri üyelikten çıkarılabilir.

Madde 14

1. Kurul, Başkanın toplantıya çağrısıyla toplanır.
2. Kurulun toplantı yeter sayısı, kurul üyelerinin sayısının yarısıdır.
3. Kurul, kararlarını oybirliği esasına dayalı olarak almaya çalışır.
4. Aksi takdirde, kararlar Kurulun mevcut üyelerinin salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşit olması durumunda, Başkanın oyu ne yönde ise o geçerli olur.
5. Acil durumlarda veya söz konusu hususun Kurulu toplantıya çağırarak kadar önemli ol-

maması durumunda, Başkan veya Başkan Yardımcısı, Kurul üyelerinin yazılı mutabakatını isteme hakkına sahiptir.

Madde 15

1. Sekreteryaya, Yönetim Kuruluna, Kümelere, Proje Yöneticilerine, Ulusal IMPEL Koordinatörlerine ve Ulusal IMPEL Temsilcilerine destek verir. Özellikle aşağıdaki görevleri yerine getirir:
  - a. Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Kümelerin toplantı gündem ve tutanaklarının taslaklarını oluşturur;
  - b. Derneğin faaliyetlerine ilişkin yıllık rapor taslağını hazırlar;
  - c. İç Kurallar, Yıllık Bütçe, Yıllık Çalışma Programı ve Çok Yıllık Çalışma Programının hazırlanmasına ve Madde 20.2 uyarınca hesapların sunulmasına ve kapatılmasına yardımcı olur;
  - d. Mali, örgütsel ve gerektiğinde teknik hususlarda proje yöneticilerine destek verir.
2. Sekreteryaya, Üyelerin ve tayin edilen Ulusal IMPEL Koordinatörleri ve Ulusal IMPEL temsilcilerinin kaydını tutar.
3. Sekreteryaya, iç ve dış yazışmalarla ilgilendirir. Özellikle aşağıdaki görevleri yerine getirir:
  - a. Genel Kurul toplantılarının tutanaklarını Ulusal IMPEL Koordinatörlerine, Ulusal IMPEL Temsilcilerine ve Dernek Gözlemcilerine gönderir;
  - b. Yönetim Kurulu ve Küme toplantılarının tutanaklarını Ulusal IMPEL Koordinatörlerine ve Ulusal IMPEL Temsilcilerine gönderir;
  - c. İlgili iç ve dış bilgilerin Ulusal IMPEL Koordinatörleri ve Ulusal IMPEL temsilcileri arasında paylaşımını sağlar;
  - d. IMPEL ürünlerinin uygun biçimde dağıtımını sağlar;

- e. Basın duyurularının taslaklarını oluşturur;
- f. IMPEL web sitesinin devamlılığını sağlar.

Madde 16

Derneği bağlayan her belge, Yönetim Kurulunun aksi yönde açık bir imzalama yetkisi olmadığı sürece, Başkan veya Başkan Yardımcısı tarafından imzalanır ve Başkan veya Başkan Yardımcısı dışarıdan kimseye kendisine bu bağlamda verilmiş yetkilerini kanıtlamak zorunda değildir.

Madde 17

Başkan veya Başkan Vekili tarafından temsil edilen Yönetim Kurulu Derneği ilgilendiren her türlü yasal işlemi başlatmaya, bu işlemlerde savunma yapmaya ve bu işlemleri yürütmeye yetkili tek organdır.

8. Çalışma Dilleri

Madde 18

1. Derneğin çalışma dili İngilizcedir. Üyelerin önceden talep etmiş olması durumunda ve yine kendilerinin ilgili çeviri masraflarını karşılaması koşuluyla Genel Kurul toplantılarında İngilizceye ek olarak diğer resmi AB dilleri de çalışma dili olarak kullanılabilir.
2. Tüm belgeler İngilizce olarak hazırlanır. Uygun görülen yerlerde diğer dillerde de hazırlanabilir.

9. Finansman ve hesaplar

Madde 19

1. Derneğin varlıklarını aşağıdakiler oluşturmaktadır:

- a. Üyelerden alınan aidatlar;
  - b. Üyeler, Gözlemciler, yetkililer veya Yönetim Kurulu tarafından kabul gören Avrupa kurumları da dâhil kamu veya özel sektör kuruluşlarının verdiği hediye ve yaptığı hibeler;
  - c. Deneğin faaliyetlerinden elde edilen makbuzlar.
2. Genel Kurul, mevcut Ulusal IMPEL Koordinatörleri veya Ulusal IMPEL Temsilcilerinin üçte iki oy çoğunluğu ile üyelik aidat miktarlarını belirler.

Madde 20

1. Derneğin mali yılı 1 Ocak tarihinde başlar ve 31 Aralık tarihinde sona erer.
2. Yönetim Kurulu, geçen her mali yıl için hesapları geçici olarak kapatır. Yönetim Kurulu, geçen iki mali yılın geçici hesaplarını onaylamak üzere Genel Kurula sunar.

10. Maddelerde yapılacak değişiklikler ve Derneğin feshedilmesi

Madde 21

1. Maddeler üzerinde yapılacak değişiklikler ve Derneğin feshedilmesi, mevcut Ulusal IMPEL Koordinatörlerinin veya Ulusal IMPEL Temsilcilerinin üçte iki oy çoğunluğunu gerektirir.
2. Derneğin feshedilmesi durumunda, Genel Kurul, Derneğin varlıklarının benzer bir kuruluşa devrine karar verir; bunun gerçekleştirilemesi durumunda, varlıklar, benzer tarafsız amaçları taşıyan üyeler arasında bölüştürülür.

11. Tüzüğün Yorumlanması

Madde 22

Derneğe ilişkin bu maddeler hem İngilizce hem de Fransızca dillerinde mevcuttur. Yorumda farklılıklar yaşanması durumunda, İngilizce metin geçerlidir.

9 Mayıs 2008 tarihinde Floransa'da hazırlanmıştır.

Ek 1

Madde 11.2'de belirtilen Kümelerin listesi:

1. Küme: İzin, Denetim ve Yaptırımı İyileştirme TFS Kümesi: Atıkların Sınır Ötesi Taşınımı
3. Küme: Daha İyi Düzenleme (uygulanabilirlik ve yaptırım gücü)

Ek 2

Madde 13'de belirtildiği üzere birinci Kurul olarak görev yapan kişilerin listesi:

Başkan	: Gerard Wolters
Başkan Yardımcısı	: Terry Shears
Üyeler	
Slovenya Ulusal IMPEL Koordinatörü	: Tatjana Bernik
Fransa Ulusal IMPEL Koordinatörü	: Annick Bonneville
Çek Cumhuriyeti Ulusal IMPEL Koordinatörü	: Lenka Nemcová
1. Küme	: Gisela Holzgraeffe
TFS Kümesi	: John Burns
3. Küme	: Jan Teekens

10. AVRUPA KONSEYİ VE PARLEMENTOSUNUN ÇEVRE DENETİMLERİ İÇİN TAVSİYE KARARI

AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEYİ

Üye Devletlerdeki çevre denetimleri için minimum kriterleri sağlamaya dair

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 4 Nisan 2001 tarihli Tavsiye Kararları (2001/331/EC)

AVRUPA BİRLİĞİ AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEYİ,

Avrupa Topluluğunu kuran Anlaşma ve özellikle Madde 175(1) göz önünde bulundurularak,

Komisyondun önerisi göz önünde bulundurularak,

Ekonomik ve Sosyal Komitenin görüşü göz önünde bulundurularak,

Bölgeler Komitesinin görüşü göz önünde bulundurularak,

Anlaşmanın Madde 251'inde hazırlanmış olan prosedüre uygun biçimde hareket ederek ve Uzlaşma Kurulu tarafından 8 Ocak 2001'de onaylanan ortak metnin ışığında,

1. Konseyin ve üye devletlerin hükümet temsilcilerinin, çevre ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili politika ve faaliyete dair bir Topluluk programı üzerine Konsey'de toplanarak aldıkları 1 Şubat 1993 tarihli ilke kararı ve bunun gözden geçirilmesine dair Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Kararı; Topluluk çevre mevzuatının paylaşılan sorumluluk kavramı yoluyla uygulanmasının önemini vurgulamaktadır.
2. Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosuna sunulan Topluluk çevre yasasının uygulanması hakkındaki 5 Kasım 1996 tarihli Komisyon Bildirimi, özellikle paragraf 29, Üye Ülkelere denetleme görevlerini yerine getirir-

ken yardımcı olmak, böylece Üye Ülkelerin denetimleri arasında halihazırda var olan geniş farklılıkları azaltmak amacıyla Topluluk düzeyinde rehberlerin oluşturulmasını önermektedir.

3. Konsey, Topluluk çevre yasasının taslağının hazırlanması, uygulanması ve yaptırımı hakkındaki 7 Ekim 1997 tarihli ilke kararı ile Komisyonu; Konsey tarafından daha detaylı ele alınmak üzere, özellikle Çevre Kanununun Uygulanması ve Yaptırımı için Avrupa Birliği (IMPEL) Ağı'nın çalışması temelinde, çevre mevzuatının daha pratik uygulanması ve yaptırımını sağlamak amacıyla Üye Ülkeler seviyesinde gerçekleştirilen denetim görevleri için minimum kriterler ve/veya rehberler ile bunların pratikteki uygulamalarının Üye Ülkeler tarafından izlenmesini teklif etmeye çağırmıştır ve Komisyonun teklifi, Kasım 1997'de IMPEL tarafından hazırlanmış ve 'Denetim için Minimum Kriterler' olarak adlandırılmış olan raporu dikkate almıştır.
4. Avrupa Parlamentosu, Komisyonun Bildirimi üzerine olan 14 Mayıs 1997 tarihli ilke kararı ile çevre denetimleri üzerine Topluluk Mevzuatı talep etmiş ve Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi, Komisyonun Bildirimi için olumlu düşünceler belirtmiş ve çevre denetiminin önemini vurgulamıştır.
5. Üye ülkelerde farklı denetim sistemleri ve uygulamaları hâlihazırda mevcuttur ve 7 Ekim 1997 Konsey kararında dikkate alındığı gibi Topluluk seviyesinde bir denetim sistemi ile değiştirilmemelidir ve Üye Ülkeler çevre denetimi görevleri için sorumluluğu kendi ellerinde tutmalıdır.
6. Avrupa Çevre Ajansı, çevresel şartların izlenmesi için kendi sistemlerini geliştirmek, oluş-

turmak ve genişletmek üzere Üye Ülkelere tavsiyelerde bulunabilir ve raporlamanın eş-güdümünü sağlamak amacı ile Komisyona ve Üye Ülkelere çevresel şartların izlenmesi konusunda, raporlama süreci hakkında destek vererek yardımcı olabilir.

7. Denetim sistemlerinin varlığı ve denetimlerin etkili olarak uygulanması, denetim makamlarının uygunsuzlukları tanımlamasını ve çevresel kanunları yaptırım veya diğer yollarla yürütmesini sağladığından, çevresel ihlaller için caydırıcıdır. Bu sebeple, denetimler düzenleyici döngünün vazgeçilmez bir parçasıdır ve Avrupa Topluluğu mevzuatının daha tutarlı uygulanması, yaptırımına katkı sağlanması ve rekabetteki bozulmaların önlenmesi için etken bir araçtır.
8. Üye Ülkelerdeki denetim sistemleri arasında, sadece denetimi yürütme konusundaki kapasiteleri açısından değil aynı zamanda gerçekleştirilen denetimlerin içerik ve kapsamında hatta birkaç üye ülkedeki denetim görevleri göz önünde bulundurulduğunda büyük farklılıklar mevcuttur. Bu, çevrenin korunmasına ilişkin Avrupa Topluluğu mevzuatının etkin ve daha tutarlı yürütülmesi, pratik uygulaması ve yaptırımı referans alındığında tatmin edici olarak değerlendirilemeyecek bir durumdur.
9. Bu nedenlerle, bu aşamada, Üye Ülkelerdeki çevre denetimi görevlerinin başarımı için ortak bir dayanak olarak uygulanacak, minimum kriterler şeklinde rehberler sağlanması gereklidir.
10. Avrupa Topluluğu çevre mevzuatı, Üye Ülkeler'i belirli emisyonlar, deşarjlar ve faaliyetler ile ilgili gereklilikleri uygulamaları için zorunlu kılar. Denetimlerin organize edilmesi ve gerçekleştirilmesi hakkındaki minimum kriterler, Üye Ülkelerde, ilk aşamada; hava emisyonları ve/veya su deşarjları ve/veya atık bertarafı ya da geri kazanım faaliyetleri, Topluluk kanunu

çerçevesinde yetkilendirme, izin ya da lisans gerekliliklerine konu olan tüm endüstriyel tesisler, kuruluşlar ve işletmeler için sağlanmalıdır.

11. Denetimler, Üye Ülkelerin yetkilendirme ve denetim hizmetleri arasındaki sorumlulukların paylaşılması hesaba katılarak gerçekleştirilmelidir.
12. Denetim sistemini etkin kılmak için, Üye Ülkeler çevre denetimi faaliyetlerinin önceden planlanmasını sağlamalıdır.
13. Saha ziyaretleri çevre denetimi faaliyetlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.
14. Avrupa Topluluğu eko-yönetim ve tetkik sistemi (EMAS) içerisinde kayıtlı bulunan endüstriyel işletmeciler tarafından sağlanan veri ve belgeler, çevresel denetimler bağlamında yararlı bir bilgi kaynağı olabilir.
15. Saha ziyaretlerinin sonuçlarını ortaya koymak amacı ile düzenli raporlama gerçekleştirilmelidir.
16. Denetim faaliyetlerinin raporlaması ve içerisinde yer alan bilgilerin halkın erişimine sunulması, vatandaşların, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer ilgili aktörlerin dâhil olması Avrupa Topluluğu çevre mevzuatının uygulanmasında şeffaflığın sağlanması açısından önemli bir husustur. Bu tür bilgiye erişim, çevresel bilgiye erişim özgürlüğüne dair 7 Haziran 1990 tarih ve 90/313/EEC sayılı Konsey Direktifi hükümleri ile uyumlu olmalıdır.
17. Üye ülkeler, tavsiye kararların uygulanması aşamasında idari olarak birbirlerine yardım etmelidir. IMPEL ile işbirliği içerisinde Üye Ülkeler tarafından denetim birimi ve denetim prosedürleri ile ilgili olarak raporlama ve tavsiye planlarının oluşturulması, Topluluk içerisinde en iyi uygulamaları teşvik edecektir.

18. Üye ülkeler, tavsiye kararların uygulanması ile ilgili deneyimlerini Konseye ve Komisyona rapor etmelidir ve Komisyon da düzenli olarak Avrupa Parlamentosunu bilgilendirmelidir.
19. Komisyon, bu tavsiye kararlarının yürütülmesini ve etkinliğini gözden geçirmelerle kontrol altında tutmalı ve Üye Ülkelerin raporlarını aldıktan sonra en kısa sürede bu konuda Avrupa Parlamentosu ve Konseye raporlama yapmalıdır.
20. IMPEL ve Üye Ülkeler ilave bir görev olarak, Komisyonla iş birliği içerisinde, çevre denetçilerinin nitelikleri ve eğitimleri konularında en iyi uygulamaların kullanılmasını teşvik etmelidir.
21. Anlaşmanın 5. maddesinde belirtildiği üzere yetki ikamesi ve ölçülülük ilkeleri ile Üye Ülkelerin denetim sistemleri ve mekanizmaları arasındaki belirli farklılıklarla uyumlu bir biçimde; önerilen faaliyetin hedefleri en iyi şekilde Topluluk seviyesinde oluşturulan rehberlik sayesinde gerçekleştirilebilir.
22. Komisyon, bu tavsiye kararların uygulanması sırasında kazanılan deneyimler ışığında ve bu tavsiye kararları kapsamında hazırlanan planların sonuçları kadar IMPEL'in ilave görevlerini de dikkate alarak, Üye Ülkelerden raporları almasının üzerine, Komisyon, raporların kapsam ve içeriği ile ilgili olarak minimum kriterlerin geliştirilmesine ve eğer uygunsa bir direktif için öneri içerebilecek ilave öneriler yapmaya önem vermelidir.

AMAÇ

Üye Ülkelerin çevre denetimi faaliyetlerini, planlama/koordinasyon, uygulama ve bu faaliyetlerin sonuçlarını yayımlama konularında minimum kriterlere göre yerine getirmesi, bütün Üye Ülkelerde uygunluğu gerçekleştirecek ve Topluluğun çevre yasalarının uygulama ve yaptırımlarının daha tutarlı olmasını sağlayacaktır.

KAPSAM ve TANIMLAR

1. (a) Tavsiye kararları, bütün endüstriyel kuruluşlara, diğer işletme ve tesislere, emisyon, deşarj, atık boşaltma ve geri kazanım faaliyetlerini Topluluk mevzuatı kapsamında yetkilendirme, izin verme veya lisans/ruhsat verme konularında ve geçerli Topluluk mevzuatı kapsamında belirli denetim hükümlerine ön yargısız olarak uygulanmaktadır.
- (b) Tavsiye kararları gereği (a) bendinde belirtilen bütün endüstriyel kuruluşlar, diğer işletme ve tesisler 'kontrol altındaki tesisler' olarak adlandırılacaktır.
2. Tavsiye kararlarına göre 'çevre denetimi' aşağıdakileri içeren bir faaliyettir;
  - (a) Kontrol altındaki tesislerin uygunluğunun; Topluluk mevzuatı kapsamında ilgili Çevre gerekliliklerinin ulusal mevzuata aktarılmış veya ulusal mevzuatta uygulandığı şekliyle (bundan sonra AB yasal mevzuatı olarak kullanılacaktır) kontrolü ve teşvik edilmesi;
  - (b) Kontrol altındaki tesislerin AB yasal mevzuatına uyumlarını sağlayabilmek için ilave denetim ve yaptırım faaliyetlerinin (herhangi bir yetkinin, izin veya lisansın/ruhsatın çıkarılması, yenilenmesi veya iptali) gerekli olup olmadığının belirlenmesi için çevre üzerindeki etkilerinin izlenmesi;
  - (c) Yukarıda belirtilen amaçlar için uygulanması gereken faaliyetler şunlardır:
    - saha gezileri,
    - çevre kalite standartlarının sağlanıp sağlanmadığının izlenmesi,
    - çevresel bildirim ve tetkik raporlarının göz önüne alınması,
    - işletmeciler tarafından veya onların adına kontrol altındaki tesislerin kendini

izlemelerinin değerlendirilmesi ve doğrulanması,

- kontrol altındaki tesislerde gerçekleştirilen faaliyet ve işlemlerin değerlendirilmesi,
- tesis sahasının, kullanılan ekipmanların (bakımlarının yeterliliğini de içeren) ve işletmede çevre yönetiminin yeterliliğinin kontrolü,
- kontrol altındaki tesislerin işletmecileri tarafından tutulan kayıtların kontrolü.

3. Saha ziyaretlerini içeren çevre denetimleri,

- a) rutin; planlanmış denetim programları kapsamında veya
- b) rutin olmayan; şikayet, yetkilendirme ile ilgili yenileme ve değişim, izin veya lisans ve kazaların, vakaların, uygunsuzluk durumlarının araştırılması halinde

olarak yapılabilmektedir.

4. a) Çevre denetimi, önerilerin muhatabı olan Üye Devlet tarafından oluşturulan ulusal, bölgesel veya yerel düzeydeki kamu otoritesi tarafından gerçekleştirilir.

b) Üye devletin kendi ulusal mevzuatına uygun olarak belirlenen a şıkkındaki yapılar burada belirtilen tavsiye kararlarını uygulayabilmek için kendi kontrolleri kapsamında özel veya amme hukuku tarafından belirlenen ve denetim sürecinden herhangi bir çıkarı olmayacak tüzel kişilere yetki verebilir.

c) a ve b şıklarında sözü geçen yapılar "denetim otoriteleri" olarak adlandırılmaktadır.

5. Bu tavsiye kararının amacı için, ulusal mevzuata göre yetkilendirilmiş, kontrol altındaki tesisi işleten veya kontrol eden veya kontrol altındaki işletmelerin teknik fonksiyonları üzerinde ekonomik gücü olanlar "kontrol altındaki

işletmelerin işletmecisi" olarak tanımlanır ve yetkilendirilir.

III

Çevre Denetlerinin Düzenlenmesi ve Uygulanması

1. Üye Devletler, çevre denetimlerinin yüksek düzeyde çevre korumasına ulaşmayı amaçlamasını sağlamalı ve bunun için, kontrol altındaki tesislerin bu tavsiye kararının IV. ve VIII. maddelerine uygun olarak düzenlendiğinden ve uygulandığından emin olmak için gerekli önlemleri almalıdır.
2. Üye Devletler, ilgili bilgileri ve gerektiği yerlerde denetçi memurlarını karşılıklı değiştirerek tavsiye kararının yol gösterici ilkelerinin uygulanmasını sağlarken birbirlerine idari olarak yardımcı olabilirler.
3. Sınırlararası yasal olmayan çevre uygulamalarının önlenmesi için, Üye Devletler IMPEL'le işbirliği ile sınır ötesi etkileri olabilecek tesislerin ve faaliyetlerin denetimlerinin koordinasyonunu teşvik etmelidirler.
4. Avrupa Topluluğu içerisinde iyi uygulamaları teşvik etmek için, Üye Devletler, IMPEL'le işbirliği ile, üye devletlerdeki denetim birimleri ve denetim prosedürleri üzerine sunulan önerileri ve raporları kapsayan bir tasarının basılmasını düşünebilirler. Uygulanan farklı sistemler ve uygulama biçimleri üzerinde kafa yorulup üye ülkelere bulguları hakkında raporlama yapılabilir.

IV

Çevre Denetimi Planları

1. Üye Devletler, tüm devlet sınırlarını ve kontrol altındaki tesisleri kapsayan çevre denetimi plan veya planları yaparak çevre denetimi fa-

- aliyetlerinin önceden planlanmasını sağlamalıdır. Bu plan veya planlar 90/313/EEC nolu Direktif'e göre kamuya açık olmalıdır.
2. Bu plan veya planlar ulusal, bölgesel ve yerel seviyede oluşturulabilir, ama Üye Devletler bu plan veya planların, kendi sınırları içerisinde yer alan kontrol altındaki tesislerin çevre denetimlerinde uygulanmasını ve bu denetimlerin madde II(4)'te bahsedilen otoriteler tarafından gerçekleştirilmesini sağlamalıdır.
  3. Çevre denetimi planları aşağıdakiler temel alınarak hazırlanmalıdır:
    - (a) uyulacak AB yasal gereklilikleri;
    - (b) planlanan alandaki kontrol altındaki tesislerin bir kaydı;
    - (c) plan kapsamındaki önemli çevresel konuların genel bir değerlendirmesi ve kontrol altındaki tesislerin AB yasal gerekliliklerine uygunluk durumunun genel olarak tahmini;
    - (d) mevcutsa önceki denetim faaliyetleri üzerine ve bu faaliyetlerden veriler.
  4. Çevre denetimi planları:
    - (a) ilgili otoritelerin denetim görevlerine uygun olmalıdır ve kontrol altındaki ilgili tesisleri ve bu tesislerden kaynaklanan riskleri ve emisyonların ve deşarjların çevresel etkilerini dikkate almalıdır;
    - (b) kontrol altındaki tesislerin işletmecileri tarafından yetkili otoritelere hazırlanan raporlar, kendi kendini izleme verileri, özellikle Topluluk eko-yönetim ve tetkik sistemine (EMAS) göre kayıtlı kontrol altındaki tesisler tarafından hazırlanan çevre tetkiki bilgileri ve çevre raporları, önceki denetimlerin sonuçları ve çevre kalitesi izleme raporları gibi belirli sahalara veya kontrol altındaki tesis türlerine dair, mevcut ilgili bilgi dikkate alınmalıdır.
  5. Her çevre denetimi planı minimum olarak:
    - (a) kapsadığı coğrafi alanı tanımlamalıdır, bu alan Üye Ülke topraklarının tamamı veya bir kısmı olabilir;
    - (b) belirli bir süreyi kapsamalıdır, örneğin bir yıl;
    - (c) değişikliği için özel hazırlıklar içermelidir;
    - (d) kapsanan belirli sahaları ve kontrol altındaki tesisleri tanımlamalıdır;
    - (e) çevresel riskleri dikkate alarak rutin çevre denetimleri için program belirlemelidir; bu programlar, uygun olduğu durumlarda, farklı tür tesisler veya belirlenmiş tesisler için saha ziyaretlerinin sıklığını içermelidir;
    - (f) şikayetlere yanıt olarak, kazalarda, vakalarda ve uygunsuzluk durumlarında ve izin verme amacı gibi durumlarda yapılan, rutin olmayan denetimlerin usulünü vermeli ve bu usulün taslağını çizmelidir;
    - (g) uygun olduğu durumlarda, farklı denetim otoriteleri arasındaki koordinasyonu sağlamalıdır.

V

Saha Ziyaretleri

1. Üye Ülkeler aşağıdaki kriterlerin tüm saha ziyaretlerinde uygulandığından emin olmalıdır:
  - (a) söz konusu denetime ilişkin AB yasal gerekliliklerine uygun olarak, uygun bir kontrolün yapıldığından;
  - (b) eğer saha ziyaretlerinin birden fazla çevre denetimi otoritesi tarafından yürütülmesi gerekiyorsa, bu otoritelerin, birbirlerinin faaliyetleri hakkında bilgi alışverişi yaptıklarından ve mümkün olduğu kadar saha ziyaretlerini ve diğer çevre denetimi işlerini koordine ettiklerinden;

- (c) saha ziyaretlerinin bulgularının Bölüm VI'ya uygun olarak hazırlanan raporlarda bulundurulduğundan ve gerektiğinde ilgili ulusal, bölgesel veya yerel, denetim ve yaptırım mercileri ve diğer merciler arasında paylaşıldığından;
  - (d) denetçilerin veya saha ziyaretleri yapmakla yetkili diğer görevlilerin, çevre denetimi amacı ile, tesislere ve bilgiye yasal bir erişim hakkı olduğundan.
2. Üye Ülkeler saha ziyaretlerinin, rutin çevre denetimlerinin bir parçası olarak denetim otoriteleri tarafından düzenli bir şekilde yürütüldüğünden ve bu saha ziyaretleri için aşağıdaki ilave kriterlerin uygulandığından emin olmalıdırlar:
- (a) ilgili tüm çevresel etkilerin, uygulamadaki AB yasal gerekliliklerine, çevre denetimi programlarına ve denetim birimlerinin teşkilat düzenlerine uygun olarak gözden geçirildiğinden;
  - (b) bu saha ziyaretlerinin işletmecilerin ilgili AB yasal gereklilikleri ve çevresel hassasiyetlerine ve faaliyetlerinin çevresel etkilerine dair bilgisinin ve anlayışının güçlendirilmesinin ve teşvik edilmesinin amaçlandığından;
  - (c) mevcut yetkilendirme, izin veya lisans gerekliliklerinin etkinliğinin ve bu gereklilikler için iyileştirme veya diğer değişiklikler gerekip gerekmediğinin değerlendirilmesi için kontrol altındaki tesislerin çevreye üzerindeki risklerinin ve etkilerinin dikkate alındığından.
3. Üye ülkeler ayrıca, rutin olmayan saha ziyaretlerinin aşağıdaki durumlarda yapıldığından emin olmalıdırlar:
- (a) Ciddi çevresel şikayetler üzerine, ilgili çevre otoritesince yapılan denetimlerde, bu şikayetler çevre otoritesince haber alındıktan sonra mümkün olan en erken sürede;

- (b) Ciddi çevre kazalarının, vakalarının ve ortaya çıkan uygunsuzlukların araştırılmasında, bunların ilgili denetim otoritesince fark edilmesinden sonra mümkün olan en erken sürede;
- (c) Mümkün olduğu durumlarda, kontrol altındaki tesisin bir proses veya faaliyeti için veya önerilen yerin izin şartları ile uyumluluğu yahut izin, ruhsat veya lisansın yayınlanmasından faaliyetin başlangıcı öncesine kadar; bir ilk izin, ruhsat veya lisansın var olup olmadığı ve hangi koşullarda verileceği kararının bir parçası olarak;
- (d) Mümkün hallerde, izin, ruhsat veya lisansların yeniden yayımlanması, yenilenmesi veya değiştirilmesi öncesinde.

VI

Saha ziyareti sonrasında rapor ve sonuçlar

1. Üye ülkeler, her saha ziyareti sonrasında, denetim verileri ve bulgularının, A.K. yasal gerekliliklerini sağlaması için, denetim otoriteleri tarafından tanımlanabilir biçimde ve veri dosyaları halinde işlenmeleri veya depolanmalarından; bir değerlendirmenin veya müeyyideler, yeni veya yenilenmiş izin, ruhsat veya lisansların yayınlanmasını içeren ceza işlemleri veya ek saha ziyaretlerini içeren takip denetimlerinin gerçekleştiğinden emin olmalıdırlar. Raporlar mümkün olan en kısa sürede tamamlanmalıdır.
2. Üye ülkeler bu raporların yazılı halde uygun şekilde saklandığından ve kolaylıkla ulaşılabilecek bir veri bankasında saklandığından emin olmalıdırlar. Tam raporlar, bu tip raporların bitirilmeleri zor da olsa, Direktif 90/313/EEC'ye binaen kontrol altındaki tesisin işletmecisine ulaştırılmalı; bu raporlar denetimin yapılmasından sonraki iki ay içerisinde kamuya açılmalıdır.

VII

Ciddi Kazaların, vakaların, uygunsuzlukların Denetimi

Üye devletler aşağıdakilerin sağlanması için ciddi kazaların, vakaların ve A.K. mevzuatına uyumsuzlukların denetiminin, bu durumların ilgili otoriteye ulaşması şikayetler yolu ile veya başka şekillerle olmasına bakılmaksızın, ilgili otorite tarafından yürütüldüğüne emin olmalıdırlar.

- a. Olayın sebeplerinin, çevreye etkilerinin ve mümkünse sorumlulukların, olayla ilgili olası yükümlülüklerin ve bunların sonuçlarını açıklığa kavuşturmak; yaptırım otoritesi denetimi gerçekleştiren otoriteden farklı ise sonuçları, sorumlu otoriteye bildirmek,
- b. Yetkili otoriteler ve tesis işletmecisi tarafından yapılacak faaliyetlerin belirlenmesi sayesinde Olayın çevresel etkilerinin hafifletmek veya mümkün olan durumlarda ortadan kaldırılmak,
- c. İlave olarak oluşabilecek kaza, vaka ve uygunsuzlukları engellemek üzere yapılacakları belirlemek.
- d. Ceza uygulamaları ve yaptırımların, mümkünse, işler hale getirilmesi ve
- e. İşletmecinin uygun takip faaliyetlerini gerçekleştirdiğinden emin olmak.

VIII

Genel olarak Çevre denetimi faaliyetlerinin raporlanması

1. Üye devletler bu tavsiyeler üzerine yapılan uygulamalar ile ilgili deneyimlerini komisyona, Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesinde yayınlanmasından iki yıl sonrasında, yerel ve bölgesel denetim otoritelerince sağlanan verileri kullanılarak en geniş şekli ile raporlamalıdırlar.

2. Raporlar halkın erişimine açık olmalı ve özellikle aşağıdaki bilgileri içermeli:
  - a. Denetim makamlarının personeli ve diğer kaynakları ile ilgili bilgiler
  - b. Denetim için ilgili planların yapılandırılmasında ve uygulanmasında denetim makamının rolü ve başarımı ile ilgili detaylar
  - c. Yapılan saha ziyaretlerinin sayısı, denetlenen kontrol altındaki tesis oranı (sektöre göre) ve bütün kontrol altındaki tesislerin denetlenme sürelerini uzunluğunu içeren tamamlanmış çevre denetimlerinin özet ayrıntıları,
  - d. Gerçekleştirilen denetimlerden görüldüğü şekliyle, kontrol altındaki tesislerin AB yasal gereksinimlerine uygunluk derecesiyle ilgili çıkarılacak kısa bilgiler,
  - e. Ciddi şikâyetler, kazalar, olaylar ve uygunsuzluk durumlarının sonucu olarak uygulanan faaliyetlerin sayıları da içerecek şekli ile özet bilgiler,
  - f. Gelecek denetim planları için tavsiyelerle birlikte denetim birimi tarafından uygulanabilen, denetim planlarının başarılı olup olmadığının değerlendirilmesi

IX

Tavsiyenin Gözden Geçirilmesi Ve Geliştirilmesi

1. Avrupa Çevre Ajansı ve IMPEL'i de içeren ilgili tarafların başka katkılarını da hesaba katarak, uygulamalardan kazanılan deneyimler ışığında minimum kriterlerin daha ileri kapsamda geliştirilmesi niyetiyle, yukarıda Madde VIII de değinilen üye devletlerin raporlarının alınmasından sonra komisyon olabildiğince çabuk bir şekilde bu tavsiyenin yürütülmesini ve etkinliğini gözden geçirmeli. Sonrasında komis-

yon, Avrupa parlamentosuna ve konseye eğer uygunsuzsa direktife dönüşmesi için bir teklifi içeren ilave bir rapor gönderebilir. Avrupa Parlamentosu ve konsey erteleme olmadan teklifi görüşür.

2. IMPEL ve diğer ilgili tarafların işbirliğinde, denetim gerçekleştirilebilmek için yetkilendirilmiş veya denetim otoritesini idaresi altındaki denetçilerin niteliklerini dikkate alarak minimum kriterleri tartışmaya komisyon olabildiğince çabuk davet edilir.
3. IMPEL, komisyon ve ilgili tarafların işbirliğinde, üye ülkeler nitelikli çevre denetçilerinin gereksinimlerine uymak için eğitim programlarını olabildiğince çabuk düzenlemelidir.

X

Uygulama

Üye ülkeler, mevcut veya Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi'nde yayımlanmasından sonra on iki ayı geçmemek üzere görülen çevre denetim mekanizması ile ilgili detaylarla birlikte bu tavsiyenin uygulanması ile ilgili komisyonu bilgilendirmelidir.

Luxemburg, 4 Nisan 2001.

Avrupa Parlamentosu a.
Başkan
N. FONTAINE

Konsey a.
Başkan
B. ROSENGREN

KAYNAKÇA

- Çevre ve Orman Bakanlığı, 2009 Yılı Çevre Durum Raporu, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, 2010.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2010 Yılı Çevre Durum Raporu, ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 2011.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2011 Yılı Çevre Durum Raporu, ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 2012.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Denetimlerinin Planlanması Rehber Kitabı, ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 2013.
- ALICA, Süheyla, Çevre Denetiminde İdarenin Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ekim 2011, Cilt 15, Sayı 4, ss. 87-119.
- Sayıştay Başkanlığı, Çevre Denetimi ve Sayıştaylar, Uluslararası Sempozyum, 30 Mayıs 2007, Ankara, 145. Yıl Yayınları.
- European Parliament And Council Recommendation Of The European Parliament And Of The Council of 4 April 2001 providing for minimum criteria for environmental inspections in the Member States (2001/331/EC).
- IMPEL, Minimum Criteria for Inspections – General Principles, June, 1998.
- IMPEL, Minimum Criteria for Inspections – Frequency of Inspection, February, 1999.
- IMPEL, Minimum Criteria for Inspections – Operator Self-Monitoring, February, 1999.
- IMPEL, Minimum Criteria for Inspections – Planning and Reporting of Inspections, June, 1999.
- IMPEL, IMPEL Reference Book for Environmental Inspection, June 1999.
- ECHA, Minimum Criteria For REACH And CLP Inspections, Forum For Exchange Of Information On Enforcement, March 2011
- Flemish High Council Of Environmental Enforcement, Environmental Enforcement Report, 2009.
- KLEIN, Wout, Minimum Criteria For A Professional Environmental Enforcement Process, INECE Conference, p 95-101.

